

יהושע שופטים

נקרא ונפעל

לכתה ד

בינה גלר טליתמן, חנה שליטא

ייעוץ מדעי:

פרופסור יאיר הופמן



משרד החינוך התרבות והספורט

אישור מס' 2428 מיום 20.2.11

בגרת בית הוצאה לאור

פירוש ועריכה ללומדים צעירים:
 ייעוץ מדעי:
 איורים:
 ייעוץ אמנותי:
 ייעוץ לפיתוח חשיבה:
 עריכה מגדרית:
 מפות:
 עיצוב וגרפיקה:
 הפקה:
 תמי פרמונט

איורים: **ניר עדי**, עודד פופר (עמ' 1, 32, 48, 54, 75, 85, 108, 141), איה דן (עמ' 6),
 אולג טרביז' (עמ' 8), איילת שליטין-אופיר (עמ' 7)
 תצלומים: ASAP, בריג'מן-ארט, לשכת העיתונות הממשלתית והצלמים הוגו מנדלסון,
 יעקב סער (עמ' 40), רשות העתיקות, זאב רדובן, Bible places

תודה:
 לגב' חנה ליליין קיפניס על ציוריו של אביה אפרים משה ליליין בעמודים 5, 11
 © אקו"ם

הספר והמדריך למורה אושרו כספר לימוד ע"י הממונה על אישור ספרי לימוד במרד החינוך.
 לספר נלווה מדריך למורה. אישור מס' 2428 מיום 20.2.2011



משרד החינוך התרבות והספורט

אישור מס' 2428 מיום 20.2.11

מסת"ב 8-982-517-965-978 ISBN

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם,
 לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
 אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר –
 כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי
 מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
 אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות שמורות
 להוצאת כנרת
 נדפס בישראל, 2011

תלמידים יקרים,

בספר שלפניכם תמצאו משימות מגוונות שהכנו בעבורכם. מקצתן מתאימות לשיחה בפתה, מקצתן מתאימות לכתיבה בפתה ומקצתן – לעבודת בית.

קריאה בתנ"ך מלווה לעתים קרובות בקריאת פרושים שונים. לכן מדי פעם בפעם, תפגשו בספר הלמוד שלפניכם, את הסבריהם של פרשנים שונים. ביניהם ר' שלמה יצחקי (רש"י) ור' דוד קמחי (רד"ק).

תפגשו תצלומים ואיורים של ממצאים שהתגלו בחפירות ארכאולוגיות ובעזרתם תבינו איך חיו, באילו כלים השתמשו וכיצד נלחמו בימים קדומים.

תמצאו גם יצירות של פסלים וציירים שונים שקראו בתנ"ך וציירו לפי דמיונם והבנתם דמויות שונות ומצבים שונים.

בעזרת איוריו היפים של ניר המלויים את הספר תוכלו לגלות איך הוא מדמין או מסביר את הפתוב.

שימו לב וקראו הסברים הכתובים במסגרות היקרות. העיון בהם יעזר לכם להבין.

מצאנו לנכון להוסיף תכנים של פרקים שאינם בתכנית הלמודים, כדי ליצר רצף בין הארועים המספרים.

כל אלה יעזרו לכם להבין את הנלמד.

אנחנו מקווים שתגלו עניין בספרי יהושע, שופטים ורות ותהנו.

בהצלחה!

בינה וחנה

סֵפֶר הַתֵּנָךְ מְחַלֵּק לְשְׁלוֹשָׁה קְבָצִים (חֻלְקִים),
וּלְפִי הַמִּסְרָת נִהוּג לְמִנּוֹת בּוֹ 24 סְפָרִים.

סִימָתָם אֶת לְמוֹד סִפְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הַקֶּבֶץ
הָרִאשׁוֹן בַּתֵּנָךְ. עֲכָשׁוּ אֶתֶם מִתְחִילִים לְלַמֵּד אֶת
סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא הַסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בַּקֶּבֶץ הַשֵּׁנִי
שֶׁל הַתֵּנָךְ הַנִּקְרָא "נְבִיאִים".

הַקֶּבֶץ הַשְּׁלִישִׁי בַּתֵּנָךְ נִקְרָא "כְּתוּבִים".
רֵאשֵׁי הַיְתָבוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַתֵּנָךְ מְרַכְּבִים מֵהָאוֹת
הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל חֵלֶק: **תּוֹרָה** **נְבִיאִים** **כְּתוּבִים** –
תֵּנָךְ.



ספור הארועים עד מות משה

כתבו במחברתכם מה זכור לכם על תולדות עם ישראל עד מות משה. העזרו בתמונות ובמשפטים הבאים:



"לֹד־לֶךְ מֵאַרְצֶךָ וּמִמּוֹלַדְתֶּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאֶךָ."

(בראשית פרק יב, 1).

"וְאַעֲשֶׂה לְגֹי גָדוֹל..."

(בראשית פרק יב, פסוק 2)

"לְזַרְעֶךָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת."

(בראשית פרק יב, פסוק 7)

"וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלֵד־לּוֹ אֲשֶׁר־יִלְדָה־לּוֹ שָׂרָה יִצְחָק."

וַיִּמַּל אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֹ בן־שְׁמֹנֶת יָמִים..." (בראשית פרק כא, פסוקים 3, 4)



"וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲגַה-אֵיל
אַחֵר נֶאֱחָז בְּסִבְכָּה בְּקִרְנָיו. וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם
וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ".
(בְּרֵאשִׁית פָּרָק כב, פְּסוּק 13)



"וַיַּחֲלֹם וַהֲגַה סֵלֶם מֵצֵב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ מוֹגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה, וַהֲגַה מִלְּאכֵי
אֱלֹהִים עֲלִים וַיֵּרְדִּים בּוֹ. וַהֲגַה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לֵךְ אֶתְנַנֶּה
וּלְזַרְעֲךָ. וְהָיָה זֶרְעֲךָ כְּעֶפֶר הָאָרֶץ".

(בְּרֵאשִׁית פָּרָק כח פְּסוּקִים, 12–14)

"וַיֹּסֶף הוּא הַשְּׁלִיט עַל-הָאָרֶץ".

(בְּרֵאשִׁית מ"ב, פְּסוּק 6)

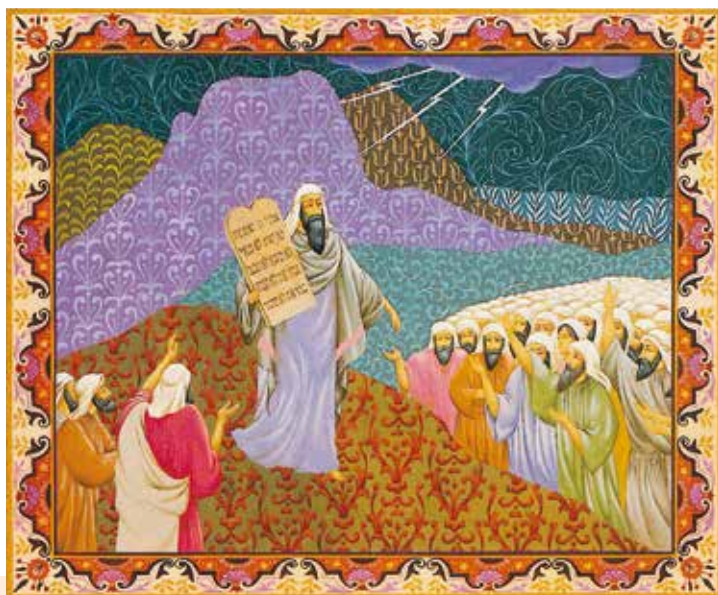


"...וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׁיהֶם
בְּעֶגְלוֹת... וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רֶכֶשׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיָּבֹאוּ מִצְרָיִם וַיַּעֲקֹב וְכָל-זֶרְעוֹ אִתּוֹ".

(בְּרֵאשִׁית מ"ו, פְּסוּקִים 5-6)



וְאָמַרְתָּ לְבָנֶיךָ עֲבָדִים
הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם
וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה
מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה



ה' בחר ביהושע למנהיג העם לאחר מות משה

קראו את המקורות האלה מתוך ספר שמות:

"ומִשְׁרְתּוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן נָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל". (שמות פרק לג, פסוק 11)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בַּחֲרֵ־לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הַלֶּחֶם בְּעַמְלֶךְ... וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־
עַמְלֶךְ וְאֶת־עַמּוֹ לְפִי־חָרֵב". (שמות פרק יז, פסוקים 9, 13)

בספר במדבר כתוב:

וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וְכָל־בְּרִי־פָנֶה מִן־חֲתָרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגִדֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ אֶל־
כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: הָאָרֶץ, אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד
מְאֹד... אֶל־תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ... וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרֹגֹם אֹתָם בְּאַבְנִים".
(במדבר פרק יד, פסוקים 6-10)

בספר דברים כתוב:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל חֹזֵק וְאַמֵּץ כִּי אֹתָהּ תָּבוֹא אֶת־
הָעָם הַזֶּה, אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם; וְאֹתָהּ תִּנְחִילָנָה אוֹתָם".
(דברים פרק לא, פסוק 7)
וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן, מְלֹא רוּחַ חֲכָמָה - - - כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת־יָדָיו, עָלָיו; וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל". (דברים פרק לד, פסוק 9)

1. א. מה מספר בספר שמות על פעולות יהושע?

ב. מה מספר בספר במדבר על פעולותיו?

ג. לפי הכתוב בספר דברים, כיצד התייחס אליו העם?

2. מה אפשר ללמד על יהושע מהפעולות שציננתם?

3. לאור מה שקראתם על יהושע, הביעו את דעתכם: האם הוא מתאים להיות המנהיג הבא של עם ישראל? נמקו.

4. א. שֶׁעָרָו מָה הָיוּ עֲשׂוּיֹת לַהֲיֹת הַסְּבֹת לְכָךְ שֶׁמֹּשֶׁה הֶעֱבִיר אֶת תַּפְקִידוֹ לַיהוֹשֻׁעַ בְּנוֹכְחוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל?

ב. תָּנוּ שֵׁם מִתָּאִים לְכָל מְשִׁימָה שְׂאֵמֹר יְהוֹשֻׁעַ לַבָּעַע, כְּאֲשֶׁר יִקְבֹּל אֶת תַּפְקִיד הַמְּנָהִיג.

נִיר הַמֵּאִיר דְּמִין וְאִיר שִׁיחָה בֵּין אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר נֹדַע לָהֶם שִׁיְהוֹשֻׁעַ נִבְחַר לַהֲיֹת מְמַשִּׁיכּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. עֲיִנו בְּאִיּוֹר.





בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חוֹצִים
אֶת הַיַּרְדֵּן לְכַנְעַן
בְּהִנָּהֲגָתוֹ
שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ

יהושע מנהיג את עם ישראל לאחר מות משה

קראו בעיון פסוקים 1-9

1. בפסוק 1 מכנה המספר את משה בכינוי: "עבד ה'" ואת יהושע בכינוי: "משרת משה".

א. במה שונה משמעות המלה "עבד" בתנ"ך בכלל ובפסוק 1 בפסוק, מהמשמעות שיש לה בימינו?

ב. המספר טורח להזכיר שיהושע הוא "משרת משה". האם אפשר לראות גם בכינוי זה תאר של כבוד?

2. עינו בפסוקים 2, 3, 6 וענו:

א. מהן המשימות שהטיל אלהים על יהושע? כתבו בסעיפים.

ב. במה שונה התפקיד שהטיל ה' על יהושע מהתפקיד שהוטל על משה?

בפסוק 6, אלהים אומר ליהושע: "אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם". כלומר אתה תתן, תעביר לרשותו של כל שבט נחלה (שטח אדמה בירושה). בעברית של ימינו משתמשים במלה "להנחיל" לא רק כדי לציין מתן או העברה של אדמה בלבד, אלא, בעקר, כדי לציין העברה או הורשה של משהו רוחני, למשל, ערכים, ידע, אהבה למוזיקה: אב מנחיל לילדיו ערכים של מסירות למשפחה, מורה מנחיל לתלמידיו ידע.

3. כתבו שני משפטים והשתמשו במלים מהשרש נח"ל.

4. א. בפסוקים 3, 5, 6 מציין המספר את הבטחות ה' ליהושע. מינו לשתי קבוצות ותנו שם לכל קבוצה.

1 עבד יהוה - פועל בשליחות ה' ונאמן לו.

2 משרת משה - תלמידו ועוזרו.

3 כל-מקום אשר תדרך כירגלכם בו - כל שטח שתכבשו.

4 מבוא השמש - מקום שקיעת השמש.

5 לא-יתיגב - לא יעז להתנגד לך. לא ארפה - לא אעזבה.

6 אתה תנחיל - תתן בעלות.

7 אל-תסור ממנו ימין ושמאל - לא תסטה, לא תפנה הצדה, תשמר לקיים בדיקנות.

8 למען תשכיל - כדי שתנהג בשכל ובחכמה.

9 לא-ימוש - לא יזוז.

10 אל-תערץ ואל-תחת - אל תשבר ואל תפחד.

ב. הֶעֱתִיקוּ שְׁלוֹשָׁה מִשְׁפָּטִים מִתּוֹךְ מִשְׁפָּטֵי הָעִידוּד שֶׁה' אָמַר לִיהוֹשֻׁעַ.
מִתְּחוּ קוּ מִתַּחַת לַמִּשְׁפָּט הַחֲשׁוּב בְּיֹתֵר בְּעֵינֵיכֶם.
נִמְקוּ בְּחִירְתְּכֶם.

מפת גבולות ההבטחה לפי פרק א



5. ה' בִּרְךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּבֹּרָכָה "חֲזַק וְאַמֵּץ".
מָה מְלֻמֶּדֶת הַחֲזָקָה עַל הַבֹּרָכָה?
6. א. רָאִינוּ שְׂיִהוֹשֻׁעַ הִצִּטָּוָה לְהַכִּיר הֵיטֵב אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה. מִדּוּעַ
זֶה חָשׁוּב? נִמְקוּ.
- ב. בַּפְּסוּק 8 כְּתוּב "לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּידְךָ" – מָה בָּא
הַבִּטּוּי הַזֶּה לְהַבִּיעַ?
- ג. מִדּוּעַ בִּיָּמֵינוּ, מִנְהִיגֵי הַמְּדִינָה אֵינָם חַיָּבִים לַדַּעַת אֶת חֻקֵּי
הַתּוֹרָה?
7. מִדּוּעַ חָשׁוּב הָיָה לֵה' שָׁבְנִי יִשְׂרָאֵל לֹא יִקְבְּלוּ אֶת הָאָרֶץ מִבְּלִי
לְהִלָּחֵם?
8. הִכִּינוּ כְּרָזָה לַבִּטּוּי: "וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וּלְיָלָה" (א, 8)
תִּכְנְנֵנוּ אֶת גְּדֹל הַמַּלְיָם וְצָבֵעַ הַמַּלְיָם. חֲשְׁבוּ עַל דֶּרֶךְ מַעֲנִינָת
לְהַבְלִיט אֶת הַמַּלְאָה הַחֲשׁוּבָה בְּיוֹתֵר בַּמִּשְׁפָּט. תִּלּוּ בַּכֶּתֶה אֶת
עֲבֹדוֹתֵיכֶם.



יְהוֹשֻׁעַ –
צִיר אֶפְרַיִם מֹשֶׁה לִילָן

פְּעֻלוֹתָיו הָרָאשׁוֹנוֹת שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ

קְרָאוּ פְּסוּקִים 10–18

1. א. מהו התפקיד שהטיל יהושע על השוטרים?

ב. מהו תפקידם של שוטרים בימינו? מה הקשר בין שוטר אז לשוטר היום?

ג. המאיר דמין שיחה באחת המשפחות במחנה שטים לאחר ששמעו את הודעת השוטרים.



נהר הירדן זורם לארצה של ארץ ישראל מצפון לדרום. נהר הירדן מחלק את ארץ ישראל לשני חלקים. עבר הירדן המערבי ועבר הירדן המזרחי. הירדן הוא גבולה המזרחי של ארץ כנען. הירדן מקבל את מימיו מנחלים הנשפכים לתוכו. בעונת האביב לאחר הפטרת השלגים על הר החרמון, כמות המים הזורמת בנהר הירדן רבה במיוחד. בתקופה זו קשה לחצות את הנהר אפילו במקומות הרדודים. בימים קדומים לא היו גשרים על הירדן ובני אדם ובעלי חיים עברו את הירדן במקומות שבהם היו המים רדודים. למקומות אלה קראו בשם "מעברות". בימינו נבנו גשרים על הירדן המשמשים למעבר בין מדינת ישראל לממלכת ירדן.



10 שְׁטָרֵי הָעָם - כָּאֵן הַכּוֹנֶה לְכַרוֹזִים, הַמוֹסְרִים הוֹדְעוֹת מִטַּעַם הַמִּנְהִיג לְקָהֵל.

11 לְרִשֶׁת - לְהַתִּישֵׁב לְאַחַר כְּבוֹשׁ הָאָרֶץ.

13 זָכוֹר - זָכְרוּ.

מִנִּיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת - ה' כָּבֵד נָתַן לָכֶם מְנוּחָה, כִּי קִבַּלְתֶּם אֶת נַחֲלַתְכֶם בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן הַמְזֻרְחִי.

14 שִׁפְכֶם - יִלְדֵיכֶם.

חֲמִשִּׁים - עִם נָשֶׁק.

לִפְנֵי אֲחֵיכֶם - בְּרֹאשׁ הַלּוֹחָמִים.

2. בַּמָּה שׁוֹנָה מִצָּבָם שֶׁל הַשְּׁבֻטִים: רְאוּבֵן, גָּד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה, מִמִּצָּבָם שֶׁל שְׂאֵר הַשְּׁבֻטִים?

3. יְהוֹשֻׁעַ פָּנָה לַשְּׁבֻטִים, רְאוּבֵן, גָּד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה, בְּעֶצְמוֹ. שִׁעְרוּ מְדוּעַ לֹא שָׁלַח אֲלֵיהֶם שְׁלִיחִים כְּפִי שֶׁשָּׁלַח אֶל הָעָם? שִׁעְרוּ וְהַסְבִּירוּ אֶת הַשְּׁעָרוֹתֵיכֶם.

4. בְּפָסוּק 18 דִּרְשׁוּ שְׁנֵים וַחֲצִי הַשְּׁבֻטִים מִיְּהוֹשֻׁעַ לְנֶהֱג כֹּךְ: "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִמָּרָה אֶת פִּיָּה וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיהָ לְכָל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ, יוֹמֶת." לָמָּה מִצְפִּים הַשְּׁבֻטִים, רְאוּבֵן, גָּד, וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה מִיְּהוֹשֻׁעַ?

5. א. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעֲצַתָּם זֹאת שֶׁל שְׁנֵי הַשְּׁבֻטִים וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה טוֹבָה וְחֲשׂוּבָה. מְדוּעַ?

ב. הֵבִיאוּ דִּגְמָאוֹת הַמְּלֻמְדוֹת שֶׁמֹּשֶׁה נִהַג בְּתַקִּיפוֹת בְּאֵלוֹ שֶׁהִמְרִיז אֶת פִּיו.

ג. כִּיצַד נוֹהֲגִים בְּיָמֵינוּ בְּאֻנְשִׁים הַמְּסֻרָבִים לְמִלֵּא הוֹרָאוֹת וּפְקָדוֹת שֶׁל הַמֶּמְשָׁלָה, אוֹ לְמִלֵּא אַחֵר חֻקֵּי הַכִּנְסֶת בְּמִדֵּינַת יִשְׂרָאֵל?

6. א. שְׁנֵי הַשְּׁבֻטִים וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה אוֹמְרִים: "אֵל כָּל אִשָּׁר תִּשְׁלַחְנוּ גִלְדִּי". בְּאִיזוֹ מִלָּה מִשֹּׁרֶשׁ שֶׁל "ח מִשְׁתַּמְשִׁים לְצִיּוֹן מְשִׁימָה בַּעֲלַת מִטָּרָה לְאַמִּית חֲשׂוּבָה, לְמַעַן כָּל עַם יִשְׂרָאֵל?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד מֵהַסְכָּמַת שְׁנֵי הַשְּׁבֻטִים וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה לְכַבֵּד אֶת הַהֶסְכֵּם שֶׁעָשׂוּ עִם מֹשֶׁה?

הַשְּׁבִטִים, רְאוּבֵן, גַּד וְחֻצִי שֶׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה, הִתְחַיְבוּ לְהִלָּחֵם בְּכַנְעַן, לְצַד הַשְּׁבִטִים הָאֲחֵרִים, אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַר קִבְּלוּ אֶת נַחֲלָתָם. לְשִׁבְטֵי עֵבֶר הִירְדֵן הַמְּזֻרְחִי יֵשׁ עֲנָנִי שֶׁהָאָרֶץ תִּכָּפֵּשׁ, שָׁכֵן בְּכַד הֵם מִבְּטִיחִים גַּם אֶת נַחֲלָתָם.

לְפָנֵיכֶם דִּגְמָה הַמְּלַמֶּדֶת שֶׁהַמְּחַיְבוֹת בָּעַם יִשְׂרָאֵל, לְפִיָּה כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עָרַב (אַחֲרָאִי) לְשִׁלּוֹם חֵבְרוֹ, מִמְּשִׁיכָה עַד יְמִינוֹ.

בַּמִּלְחָמָה הַעֲצָמָאוֹת הִגִּיעוּ אֶרְצָה מִתְנַדְּבִים יְהוּדִים רַבִּים מִדְרוֹם אֲפְרִיקָה, בְּרִיטָנְיָה, קִנְדָּה, אֶרְצוֹת הַבְּרִית וְאֵף מְנַצְוֵלֵי הַשּׁוֹאָה, כְּדִי לְהִלָּחֵם לְמַעַן עֲצָמָאוֹת יִשְׂרָאֵל. הֵם נִקְרְאוּ מַח"ל – מִתְנַדְּבֵי חוּץ לָאָרֶץ. עֲזָרְתָם בַּמִּלְחָמָה הִיְתָה חִיּוּנִית בְּכָל חִילוֹת צַה"ל, שֶׁהִיָּה צָבָא צָעִיר.

הֵם סָכְנוּ אֶת חַיֵּיהֶם לְמַעַן הַקְּמַת הַמְּדִינָה. 119 מֵהֶם נָפְלוּ בַּקְּרָבוֹת.



פרק ב

יהושע שלח מרגלים לעיר יריחו

קראו בעיון מפסוק 1 עד פסוק 11

בַּיָּמִים קְדוּמִים הָיְתָה יְרִיחוֹ עִיר מַמְלָכָה. בְּרֹאשָׁה עִמְד מֶלֶךְ שְׁשַׁלְט
עַל הָעִיר וְעַל הַכְּפָרִים שֶׁשָּׁכְנוּ מִסְבִּיב לָעִיר. עִיר הַמַּמְלָכָה הָיְתָה
מִקְפֶּת חוֹמָה. הַחוֹמָה הִגָּה עַל הָעִיר. בַּחוֹמָה הָיָה שַׁעַר שְׁנַסְגָּר לַעֲת
עָרָב וּבִשְׁעַת מַלְחָמָה. בִּכְנָעַן הָיוּ גַם עָרִים לֹא חוֹמָה שֶׁנִּקְרְאוּ עָרֵי
פְּרִזוֹת. כָּל עָרֵי כְנָעַן הָיוּ עָרֵי מַמְלָכָה. יְרִיחוֹ שׁוֹכֶנֶת בְּאֶזְרוֹ מְדַבְּרֵי
שָׂאִין בּוֹ גִּשְׁמִים כְּמַעֵט, אֲךָ בְּסִבִּיבְתָהּ נֹבְעִים מֵהָאֲדָמָה מַעֲיִנוֹת
מִים. לָכֵן מְכַנִּים אוֹתָהּ: "נוֹה מְדַבֵּר". בְּאֶזְרוֹ זֶה צוֹמְחִים עֲצֵי פְרִי
וְגִדּוּלִים שׁוֹנִים. הָאֶזְרוֹ הַפּוֹרָה שָׁבִין נָהָר הַיַּרְדֵּן לְבֵין יְרִיחוֹ וְנִקְרָא
"כְּפַר הַיַּרְדֵּן".

יְרִיחוֹ נִבְחָרָה לְהִיּוֹת הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה שְׁאוֹתָהּ יִכָּבְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּפִי
הַנִּרְאָה מִשׁוּם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִכְלוּ לְמַצֵּא בְּאֶזְרוֹ מִזֹּן וּמִשׁוּם שֶׁהָיְתָה
הַיָּשׁוּב הָרִאשׁוֹן מִמִּזְרַח לַיַּרְדֵּן שֶׁשָּׁכַן לֹא הִרְחֵק מֵהַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ תִּכְנֶן
יְהוֹשֻׁעַ לַחְצוֹת עִם הָעָם אֶת הַיַּרְדֵּן.

- 1 שְׁטִיט - מָקוֹם חֲנִיתָם שֶׁל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּזְרַח לַיַּרְדֵּן.
חֲרֹשׁ - בְּסִתָּר, בְּסוּדִיּוֹת.
רְאוּ אֶת-הָאָרֶץ - אִסְפוּ מִידַע
כִּי צִדָּר אֶפְשָׁר לִכְבֹּשׁ אֶת אֶזְרוֹ יְרִיחוֹ.
אִשָּׁה זֹנָה - אִשָּׁה הַנּוֹהֶגֶת
לְשֹׁכֵב עִם גְּבָרִים בְּתִשְׁלוּם.
וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה - הַמְּרַגְלִים
הַתִּכְנָנִי לָלוֹן אֶצֶל רָחָב.
2 הַלֵּילָה - כָּאֵן הַכּוֹנֶה לַפְּנוֹת עָרָב.
לַחֲפֹר - לְרַגֵּל.
4 וַתִּצְפְּנוּ - וַתִּצְפִּינוּ, הַסִּתִּירָה אוֹתָם.
5 וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגוֹר בַּחֹשֶׁךְ - סָגְרוּ
אֶת שַׁעַר הַחוֹמָה שֶׁל הָעִיר בַּלַּיְלָה.
6 וַתִּשְׁמָנֶם - הַחֲבִיאָה אוֹתָם.
7 פִּשְׁתִּי הָעֵץ - עֲנַפִּי צִמַּח הַפִּשְׁתָּה.
7 וְהָאֲנָשִׁים - אֲנָשֵׁי מֶלֶךְ יְרִיחוֹ.
מַעְבְּרוֹת - מְקוֹמוֹת שִׁבְהֵם הַמִּים
רְדוּדִים, וְאֶפְשָׁר לַחְצוֹת שָׁם אֶת
הַנָּהָר.
8 טָרֶם - לִפְנֵי.
9 נִמְגּוֹ - נִמְסוּ מִרֵּב פָּחַד.
10 הוֹבִישׁ - יָבֵשׁ.
הַחֲרָמְתָם - הִשְׁמַדְתָּם.
11 וַיִּמָּס לִבְנֵינוּ - פָּחַדְנוּ.

1. א. קראו בספר במדבר פרק יג, פסוקים 1-3. מהם ההבדלים בין האפן שמשלח מרגלים לבין האפן שיהושע שלח?

מטרת ההשוואה: מציאת הבדלים		
התבחינים	מרגלי משה	מרגלי יהושע
מהו מספר המרגלים		
מי ידע שהם נשלחו לרגל		
מהו המידע שנתבקשו לאסוף?		
מסקנותי מההשוואה		



ב. יהושע היה אחד משנים עשר המרגלים ששלח משה. כיצד אפשר לדעת שהוא למד לקח מנסיונו כמרגל? נמקו את קביעתכם.

ג. אירו את רחב עם בועות מראשה ומלבה. שיערו וכתבו מה היו מחשבותיה מרגע שידעה שהאורחים הם מרגלים מבני ישראל ומה חשבה כשהגיעו לביתה שליחי המלך? כתבו בבועות מהלב מה הרגישה ברגעים אלה.

2. שיערו מה היו הסבות שהמרגלים החליטו להתארח אצל רחב. חשבו על יותר מסבה אחת.

3. א. באיזה נמוק דרשו שליחי המלך להסגיר לידיהם את המרגלים?
 ב. מדוע הם חשבו שהנמוק לדרישתם ישכנע את רחב למסור לידיהם את המרגלים?

4. מה עשתה רחב כדי להסתיר את המרגלים?

5. א. איך הצליחה רחב לשכנע את שליחי מלך יריחו שהמרגלים
אינם נמצאים בביתה?

ב. המספר בתנ"ך אינו מציין את תכונותיה של רחב. הוא
מספר על מעשיה ומשאיר לקורא להסיק ממעשים אלה על
תכונותיה. השלימו את הטבלה. כתבו לפחות שלוש תכונות.

המעשה של רחב	התכונה
א. הסתירה את המרגלים	אמיצה מעזה לקחת סכונ.
ב.	
ג.	
ד.	



רחב מסתירה
את המרגלים,
האסכולה האנגלית,
המאה ה-20

6. שִׁעְרוּ מָה הָיוּ הַסְּבוֹת לְכָךְ שֶׁרָחַב הַסִּתְפָּנָה לְמַעַן שְׁנֵי זָרִים וְשָׁקְרָה לְשִׁלְיַחֵי הַמֶּלֶךְ? כָּתְבוּ יוֹתֵר מִהַשְׁעָרָה אַחַת.



7. א. מָה סִפְּרָה רָחַב לַמֶּרְגָּלִים?

ב. "וַיֵּם לְבַבְנוּ" פִּירוּשׁוֹ: פָּחַדְנוּ. אֵיךְ נוֹכַל לְדַעַת שְׁזָה בְטוֹי צִיּוּרִי?

ג. מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַמִּשְׁפָּט: "וְכִי נִמְגּוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם" לְבֵין הַבְּטוֹי "מוֹג לֵב"?

ד. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין הַשְּׁמוּשׁ בַּמֶּלָּה "נִמְוֹגוּ" בְּיָמֵינוּ לְבֵין פִּירוּשָׁה בְּפֶרֶק זֶה?

8. אֵיזוֹ מִסְקָנָה יָכְלוּ הַמֶּרְגָּלִים לְהַסִּיק מִדְּבַרֵי רָחַב?

9. הַמֶּרְגָּלִים שָׁמְעוּ מִפִּי רָחַב עַל פָּחַדָם שֶׁל עַמִּי כְּנָעַן מִפְּנֵי שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּנֵי ה'. הָאֵם חָשׁוֹב שֶׁיְהוֹשֻׁעַ יָדַע זֹאת? נִמְקוּ.

רחב עזרה למרגלים להמלט, אך התנתה תנאי

קראו בעינין פסוקים 12-24

1. מה דרשה רחב מן המרגלים לפני ששלחה אותם מביתה?

ניר המאיר דמיון ואיר את שיחת המרגלים עם רחב:



2. איזה תנאי העמידו המרגלים לפני רחב? ראו פסוקים 17-20.

3. מה אפשר ללמד על רחב מהעצה שנתנה למרגלים? הסבירו.

12 חסד - מעשה טוב.

בית אבי - משפחתי.

אות אמת - סימן שיעזור לכם לדעת שזה ביתי.

14 נפשנו תחתיכם למות - אם ירצו

להרג אתכם, נגזר עליכם אפלו אם נמות בשל כך.

אם לא תגידו את דברנו -

בתנאי שהבטחתנו תשמר בסוד.

15 כי ביתה בקיר החומה - ביתה היה

צמוד לקיר החומה.

16 התרח לכו - לכו אל ההרים

בכוון מערב.

פן - חלילה, שמא.

17 נקים אנחנו משבעתך - נהיה

פטורים מלקים את שבועתנו לך.

18 אנחנו באים בארץ - לכבושה.

תקנות חוט השני - חוט שזור

בצבע אדם.

19 דמו בראשו - הוא יהיה

האשם במותו.

אם-ך תהיה-בו - אם משהו

מבני ישראל יהרג אותו.

4. יש הרואים ברחב בוגדת בעמה. מה יהיו טעוניהם?
מה עשויים להיות טעוניהם של אלה המצדיקים אותה?

5. בעברית של ימינו משתמשים לעתים קרובות בבטויים מן המקרא. לדגמה:
לאחר שחזר מהשבוי ספר החיל למפקדו את כל המוצאות אותו,
כלומר: את כל מה שקרה לו.
מצאו בפרק את המשפט המקראי שהוא המקור לבטוי.
כתבו מי אמר אותו.

ניר המאיר דמין ואיר את דברי יהושע למרגלים כאשר חזרו
משליחותם. התבוננו באיור.



פרק ג

בני ישראל התארגנו לקראת חצית הירדן בדרכם לכנען

קראו בעיני מפסוק 1 עד פסוק 5

1. א. לאן עברו בני ישראל מהשטים? ראו פסוק 1 ועינו גם במפה בעמוד 9.
- ב. במה שונה הנוף החדש מהנוף שהתרגלו אליו בנדודיהם?
2. א. העתיקו מפסוקים 2-4 רק את ההוראות לקראת מעבר הירדן.
- ב. העתיקו רק את דברי המספר.

3. מהן ההוראות שהוסיף יהושע על דברי השוטרים:
 - א. לעם?
 - ב. לכוהנים?

5. א. ערכו השוואה: במה מזכירות ההוראות שקבל העם מיהושע לפני מעבר הירדן את ההוראות שקבל העם ממשוה במעמד הר סיני? (קראו שמות פרק יט, פסוקים 10-12 ובספר יהושע פרק ג, פסוקים 2-5).

תבחינים להשוואה	במעמד הר סיני	במעבר הירדן
מתי הודיעו לעם על הארוע?		
מהי האזהרה שנתנה לעם?		
מהן ההכנות שנדרשו מהעם?		
מסקנותי מההשוואה		

- ב. מה רצה המספר ללמד את הקוראים כאשר הוא משתמש במלים של משה במקרה הזה?
- ג. אילו מסקנות יכול העם להסיק מהוראה זו על מעבר הירדן?

- 1 טרם - לפני.
- 2 מקצה שלשת ימים - מקץ, בסוף.
- 3 ארון ברית-יהוה - הארון שבו הניחו את לוחות הברית.
- 4 אך רחוק יהיה ביניכם ובניו - יהיה מרחק קבוע בין העם לבין ארון הברית.
- 5 התקדשו - טבלו את גופכם במים, כבסו את בגדיכם ואל תגעו במשהו טמא. בקרבכם - בתוכם. נפלאות - מעשי נסים.

6 שאו - קחו והרימו על כתפיהם.

7 גדלך - אעשה אותך נערץ וחשוב.

8 כבאתם עד-קצה מי הירדן

תעמדו - באשר תגיעו לגדה

המערבית של הירדן תעמדו במים

עד שכל העם יחצה את הנהר.

10 אל חי - אל שיכול לעזור לכם.

11 ארון הברית אדון כל-הארץ -

ארון הברית המסמל את ה',

שהוא האדון השולט על

כל הארץ.

12 שני עישר - שנים עשר.

13 כנוח - באשר יניחו את

רגליהם בירדן.

יברתיו - יפסיקו לזרם.

מלמעלה - מצד צפון

מכוון זרימת המים.

ויעמדו נד אחר - יאספו

ויעצרו כמו חומת מים.

16 המים הירדים מלמעלה -

מי הירדן הזורמים מצפון.

אדם העיר אשר מצד צרתו -

העיר אדם ששכנה ליד ישוב

בשם צרתו.

והירדים על ים הערב...

תמו נכרתו - והמים שעדיין זרמו

נשפכו לים המלח ונוצרה חרבה.

17 תמו - סימו.

גוי - כאן הכונה לעם ישראל.

בני ישראל עברו את הירדן ונכנסו לכנען

קראו בעיון פסוקים 6-17

1. מה קרה לזרימת מי הירדן כאשר הכוהנים נושאי ארון הברית נכנסו למים?

2. עינו בספר במדבר פרק י, פסוקים 33-35: למה שמש ארון ה' בזמן החיים במדבר?

ארון הברית שמש סמל לברית בין ה' לעם. בתוך הארון הנחו לוחות הברית, שמשוה הוריד מהר סיני (שמות לד, 17-29). ארון הברית נבנה על ידי האמן בצלאל בן אורי, שבנה גם את המשכן וכליו. הארון נבנה מעץ והיה מצפה זהב טהור מבחוץ ומבפנים. משני צדיו היו טבעות שלתוכן השחילו מוטות עץ מצפים זהב. הכוהנים נשאו את הארון על כתפיהם בעזרת המוטות (שמות ו, 2-37).

3. ה' אמר ליהושע: "היום הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל", כלומר העם יקבל אותך כמנהיג דגול. שיערו, כיצד הדבר יקרה?



4. א. שֶׁעָרוּ, בְּמָה נִזְכְּרוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב כְּשֶׁרָאוּ אֶת אֲפִיק הַיַּרְדֵּן מִתֵּיבָשׁ?

ב. מִדּוּעַ רַק יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב הָיוּ עֲשׂוּיִים לִזְכֹּר זֹאת?

5. "יָמֵי קִצִּיר" הֵם הַתְּקוּפָה הַמִּתְחִילָה בְּקִצִּיר הָעֵמֶר בְּפֶסַח. בְּעוֹנָה זֹה, עוֹנֶת הָאָבִיב, הַיַּרְדֵּן מְלֵא וְזוֹרֵם בְּמַהֲרֹת רַבָּה. מִדּוּעַ דּוֹקָא בְּעוֹנָה זֹה יִחָצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן?

6. א. בְּפָרָק א' לְמַדְנוּ שֶׁה' הִבְטִיחַ לַיהוֹשֻׁעַ: "כֹּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ". הָאֵם עָמַד ה' בְּהִבְטָחָתוֹ לְפִי הַמְסַפֵּר בְּפָרָק? נִמְקוּ לְפִי מָה קִבַּעְתֶּם.

ב. בְּמָה מִזְכִּיר נֵס מַעֲבַר הַיַּרְדֵּן אֶת נֵס קָרִיעַת יָם סוּף? רְאוּ שְׁמוֹת פָּרָק יד, פָּסוּק 29 וּפָסוּק 26.

נִיר דָּמִין וְאִיר מָה חָשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֵר מַעֲבַר הַיַּרְדֵּן.





נהר הירדן

7. מה תרם נס מעבר הירדן:

א. לבני ישראל?

ב. ליהושע?

ג. לפרסום שמו של ה'?

8. א. הפרק מסתים במשפט: "עד אשר תמו כל הגוי לעבר את הירדן".

ב. מה פרוש המלה "גוי" בתנ"ך ומה פרושה בימינו?

ג. הנחש משיל את עורו

הרקדנית השילה את הצעיף

מה כונת הבטוי "של נעליך"?

כאשר מישהו מתנהג בחסר כבוד כלפי אישיות מכבדת או מעמד מכבד כגון בערב יום הזכרון, אומרים לו "של נעליך" כמו שאמר אלהים למשה בסנה (שמות פרק לז, 1-9) וכפי שאמר בפרקנו ליהושע.



ה'ושע חוצה את הירדן עם ארון הברית / צ'ר בנג'מין יוסט בשנת 1800

בני ישראל הקימו את המחנה הראשון בכנען

קראו בעיון פסוקים 14 – 24

נִיר הַמַּאִיר דָּמִין שִׁיחָה בְּאַחַת הַמִּשְׁפָּחוֹת לְאַחֵר נִס מַעֲבֵר
הִירָדוֹ:



1. א. מי נכנסו לִירֵדוֹן ראשונים ומי יצאו ממנו אחרונים?
ב. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ דּוֹקָא הֵם? נִמְקוּ.

2. יוֹתֵם וּבֶן דּוֹדוֹ צָבִי בְּנֵי הָעָשׂוֹר חָצוּ אֶת הִירָדוֹן עִם הוֹרִיָּהֶם. הֵם
הַחֲלִיפוּ חַיּוֹת. מָה חָשְׁבוּ? מָה הִרְגִּישׁוּ? תּוֹכְלוּ לְכַתֵּב אוֹ לְהַצִּיג.

- 14 בְּיוֹם הַהוּא - יוֹם חֲצִית הִירָדוֹן.
- 16 אַרְוֹן הָעֵדוּת - אַרְוֹן הַכִּרִית.
- 18 נִתְקַן - כְּשֶׁהֶעֱלוּ אֶת רִגְלֵיהֶם
אֶל הַיַּבֶּשָׁה.
כְּתֻמּוֹל־שֵׁשׁוֹם - כְּרָגִיל, לִפְנֵי
הַתְּרַחֲשׁוֹת הַנֶּס.
- 19 בָּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן-
בַּעֲשָׂרָה לַחֲדָשׁ נִסָּן.
- 21 אֲשֶׁר - כְּאֲשֶׁר.
- בְּנִיָּם - כָּל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים.
- 23 אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' - כְּאֲשֶׁר יָבֵשׁ ה'.

3. א. באילו שמות מכנה ארון ה' בפרק?

ב. לאיזו ברית משמש הארון כעדות?

4. א. באיזה מקום הקימו בני ישראל את המחנה הראשון בכנען?

ב. באיזה תאריך חצו בני ישראל את הירדן כדי להכנס לכנען?

ג. איך קוראים בימינו לחדש הראשון הנזכר בפרק?

לפי התורה, החדש הראשון בשנה הוא ניסן, החדש שבו יצאו בני ישראל ממצרים. לפי ספירה זו תשרי הוא החדש השביעי. בתורה לא נזכרו שמות החדשים בשמם (ניסן נקרא, למשל, "חדש האביב" [שמות יג, 4; כג, 15; דברים טז, 1 ועוד]), אלא רק במספרם הסדורי: החדש הראשון... החדש השני...

בימינו, לא משתמשים במנין החדשים שבתורה. אנחנו משתמשים בסדר החדשים שהנהיגו יהודי בבל ולפיו תשרי הוא החדש הראשון וניסן הוא החדש השביעי. יש לציין שאף על פי שסדר החדשים שונה, הרי שזמני החגים נשארו כפי שכתוב בתורה. אנחנו חוגגים את חג הפסח באביב, ומצינים את חג הסוכות בסוף הקיץ.

5. א. לשם מה לקחו נציגי השבטים אבנים מן הירדן? כתבו

וצטו.

ב. בפסוק 21 כתוב: "אשר הוביש ה' אליהם את מי הירדן".

מצאו עוד מלים נוספות ממשפחת המלה "הוביש" וכתבו אותן.

6. גם משה וגם יהושע האמינו שחשוב ללמד את הדורות הבאים

על ארועים חשובים שקרו לעם.

א. בפסוק 8 יהושע אמר לעם: "אשר ישאלון בניכם מחר".

עינו בשמות פרק יג, פסוק 8, על איזה ארוע בספר שמות

נאמר משפט הדומה למשפט זה?

ב. שֶׁעָרוּ וְכָתְבוּ מִדֹּעַ בַּחַר הַמַּסְפָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמִּשְׁפָּט דוֹמָה
גַּם בַּסֵּפֶר הַזֶּה? (חֲשֹׁבוּ הָאֵם זֶה מִקְרִי.)

ג. אֲרוּעִים חֲשׁוּבִים בַּחַיִּי הָעַם נִזְכָּרִים גַּם בַּחֲגֵי יִשְׂרָאֵל. כָּתְבוּ
אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל חֲגִים אֲחָדִים וְצִיְנוּ לַיָּד כָּל חֵג מָה הוּא
אָמור לְהִזְכִּיר לָנוּ.

בְּפֶרֶק ה', מִפְּסוּק 1 עַד פְּסוּק 14 מְסַפֵּר:

ה' צִוָּה עַל יְהוֹשֻׁעַ לַעֲרֹךְ בְּגִלְגָל בְּרִית מִלָּה לְזִכָּרִים שְׁנוּלָדוֹ בַּמִּדְבָּר, מִכֵּיּוֹן
שֶׁהֵם לֹא נִמְלְאוּ.

בְּגִלְגָל חָגְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת חֵג הַפֶּסַח.

לְמַחֲרַת הַפֶּסַח אָכְלוּ בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה מִתְּבוּאֹת הָאָרֶץ וְהָמָן פָּסַק.



התגלות מלאך ה' לפני יהושע בגלגל

קראו בעיון פסוקים 13 – 15

1. מהו המראה שראה יהושע?
2. העתיקו את הבטוי המלימד שיהושע לא הבין כלל שלפניו שליח מעם ה'.
3. שעריו: מה מסמלת החרב השלופה שהמלאך אוחז? נמקו את השערותכם.
4. א. גם לפני משה התגלה מלאך ה', כאשר הופיע לפניו מתוך הסנה. במה דומים שני הספורים ובמה הם שונים? כתבו בשני טורים. ראו שמות פרק ג, פסוקים 1–5.
- ב. שעריו מדוע בוחר המספר להשתמש במקרים שונים באותו נסח?
- ג. בספורי התורה מספר על מקרה נוסף שבו מופיע מלאך ובדו חרב שלופה. מהו המקרה? ראו במדבר פרק כב, פסוק 23.



5. צינו ארועים שקרו ליהושע ובהם רמז לכך שיהושע הוא ממשיכו של משה.
6. צירו את יהושע, או צלמו והדביקו במחברת את תמונתו הנמצאת בעמוד 10 במכונת צלום. הוסיפו בועה מפיו והעתיקו בה את הבטוי: "הלנו אתה אם-לצרינו".

לוחם כנעני אוחז חרב. איור על פי תבליט שנהב שהתגלה בחפירות במגידו.

- 13 וחרבו שלופה - חרבו מונפת למעלה. הלנו אתה אם-לצרינו? - האם אתה בעדנו או בעד אויבינו?
- 14 ויאמר לא - איני שונך לאף אחד מהצדדים. כי אני שר-צבא יהוה - אלא אני שליח ה'. של-נעלך - הסר, תחלץ נעלך.

**בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כּוֹבְשִׁים
אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן**

פרק 1

יהושע קבל הוראות מה' לפני כבוש יריחו

קראו בעיון מפסוק 1 עד פסוק 10

בַּיָּמִים קְדוּמִים הָיוּ הָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת וְהַחֲשׁוּבוֹת מְקוּפוֹת בַּחוֹמָה וְרַחֲבָה לַהֲגָנָה מִפְּנֵי אוֹיְבִים. כְּשֶׁהִתְקַרַּב אוֹיֵב סָגְרוּ אֶת שַׁעַר חוֹמַת הָעִיר כִּךְ שֶׁלֹּא הָיָה אֲפָשָׁר לַהֲפִנֵּס אֶל הָעִיר אוֹ לִצְאָת מִמֶּנָּה. עַל מִנַּת לִכְבֹּשׁ אֶת הָעִיר, הִטִּילוּ חִילֵּי הָאוֹיֵב מִצוֹר. הֵם הִקִּימוּ מַחֲנֶה סָבִיב הַחוּמָה וְלֹא אֲפָשָׁרוּ לַהֲכִנִּיס מִזּוֹן אוֹ מִיָּם לָעִיר. הֵם הִמְתִּינוּ עַד שֶׁמָּלְאִי הַמִּזּוֹן אוֹ הַמַּיִם יֵאָזְלוּ וְתוֹשְׁבֵי הָעִיר יִפְּנְעוּ וַיִּפְתְּחוּ אֶת שַׁעְרֵי הַחוֹמָה. הִטְלַת הַמִּצּוֹר אֲרָכָה חֲדָשִׁים וְאַף שָׁנִים. חִילֵּי הָאוֹיֵב נִסּוּ לִפְרֹץ לָעִיר עַל יְדֵי הַשְׁעָנַת סֵלֻמוֹת עַל הַחוֹמָה וְטִפּוּס עֲלֶיהֶם, אוֹ עַל יְדֵי נִסְיוֹן לִפְרֹץ אֶת שַׁעַר הַחוֹמָה.



שַׁעַר הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע בְּיָמֵינוּ

- 1 וַיִּרְיֶחֹו סָגְרָת וּמִסְגָּרָת - הַשּׁוּמְרִים נָעֲלוּ אֶת שַׁעַר הָעִיר כִּךְ שֶׁאִישׁ לֹא נִכְנָס וְאִישׁ לֹא יֵצֵא.
- 2 נָתַתִּי בִידְךָ - תִּכְבֹּשׁ. גִּבּוֹרֵי הַחֵיל - חִילֵּי יִרְיָחוֹ.
- 3 וְסַבְתֶּם - תִּלְכּוּ מִסָּבִיב לַחוֹמַת הָעִיר. הַקִּיפוּ - הִקִּיפוּ.
- 4 וְשׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים - שׁוֹפְרוֹת הָעֲשׂוּיִים מִקֶּרְנֵי אֵילִים.
- 5 וְהָיָה בַּמָּשָׁךְ | בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל - כְּאֲשֶׁר יִתְקַעוּ הַכּוֹהֲנִים בְּקֶרֶן הָאֵיל תִּקְעֶה מְשֻׁכָּת. יִרְעִעוּ - יִצְעֲקוּ צַעֲקוֹת קָרֵב. וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נִגְדּוֹ - כָּל אֶחָד מִלּוֹחָמֵי יְהוֹשֻׁעַ יִכְנָס לָעִיר מִהַמָּקוֹם שֶׁבּו עָמַד.
- 9 וְהִחָלוּץ - הַלּוֹחָמִים הַהוֹלְכִים בְּרֹאשׁ. וְהַמֵּאֲפָּה - אֲנָשֵׁי הַצָּבָא שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרֵנִים בְּסוֹף הַטּוֹר.

1. א. מה עשו אנשי יריחו כדי להתגונן מפני בני ישראל?
הסבירו וצטטו.

ב. בעברית של ימינו משתמשים בבוטוי "להטיל מצור על העיר".
באיזה בוטוי משתמש המספר?

2. א. מה הבטיח ה' ליהושע?

ב. מדוע זקוק יהושע להבטחה זו?

3. אילו הוראות נתן ה' ליהושע לגבי כבוש יריחו?

4. שיערו: מה הייתה תגובתו של יהושע להוראות לכבוש העיר?

שבע פעמים חזר המספר על מסירת ההוראות ליהושע.
בתנ"ך מביע המספר שבע שלמות, כמו בימינו כשאומרים "עשר" או "מאה אחוז".

5. א. מי ילך בקבוצת החלוצים
ומי ילך בקבוצת המאסף?

ב. איזו קבוצה מהשניים
מסתכנת יותר בזמן
התנגשות עם האויב?
נמקו.

6. התבוננו בתמונה:

א. תארו בפרוטרוט מה
רואים.

ב. כיצד מפנה האמן את
תשומת הלב למקום
שבני ישראל נמצאים בו?

נפילת חומת יריחו
ציר גוסטב דורה



העיר יריחו נכבשה על ידי בני ישראל

קראו בעיני פסוקים 11-19

1. שֶׁעָרוֹ, מִדּוּעַ לֹא גָלָה יְהוֹשֻׁעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהַחֹמָה תִּפֹּל בְּדֶרֶךְ נֶס?

2. מָה קָרָה בֵּין הַקֶּפֶה אַחַת לְבֵין הַקֶּפֶה שְׁאֲחֵרְיָה?

3. שֶׁעָרוֹ: אֵיךְ הִגִּיבוּ אַנְשֵׁי יְרִיחוֹ כְּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַתְּהַלּוּכָה הַדּוֹמָמָת?

4. יְרִיחוֹ נִכְבְּשָׁה בְּדֶרֶךְ נֶס. שֶׁעָרוּ מָה הִיְתָה הַשְּׁפָעָתוֹ שֶׁל הַנֶּס:
א. עַל מַעֲמָדוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי הָעָם.
ב. עַל הָעַמִּים שֶׁחָיוּ בְּכַנְעָן.

5. הַמֶּלֶךְ: "חֶרֶם" חֹזֶרֶת בִּפְרָק שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּמוֹבָנִים שׁוֹנִים.
הַעֲזָרוּ בְּסֵל הַתְּשׁוּבוֹת וְהַסְבִּירוּ מָה כּוֹנֶנֶת הַמֶּלֶךְ חֶרֶם בְּכָל אֶחָד מֵהַמְשָׁפְטִים הַבָּאִים:
א. "וְהִיְתָה הָעִיר חֶרֶם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ".
ב. "וְרַק אַתֶּם שְׁמָרוּ מִן הַחֶרֶם פֶּן תַּחֲרִימוּ וּלְקַחְתֶּם מִן הַחֶרֶם".
ג. "וְשַׁמְתֶּם אֶת מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל לְחֶרֶם".

סל תשובות:

- מִי שֶׁיִּקַּח מִן הַשָּׁלָל יָבִיא עַל עַצְמוֹ אָסוֹן.
- כָּל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר יִשְׁמְדוּ.
- אָסוֹר לְקַחַת שָׁלָל הַנִּלְקָח בְּזֶמַן מִלְחָמָה.

למלך "חרם" בתנ"ך יש שני פירושים:

- א. דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְתַת לְרִשּׁוֹת הַכּוֹהֲנִים וְשִׁנְאָסָרָה כָּל הַנָּאָה מִמֶּנּוּ.
- ב. הַשְּׁמָדָה. הַתּוֹרָה צִוְּתָה לְהַחֲרִים אֶת יוֹשְׁבֵי כְנָעַן, כְּלוּמָר לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, כְּדֵי שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִלְמְדוּ מֵהֶם לַעֲבֹד לֵאלֹהִים אֲחֵרִים.

11 וַיִּסַּב - הִסִּיעוּ אֶת הָאָרוֹן מִסָּבִיב לָעִיר.

15 כְּעֻלּוֹת הַשֹּׁחַר - כְּאֲשֶׁר הָאִיר הַבֶּקֶר.
כְּמִשְׁפַּט הַזֶּה - כְּשֶׁם שֶׁנִּהְיָה בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים.

17 וְהִיְתָה הָעִיר חֶרֶם - תּוֹשְׁבֵי הָעִיר יִשְׁמְדוּ.

18 שְׁמָרוּ מִן הַחֶרֶם - הִזְהָרוּ לֹא לְקַחַת מִהַשָּׁלָל.
פֶּן תַּחֲרִימוּ - שְׁמָא תַּחֲטְאוּ וְתִקַּחוּ מִהַשָּׁלָל.

וְשַׁמְתֶּם אֶת־מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל לְחֶרֶם - תְּבִיאוּ אֶסוֹן עַל הָעָם.

וַעֲבַרְתֶּם אוֹתוֹ - תְּבִיאוּ אֶסוֹן.
19 אוֹצֵר יְהוָה יָבוֹא - הַשָּׁלָל מִיַּעַד לְשִׁמְרָה בְּאֶהֱל מוֹעֵד.

20 וַיֵּרַע - הִרְיֵעוּ. צָעֲקוּ צָעָקוֹת קָרִב. וַיִּלְכְּדוּ - כָּבְשׁוּ.

26 בָּעֵת הַהִיא - לְאַחַר כְּבוֹשׁ הָעִיר.
אֲרוֹר הָאִישׁ - תְּבוֹא עָלָיו קָלָלָה.
בְּבָכְרוּ יִסְדָּנָה - כְּאֲשֶׁר יִבְנֶה אֶת יְסוּדוֹת הַחֹמָה יְמוֹת בְּכוֹרוֹ.
וּבִצְעִירוֹ יִצְיֵב דִּלְתִּיהָ - כְּאֲשֶׁר יַעֲמִיד בְּמִקְוָמוֹ אֶת שַׁעַר הַחֹמָה יְמוֹת בְּנוֹ הַצָּעִיר.
27 וַיְהִי שְׁמֵעוֹ - הַתְּפָרֶסֶם.

6. למה מתכוננים בימינו כשאומרים:

- הילדים החליטו להחרים את התלמיד שהלשין.
- השוטרים החרומו סחורה גנובה שנתפסה באחת החנויות.

חכמינו זכרם לברכה (חז"ל), הסבירו שיהושע הציע לעממי כנען להכנע ולהציל את חייהם. ורק מי שסרב והחליט להלחם ביהושע וצבאו נגזר דינו להשמדה.

7. א. מה צנה יהושע לעשות לאנשי יריחו?

ב. מה דעתכם על הוראה זו?

ג. מהי הפקדה הקימת בצה"ל בנוגע ליחס לאזרחים בעת מלחמה? ענו לאחר שתקראו את הקטע הבא:

בימינו, חתמו העמים על אמנת ז'נבה האוסרת הריגת אזרחים שאינם לוחמים. פגיעה בנשים, זקנים וילדים נחשבת לפשע מלחמה. המפרים סעיף זה באמנת ז'נבה עומדים לדין בבית משפט בינלאומי. מדינת ישראל חתומה על אמנת ז'נבה. צה"ל מתנגד לכל פגיעה מיתרת באנשים שאינם משתתפים בלחימה. צה"ל מתנגד להשפלה, להתעללות ולהרג חפים מפשע. אלו נוגדים את רוח צה"ל. חיל העובר על כך יעמד לדין.

8. א. היכן יפקידו הלוחמים את השלל?

ב. מדוע דוקא שם?

ג. מדוע היה חשוב לשמור על פקדת יהושע שלא לקחת מהשלל?

במלחמת ששת הימים, בזמן ששהינו בכפר שזה עתה נכבש על ידי כוחותינו, נכנסו אחדים מהחילים לבתים ולקחו לעצמם תכשיטים ושטיחים, הם בזזו את הכפר. כאשר ראה זאת המפקד, הוא אסף את כל הפלגה ואמר: בשביל מה אתם עושים את זה? הרי כתוב בתורה: "לא תבז..." השתררה שתיקה, ואז קם אחד החילים ואמר: אבל כתוב גם: "ושללם לבוז". מה יש לך, המפקד, להגיד על הענין הזה?

ענה לו המפקד: הפרשן ר' שלמה יצחקי (רש"י) הסביר ש"שללם לבוז" זאת אומרת שהצבא לוקח רק מה שהוא זקוק לו בזמן הכבוש, למשל אם אין מזון מתר לקחת, אבל אסור לקחת משהו שאין בו צרך מדי. אחרי השיחה הזאת אף אחד בפלגה שלנו לא נגע יותר בבזה. (לפי הספר "שיח לוחמים")

9. יש הטוענים שאסור לקחת שולל בזמן מלחמה ויש הטוענים שצריך להרשות ללוחמים לקחת שולל. כתבו מהי ההנמקה לכל טענה.

החק הצבאי בישראל אוסר על חילים לקחת שולל: "חיל שבז בזה או שפרץ לבית או מקום אחר לבוז בזה דינו מאסר עשר שנים."

10. מה יכולים ללמד עם ישראל ומנהיגיו בימינו, מהאפן שבו נהג יהושע ברחב ובבני משפחתה? ראו פסוק 17 ופסוק 23.

11. א. באיזו קללה קלל יהושע את האיש שיעז לבנות מחדש את יריחו החרבה?

ב. שער, מדוע רצה יהושע שיריחו תשאר חרבה גם בדורות הבאים?



נפילת חומת יריחו / ג'יימס אֶדְוִין מְק'קוֹנְלִי, המָּאָה ה־20

מאז מלחמת העצמאות ועד ימינו, לא שקמו חברי יד מרדכי ונגבה את מגדל
המים שהפגז על ידי מצרים ואת מערכת תעלות ההגנה שחפרו, כדי להתבצר
ולמנוע מהאויב לכבש את הישוב. הם עשו זאת למען ידעו כל הדורות הבאים
על עמידת הגבורה של יד מרדכי ונגבה במלחמת העצמאות.

מגדל המים בנגבה שנהפגז
במלחמת העצמאות



חפירות המגן שנהפגזו
במלחמת העצמאות
ביד מרדכי. אפשר
לראות במקום את
שחזור שדה הקרב עם
המצרים

בני ישראל ספגו מפלה קשה בנסיון לכבש את העיר עי

קראו בעיון פסוקים 1-9

1. א. פרשנים שונים נסו להסביר מדוע מצין המספר בפסוק 1 שכל בני ישראל מעלו, בעוד שעכן לבדו הוא שלקח משלל העיר יריחו. לפניכם הסברו של הפרשן ר' דוד קמחי (רד"ק):

"שמרו מן החרם" – שמרו עצמכם, ושמרו איש את אחיו. ומפני זה אמר: "חטא ישראל", מפני שלא נתנו עיניהם (לא השגיחו) שלא יקח אדם משלל יריחו דבר.

ב. מי אינם יודעים שעכן לקח משלל יריחו לעצמו?

ג. ניר דמין שיקה בין עכן לבני משפחתו לאחר שלקח מהשלל:

2.

1.



ג. נאמר על עכן שהוא "מעל בחרם", כלומר לקח לעצמו מהשלל. מה פרוש המלה "למעל" בעברית של ימינו? העזרו בדגמאות בעמוד הבא:

- 1 וימעלו - בגדו בה' ולקחו מהחרם.
ויחר-אף יהוה - כעס.
- 2 קעי - שם עיר.
אשר עם - הקרובה.
- 3 אל-תנוגע - אל תטריח ותעיף.
- 5 השבירים - שם מקום.
וימס לבב-העם - פחדו מאוד.
- 8 כי אדני - בבקשה אדוני.
הפך ישראל ערף - ברח מאויביו.
- 9 ונסבו עלינו - יקיפו אותנו
וילחמו בנו.
והכריתו - ישמידו.

- העובד מעל בכספי החברה.
 - "מעלת באמון שנתתי בך," אמר הקצין לחיל שנרדם בשמירה.
2. מדוע ה' כועס על בני ישראל?

אמר ר' שמעון בר יוחאי:
משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה. נטל אחד מהם מקדח והתחיל
קודח תחתיו.
אמרו לו חביריו: מה אתה יושב ועושה?
אמר להם: מה אכפת לכם? הלא תחתני אני קודח?
אמרו לו: כשהמים עולים בספינה ומציפים אותה גם אנחנו נטבע.
(ויקרא רבה ד)

3. במה מתאים המשל למקרה עכן? נמקו.
4. נשער שבנו של עכן לא התאפק וספר בסוד לדודו על
המעילה. הדוד הזדעזע.
מה ספר הנער? מה אמר הדוד, מה יעץ?
כיצד הגיב הנער לדברי הדוד? כתבו את השיחה ביניהם.
5. שיערו האם היה ברור לעכן מי יענשו אם יתגלה חטאו?
בחרו אחת מן השנים:
- אחד התלמידים יציג את דמות יהושע המתפלל לה' אחרי
המפלה. צלמו את התמונה.
 - הציגו תמונה: יהושע מתשאל את עכן כדי שיתודה על
חטאו. צלמו את התמונה. תוכלו לערוך תערוכה של
התצלומים.

6. א. מה שם העיר הבאה שיהושע מתכנן לכבוש?
ב. באיזה אפן ביר יהושע מהו כוחה הצבאי של העיר עי?
ג. במה שונה מסקנת המרגלים שנשלחו לעי ממסקנת
המרגלים שנשלחו ליריחו?



תכשיטי זהב עתיקים

7. א. מה היו תוצאות המלחמה בעי?

ב. מה חשבו הלוחמים לאחר המלחמה הראשונה בעי?



ניר דמין ואיר:

8. כיצד השפיעה המפלה בעי על מצב רוחו של העם?

9. א. כיצד נהג יהושע לאחר המפלה בעי?

ב. מה דעתכם על התנהגותו של יהושע?

ג. כיצד הייתם מצפים שינהג כמנהיג?

10. א. הסבירו, מדוע פרוש הבטוי "הפך ישראל ערף" הוא "הלוחמים ברחו"?

ב. איך אפשר לדעת שהבטוי "וימם לבב העם ויהי למים" הוא רק בטוי ציורי, ואלו הבטוי "ויעלו עפר על ראשם" אינו תמיד בטוי ציורי?

11. אם תרצו, ציירו את אחד הבטויים:

"וימם לבב העם ויהי למים" "ויעלו עפר על ראשם".

יהושע גלה מי לקח מן החרם ועכן הודה באשמה

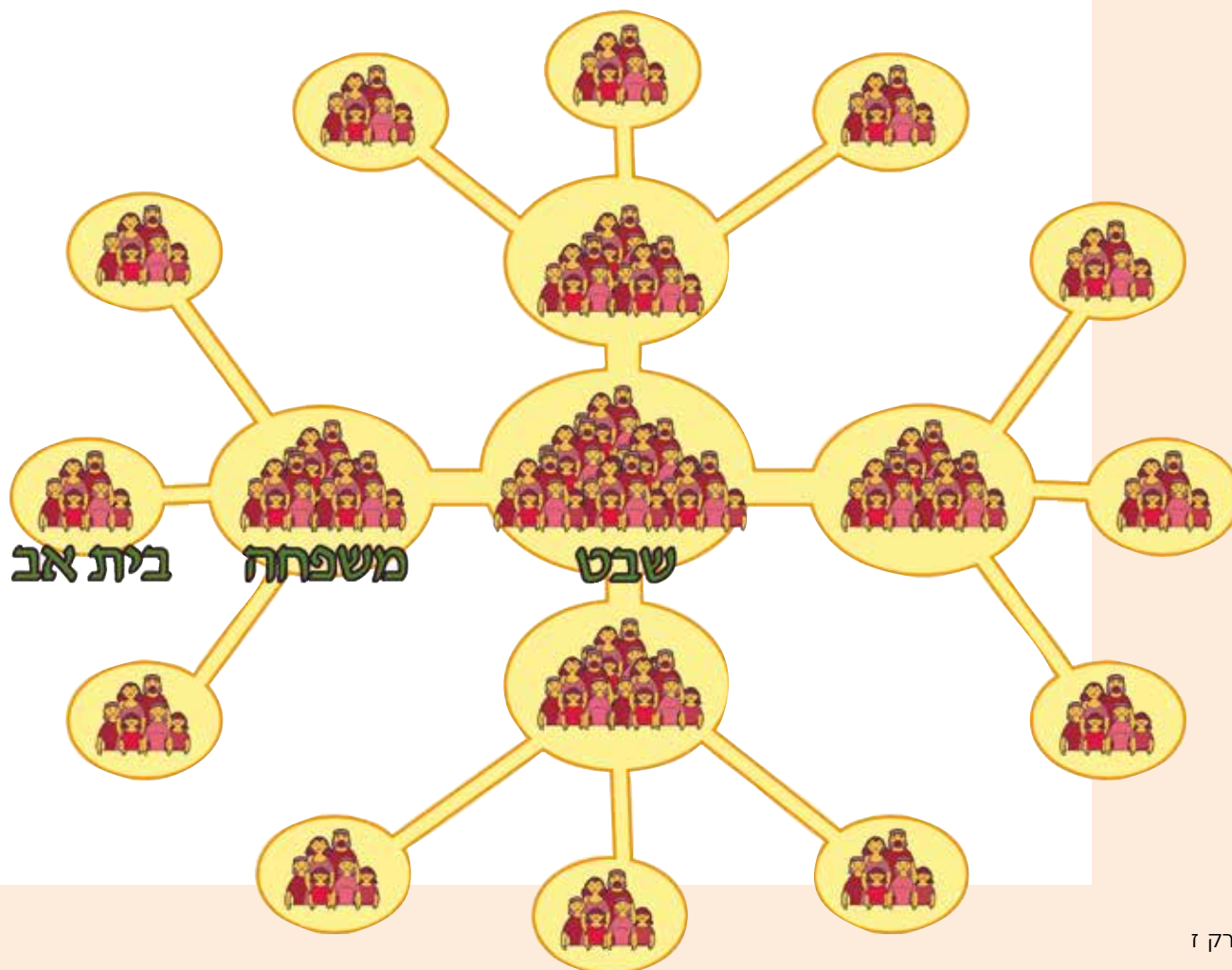
קראו בעיני פסוקים 10-27

1. ה' אומר ליהושע: "למה אתה נופל על פניך?" ה' יודע את התשובה ואינו מצפה שיהושע יענה. שיערו: מה רצה ה' לומר ליהושע במשפט זה?

2. שיערו: מדוע לא אמר ה' ליהושע את שם המועל שלקח מהשלל?

3. א. כיצד גלו את האשם במעילה?

ב. הגורל נפל וגלה את זהות האשם. שיערו: מדוע חשוב ליהושע שעכן יודה באשמה במו פיו?



10 קם לך - תפסיק להתאבל.

11 כחשו - שקרו.

12 ולא יכלו... לקום - לא יוכלו לנצח.

14 ונקרבתם - כל שבט יתקרב

לפני ארון ה' ושם יודע מאיזה

שבט החוטא.

אשר-ילכדנו יהודה - אשר יעלה

בגורל.

15 חנלכד בחרם- מי שהגורל

יראה שחטא ולקח מהשלל.

נבלה - עשה מעשה נבזי.

18 מטח יהודה - שבט יהודה.



4. א. פִּיצֵד הַסְבִּיר עָכֹן אֶת הַמַּעֲשֶׂה שְׁעָשָׂה?

ב. עַל אֵיזָה דְּבַר מַעֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת עָבַר עָכֹן?

חֲכָמֵינוּ שָׁאֲלוּ אֶת עַצְמָם מְדוּעַ הוֹדָה עָכֹן. הֵם סִפְרוּ עַל כֵּךְ אֶת הַסִּפּוּר הַבֹּא:
עָכֹן אָמַר לְעַצְמוֹ: עַל יְדֵי נְהַרְגוּ אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל. אֲנִי חוֹטֵא וּמַחֲטִיא! מוֹטֵב אֲנִי
אוֹדָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְאֵל תְּבוֹא תִקְלָה (לָעָם) עַל יְדֵי.
(בַּמִּדְבָּר רַבָּה, כג)

5. א. מִי נֶעֱנֵשׁ יַחַד עִם עָכֹן?

ב. מָה דַּעְתְּכֶם עַל הָעֲנִשׁ? הַסְבִּירוּ.

6. יְהוֹשֻׁעַ מַעֲנִישׁ אֶת עָכֹן בְּעֲנִשׁ חֲמוּר בְּיוֹתֵר. הַסְבִּירוּ מְדוּעַ נָהַג כֵּךְ.

7. א. מְדוּעַ קָרָאוּ לַמָּקוֹם "עַמֶּק עֶכוֹר"? הַעֲזְרוּ בַּמְּלוֹן.

ב. הָאֵם אַתֶּם זֹכְרִים מְקָרִים אֲחֵרִים שֶׁבָּהֶם קָרָאוּ לַמָּקוֹם עַל
שֵׁם יָרוּעַ שֶׁקָּרָה בוֹ? רְאוּ בְּרֵאשִׁית פָּרָק כו פְּסוּקִים 32–33,
וְגַם שְׁמוֹת פָּרָק טו פְּסוּקִים 22–23.

ג. בִּימֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בְּבִטּוּיִים שׁוֹנִים שֵׁשׁ בָּהֶם מֶלֶךְ מֵהַשָּׁרֵשׁ
עכ"ר. הַעֲזְרוּ בְּאִפְשָׁרוּיּוֹת הַשּׁוֹנוֹת שֶׁבַּמַּחֲסַן הַמְּלִים וְכִתְבוּ
מֵהוּ הַבִּטּוּי הַמְּנוֹגָד:

• לְמִים עֶכוֹרִים?

• לִיחְסִים עֶכוֹרִים?

• לְאֹיְרָה עֶכוֹרָה?

מַחֲסַן מְלִים:

תְּקִינִים, צְלוּלִים, יְדִידוּתִית, טְהוּרִים, יְדִידוּתִיִּים, נְעִימָה

19 וְתִן־לּוֹ תוֹדָה - תוֹדָה בְּאַשְׁמָה.

אל־תִּכְחַד - אֵל תִּשְׁקַר.

20 אֲמָנָה - אֲמָנָם בֶּן, חֲטָאֲתִי.

21 אֲדָרַת שְׁנַעַר - מְעִיל מֵאֶרֶץ שְׁנַעַר.

לִשְׁוֹן זָהָב - גֹּשׁ זָהָב.

טְמוּנִים - מְסֻתָּרִים.

23 וַיֵּצֵא־ם - הִצִּיגוּ אוֹתָם.

25 יַעֲבֹרָה יְהוָה - יִשְׁמִידָה ה'.

וַיִּסְקְלוּ אוֹתָם - רָגְמוּ אוֹתָם

בְּאֲבָנִים עַד שְׁמָתוֹ.

עַד חַיּוֹם הַזֶּה - עַד יוֹם כְּתִיבַת

הַסִּפּוּר.

כבוש העי

קראו בעיני פסוקים 1-8

1. מדוע זקוק יהושע לעידוד מיחד מה?
2. מדוע שנה ה' את הפקדה והפעם מתר ללוחמים לקחת מן השלל?
3. ה' הכין ליהושע תכנית לכבוש העי. העתיקו מפסוק 2 את המשפט המתאר את התכנית.
4. יהושע ארגן את לוחמיו לקראת הקרב:
 - א. מה יהיה תפקידם של האורבים?
 - ב. קשה להתמצא בדרך בלילה. מדוע פוקד יהושע על האורבים להגיע ליעדם דוקא בלילה?
 - ג. איזה תפקיד נדרש לבצע הכוח העקרי בראשות יהושע במהלך הכבוש?
5. איזו מלכדת טמן יהושע ללוחמי העי?
6. בעברית של ימינו נוצרו מלים חדשות שמקורן בעברית המקראית.
 - א. מה מקור המלה "בזה" (פסוק 2)?
 - ב. סממנה של תנועת הצופים הוא "היה נכון!" – למה הכוונה? מהו מקור הבטוי (פסוק 4)?
 - ג. מה מקור המלה "התנתקות" (פסוק 6)?
 - ד. מה מקור המלה "מצית" (פסוק 8)?

- 1 אל-תירא ואל-תחת - אל תפחד. עם המלחמה - הצבא.
- 2 תבזו לכם - תוכלו לקחת שלל. שים-לך ארב - תכין קבוצת חיילים שתסתתר ותחכה לרגע המתאים לתקוף.
- 4 נכנים - מוכנים.
- 5 נקרב - נתקרב.
- ונסנו - נצמיד פנים שאנחנו בורחים.
- 6 עד חתיקנו אותם מן-העיר - עד שיתנתקו ויתרחקו מהעיר.
- 7 וחרשתם - תכבשו.
- 8 תציתו - תשרפו.

יהושע וצבאו כובשים את העי

קראו בעיון פסוקים 9-22

1. אילו לקחים למד לעצמו יהושע מן הקרב הראשון על העי? העזרו בסעיפים הבאים:

א. כיצד יש להתייחס לכוחו של האויב?

ב. מה לעשות עם השלל?

ג. על איזה תנאי חייב העם להקפיד ולקיים כדי שאלהים יעזר לו?

2. אחד מהלוחמים שהיה בקבוצת האורבים חזר לביתו וספר לילדיו על הקרב. ספרו את הספור מפיו: מה ראה, מה הרגיש כשראה את הכידון? כשנשרפה העיר? לאחר הנצחון?

ניר איר שיחה בין שומרי החומה בעי:



3. בימינו משתמשים במכשירי קשר כדי להעביר הודעות ופקדות בין הלוחמים.

כיצד העביר יהושע פקדה לאורבים?

4. לאיזה מצב מסכן גרר יהושע את לוחמי העי? העזרו בפסוק 22.

9 מיים לעי - ממערב לעי.

11 וכל-העם המלחמה - והצבא העקרי של יהושע.
נגד - מול.

15 וינגעו יהושע וכל-ישראל לפני-הם - העמידו פנים שהם בורחים מפני חיילי העי.

16 ויזעקו - נאספו למלחמה.

18 נטה בכידון - תרים את הכידון כלפי מעלה כסימן לאורב להכנס לעיר.

20 ולא-היה בהם ימים וגו' - לא היה להם לאן להמלט.

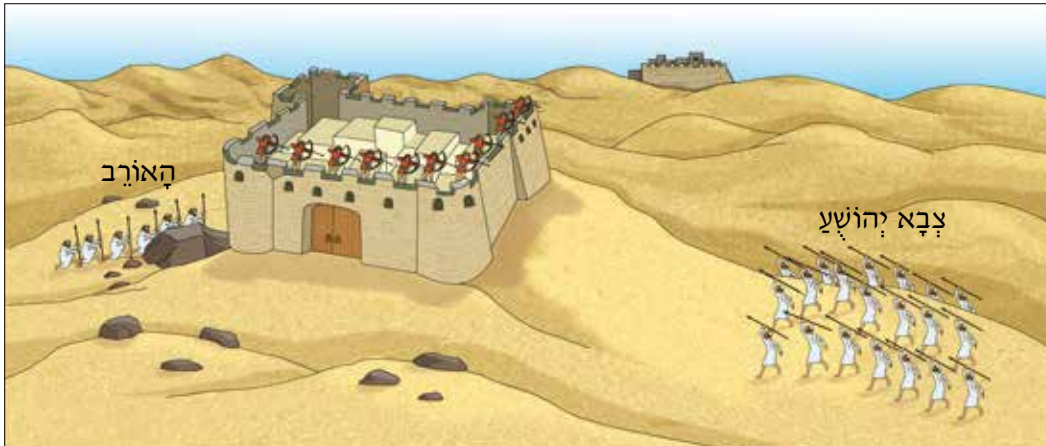
נהפך אל-הרודף - צבא יהושע שהעמיד פנים כבורח התחיל לרדף אחרי צבא העי.

22 ואלה - האורבים.

בתוך - באמצע.

שריר ופליט - מישחו שגשאר בחיים. אחרי אסון.

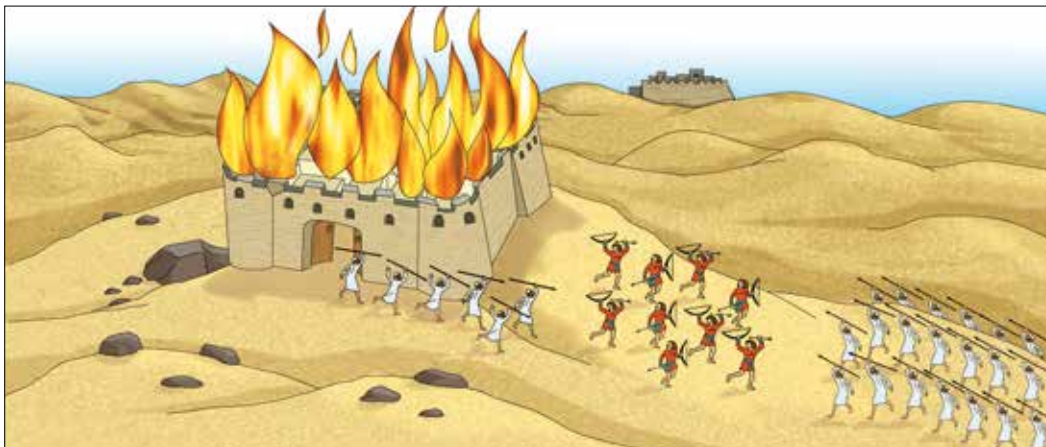
שְׁלֵבֵי הַמִּלְחָמָה עַל הָעִי:



א. צָבָא יְהוֹשֻׁעַ מְחַלֵּק לְשָׁנִים: מְרַבֵּיתוֹ מַעֲמִיד פָּנֵי תוֹקָף, חֵלְקוֹ מִתְחַבֵּא מֵאַחֲרֵי הָעִיר (הָאֵיר).



ב. צָבָא יְהוֹשֻׁעַ מַעֲמִיד פָּנִים כְּבוֹרָחַ. צָבָא הָעִי רוֹדֵף אַחֲרָיו. הָאֵיר נִכְנָס לָעִיר דֶּרֶךְ הַשְּׁעָרִים הַפְּתוּחִים.



ג. צָבָא יְהוֹשֻׁעַ מִפְּנֵה פָּנָיו וְתוֹקָף אֶת צָבָא הָעִי. הָאֵיר יוֹצֵא מִהָעִיר שֶׁהָצִית וְתוֹקָף גַּם הוּא אֶת צָבָא הָעִי.

גורלם של תושבי העי

28 תל-עולם - שממה לנצח.

29 וכבוא השמש - עם שקיעת השמש.
נבלתו - גויתו.

קראו בעיון פסוקים 23-29

1. א. במלחמה זו הרגו חילי יהושע, בכונה תחלה, הרבה אֲזָרָחִים:
ילדים, נשים וזקנים ולא רק חילים. במה שונים חקי
המלחמה בימינו מחקי המלחמה בעי?
ב. מה עשו למלך העי?

2. מה לקחו לוחמי יהושע כשלהל לעצמם?

3. א. במה מזכיר גורלה של העי את גורל העיר יריחו?
ב. במה שונה עונשה של העי מעונשה של יריחו?

4. שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים מְדַגֵּשׁ הַמְסַפֵּר שֶׁה' הִבְטִיחַ לַיהוֹשֻׁעַ נִצָּחוֹן עַל
הָעִי: "נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת מֶלֶךְ הָעִי... וְנָתַנָּה ה'... כִּי בְיָדְךָ אֶתְנַנָּה".
האם תוכלו לשער מדוע חוזר המספר ומדגיש את ההבטחה?

כְּאִשֶּׁר מָלָה מְסִימַת בּוֹלָטַת מְשׁוּם שֶׁהִיא חוֹזֶרֶת פְּעָמִים אַחֲדוֹת בַּפֶּרֶק, קוֹרְאִים לָהּ
מָלָה מְנַחֶה. מָלָה זֹאת מְדַרִּיכָה אֶת הַקּוֹרֵא וְרוֹמֶזֶת לוֹ עַל רַעְיוֹן חָשׁוֹב בַּפֶּרֶק.

5. בעברית של ימינו נוצרו מלים חדשות שמקורן בעברית המקראית.

א. מה המקור המקראי למלה "מלכדת" (פסוק 19)?

ב. מה הקשר בין המלה המקראית "תנוך" לבין המלה "מתנוך"
בעברית של ימינו? העזרו במלון.

ג. המספר משתמש במלה "וינוסו" כדי לתאר צבא בורח. באיזו
מלה משתמשים בעברית של ימינו כדי לתאר מנוסה של צבא?

ד. "פליט" ו"שריד" - מה הדומה ביניהן? מה השונה?
כתבו דגמה לשמוש בבטוי: "לא נשאר שריד ופליט".

משלחת מהעיר גבעון שבכנען מגיעה למחנה ישראל

קראו בעיון פסוקים 1-15

1. א. מה גרם למלכים של עמי כנען להסכים ביניהם פה אחד להלחם במשתף נגד בני ישראל?
- ב. למה מתכוננים בבטוי "פה אחד", למשל כשאומרים: ילדי הכתה החליטו פה אחד להתנדב לעזרת ילדים בעלי צרכים מיוחדים?

2. שיערו מדוע לא הצטרפו תושבי גבעון לברית עמי כנען?

ניר המאיר דמין שיחה בין אנשי גבעון לאחר ששמעו על התארגנות המלכים למלחמה בבני ישראל. עינו באיור.

- 1 בעבר הירדן - כאן הכונה לעבר הירדן המערבי, לכנען.
- 2 ויתקבצו - התאספו.
- 3 פה אחד - בהסכמת כלם.
- 4 בערמה - ברמאות, בשקר.
- 5 ויצטירו - כנראה הכונה ויצטידו, לקחו צדה.
- 6 בלים - משמשים ומתפוררים.
- 7 ונאדות לין - מימיות עשויות עור.
- 8 ומבקעים - עם סדקים וחורים.
- 9 ומצרים - קשורים בחבלים..
- 10 ונעלות בלות ומלאות - נעלים משמשות מאוד, מתקנות בטלאים.



3. בפסוק כתוב שתושבי גבעון "לקחו" – מה לקחו?

4. א. כיצד הערימו תושבי גבעון על יהושע כדי לשכנעו לכרת עםם ברית?

ב. מדוע עשו זאת? העזרו בכתוב בספר דברים פרק כ, פסוקים 16, 17.

רַק מֵעַרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גָּחַלָה לֹא תַחִיָּה כָּל־נִשְׁמָה; כִּי־הַחֶרֶם תַּחֲרִימֶם הַחַתִּי וְהָאֹמִרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחִוִּי* וְהַיְבוֹסִי כָּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ.

* תושבי העיר גבעון היו חלק מהחוי.

ג. מדוע הטעון של המשלחת הגבעונית: "מארגן רחוקה באנו" מצדיק כריתת ברית? העזרו בכתוב בספר דברים פרק כ, פסוקים: 10, 11:

כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם. וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפָתַחָהּ לָךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַסַּ וְעַבְדֶּיךָ.

5. א. גם בעברית של ימינו משתמשים בבטוי "ציידה לדרך". חברו משפט והשתמשו בבטוי.

ב. שיערו מדוע בעברית של ימינו קבעו את השם "ציידנית" לקפסה גדולה לאחסון מזון לטיולים או לפיקניקים.

6. מה הבטיחו יהושע ונשיאי העדה לגבעונים?

7. יש הטוענים לומר שיהושע מהר לכרת ברית עם הגבעונים? כתבו טעונים בעד ונגד.

8. כאשר לא נותנים אמן במישהו נוהגים לפי הכלל "כבדהו וחשדהו".

מה הקשר בין אמרה זו לבין המספר?

6 איש ישראל – נכבדי העם.

7 בקרבלי – בתוך ארצי, בכנען.

ואיד אכרות (אכרת) – לא אוכל במקרה כזה לכרת ברית.

12 נקדים – שיש בו נקדות עכש.

14 ויקחו האנשים מצידם – כסימן להסכמתם לכריתת הברית.



איש נושא נאד מים עשוי מעור.
ציור של החוקר וילסון, המאה ה-19.

התגלית התרמית של הגבעונים

קראו בעיון פסוקים 17 – 27

1. אלו התבקשתם להגן על הגבעונים, מה הייתם אומרים להגנתם?
2. א. שֶׁעָרֹו וְכָתְבוּ: מָה הַתְּרַחֵשׁ בְּמִשְׁלַחַת הַגִּבְעוֹנִים כְּאֲשֶׁר הַתְּגַלִּיתָ הַתְּרַמִּית?
- ב. מדוע כבדו יהושע והנשיאים את השבועה שנשבעו שלא לפגוע בגבעונים גם אחרי שנודע להם שהם שקרו?
ראו פסוקים 19, 20.

בימים קדומים הקפידו האנשים לקיים שבועה בשם ה', כדי שלא לעבר על הדבר: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". מי שהפר שבועה בשם ה', האמין שה' יענישו על כך.

3. מה דרשו בני ישראל מנשיאי העדה?
4. כיצד הצטדקו הגבעונים לפני יהושע על שרמו אותו?
5. איזה פתרון מצאו נשיאי העדה?
6. השואה:

מטרת השואה: הדומה והשונה בין ספור הגבעונים לספור רחב.

התבחינים	הגבעונים	רחב
מה בקשו מבני ישראל?		
באיזו דרך נסו להציל את חייהם?		
איזו הבטחה קבלו?		
האם קימה השבועה שנשבעו להם?		
מסקנותי בעקבות השואה:		

- 18 ולא הכום - לא הרגו אותם.
וילנו - התלוננו על הנשיאים שהסכימו לברית.
- 20 קצר - כעס.
- 21 ויהיו חשבי עצים ושאיבי מים - יעבדו עבודתו בעבודות קשות.
- 23 ארורים - מקלים.
ולא יכרת מכם עבד - תהיו משעבדים לעולמים.
- 24 ונרא מאד לנפשתינו - חששנו לחיינו

7. האם אתם מכירים קבוצות אכלוסיה במדינת ישראל שלעתים מכנים אותם: "חוטבי עצים ושואבי מים"?

1.



2.



3.



4.



חמשה מלכים מהדרום התארגנו להלחם בגבעונים

קראו בעיון פסוקים 1-15

1. א. מה הפחיד את אדני צדק מלך ירושלים?
התבוננו במפת ערי הגבעונים. האם אפשר למצא תשובה
לשאלה במפה?

ב. כיצד החליט אדני צדק לפעול?

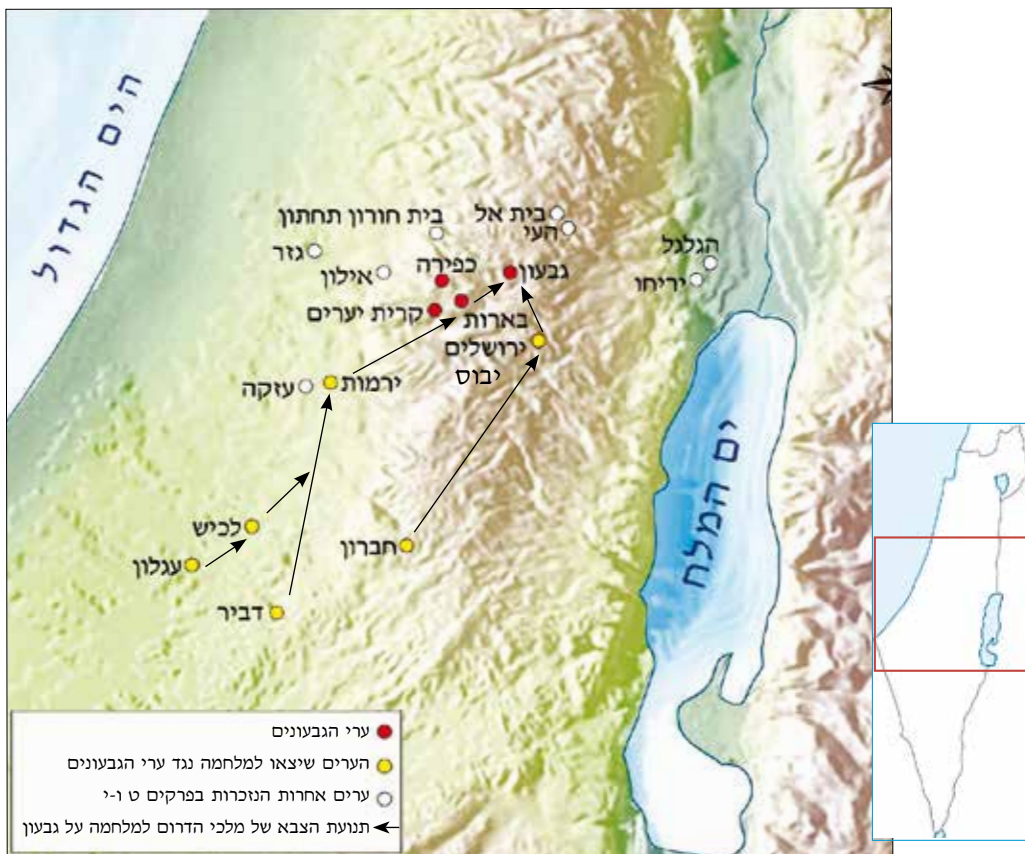
ג. שער, מדוע פנה אדני צדק להלחם בגבעון ולא בבני
ישראל?

1 לכד - כבש.

2 ויראו - פחדו.

6 אל-תִּרְף יָדְךָ - אל תעזב אותנו,
עזר לנו.

מפת ערי הגבעונים



2. היכן נמצאות ערי החוי ביחס לירושלים?

3. באיזה צד של גבעון נמצאות הערים שהתארגנו להלחם בה?

4. עקבו אחר החצים המלמדים על תנועת צבא מלכי הדרום. אילו צבאות של בעלות הברית הפנעניות הגיעו ממערב לגבעון? וצבא איזו עיר הגיע ממזרח?

5. איך נצלו הגבעונים? פרטו את השתלשלות העניינים והסבירו.

6. כיצד הצליח יהושע להפתיע את חמשת המלכים? ראו פסוקים 9-10.

7. ממה אפשר להבין שהגלגל היה מחנה הקבע של עם ישראל?

8. שני נסים קרו לצבא ישראל ועזרו לנצחונם. מהם?

בימינו יודעים שהשמש אינה נעה ושכדור הארץ מסתובב סביבה. אבל בימי קדם טעו בני האדם וחשבו ההפך, שהשמש מסתובבת סביב כדור הארץ. לכן כשהושע מצוה: "שמש בגבעון דם" – הוא מצוה על השמש לעצר ולא כפי שנכון לדרש היום – שכדור הארץ יעצר את סיבובו.

9. צירו את המשפט "שמש בגבעון דם וירח בעמק אילון"... אם תרצו שלבו את המשפט בצירור. הכינו תערוכה של עבודותיכם.

9 פתאם - בהפתעה.

כל-הלילה עליה - בחסות
החשכה הגיעו למקום הקרוב.

10 ויהם - גרם למהומה.

מכה - מפלה.

דרך מעלה בית-חורן - בדרך
המובילה לישוב בית חורון.

12 שמש בגבעון דם - שמש עצרי

מעל גבעון, אל תשקעי כדי

שהיום יהיה ארוך.

וירח בעמק אילון - ירח עצר

בעמק אילון.

13 בחצי - באמצע.

ולא-אין לבוא - לא מהר לשקע.

כיום תמים - יממה שלמה.

שֶׁמֶשׁ בְּגָעוֹן דּוֹם /
צִיר גּוֹסְטֵב דּוֹרָה



הָאֲבָנִים הַמִּתְגַּלְגֵּלוֹת /
צִיר גּוֹסְטֵב דּוֹרָה

10. עָלִינוּ לַדֶּעַת שְׂבָאוֹתָם יָמִים לֹא הָיָה דָּפוּס. הַסְּפָרִים נִכְתְּבוּ בִיד וּמִכָּל סֵפֶר הָיוּ עֲתָקִים מְעֻטִּים בְּלֶבֶד. מִהוּ אֶחָד הַסְּפָרִים שְׂאֲבָדוֹ וְשֶׁהַמֶּסֶפֶר עֵין בּוֹ בָּבוֹאוֹ לְכַתֵּב אֶת הַסֵּפֶר?

11. אֵיזָה חֵלֶק מֵאֶרֶץ כְּנָעַן נִכְבֵּשׁ בַּמִּלְחָמָה זֹאת?
הָעֶזְרוֹ בַּמִּפָּה בַּעֲמֹוד 54.

12. עֵינֵינוּ בַּפָּסוּק 12: לַבָּטוּי "גְּבוּרֵי הַחֵיל" יֵשׁ שְׁנֵי פְרוּשִׁים:
א. מַצְלִיחַ, עָשִׂיר וְנִכְבָּד.
ב. חֵיל אֲמִיץ.

אֵיזָה מֵהַפְּרוּשִׁים בַּפָּסוּק 12 מֵתָאִים לַבָּטוּי?

13. א. אֵיזָה מְנַהֵג מִמְנַהֲגֵי הַמִּלְחָמָה בַּיָּמִים קְדוּמִים מֵתָאֵר בַּפָּסוּק 24?
ב. מָה מְטַרַת הַמְנַהֵג? שְׁעָרוֹ וְהַסְבִּירוֹ.

14. חֲבָרוּ מְשַׁפְּטִים שְׂבָהָם יוֹפִיעוּ הַמְּלִים וְהַבָּטוּיִים הַבָּאִים:

א. הוֹשִׁיעַ לָנוּ

ב. יוֹם תָּמִים

ג. לֹא הָיָה כִּיּוֹם הַהוּא לִפְנֵינוּ וְאַחֲרֵינוּ



מֶלֶךְ אֲשׁוּר דּוֹרֵךְ אֶרֶץ אוּבּוֹ.
אִיוֹר עַל פִּי תַבְלִיט שֶׁהַתְּגָלָה מִימֵי אֲשׁוּר הָעֵתִיקָה

יהושע כבש את הארץ

קראו בעיון פסוקים 16 – 23

בפרק י למדנו על נצחון צבא ישראל במלחמה על מלכי הדרום. בתחלת פרק יא מספר על נצחון יהושע על מלכי צפון כנען. הפסוקים שקראתם הם מעין סכום של כל המלחמות.

16 ויקח - כבש.

19 בלתי - חוץ מ...

20 לחזק את לבם - להתעקש

ולהלחם.

למען החרימם - כדי להשמידם.

לבתי היות לחם תחנה -

כדי שבני ישראל לא ירחמו

עליהם, לא יתנו להם חנינה.

21 ויכרת - השמיד.

1. כאשר למדנו על כבוש יריחו, העי וערי חמשת מלכי הדרום, נוצר הרשם שהמלחמות היו קצרות. אילו משפטים מהכתוב מלמדים שלא כך היה?

2. המספר מצין שמות ערים שלא נכבשו. מהן?

3. לישם מה מזכיר המספר את משה? ראו פסוק 23.

4. לפי המספר, מדוע לא נהגו עמים אחרים כמו הגבעונים?

5. שער, מה היתה הרגשתם של בני ישראל אחרי כבוש הצפון והדרום?

6. משהסתימו המלחמות, מה מתכנן יהושע לעשות?

7. נשער שגם סיום המלחמה, ערך יהושע מפקד. הוא הזמין את ראשי השבטים ואת מפקדי הלוחמים ונאם לפניהם. חשבו: מה אמר על השגי המלחמה, את מי שבח במיוחד? מה אמר על המשימות שעדיין מצפות לעם? כתבו את דבריו.





נִשְׁבְּטִי יִשְׂרָאֵל
הִתְיַשְׁבוּ
בְּנַחֲלוֹתֵיהֶם

פרק יד

שבטי ישראל קבלו נחלות לפי גורל

קראו בעיון פסוקים 1-5

1. מי היו אחראים לחלוקת הארץ בין השבטים השונים?

1 וראשי אבות המטות - ראשי השבטים.

2 בגורל נחלתם - חלקו את הנחלות לפי גורל.

4 בני-יוסף שני מטות - שבטי יוסף כללו שני שבטים: אפרים ומנשה. ולקניזם - לרכושם. ומגרישיהם - והשדות שמסביב לעיר.

שלב שלישי בחלוקת הארץ
נערך בשילה
על ידי יהושע
וראשי השבטים
(פרק יח פסוקים 1-6)

קבלו נחלה:

בנימין
שמעון
זבולון
יששכר
אשר
נפתלי
דן

שלב שני בחלוקת הארץ
נערך בגלגל
על ידי יהושע
וראשי השבטים
(פרק יד פסוק 6)

קבלו נחלה:

יהודה
אפרים
חצי המנשה

שלב ראשון בחלוקת הארץ
נערך בערבות מואב
בעבר הירדן המזרחי
בידי משה
(פרק יד פסוקים 8, 32)

קבלו נחלה:

ראובן
גד
חצי המנשה

2. בפסוק 2 מספר שהחלקה נערכה באמצעות גורל. מה עשויות להיות הסבות שהנחלות נתנו לשבטים לפי גורל ולא לפי החלטתו של יהושע?

3. א. איזה שבט לא קבל נחלה?

ב. איפה יגורו בני השבט הזה?

ג. מדוע לא קבלו נחלה?

נחלה - היא חלקת אדמה שהיא ירשתה, מקור פרנסה או רכוש של אדם פרטי, של שבט או של עם השייך לה' והמחלקת בפעם הראשונה לפי הוראותיו של המנהיג בהגרלה.
(לפי מלון התנ"ך ד"ר צבי רדי, פרופ' חיים רבין)

שָׁבַט לֹא קָבַל נַחֲלָה. בְּנֵי הַשָּׁבַט קָבְלוּ עָרִים וּמִגְרָשִׁים לָהֶם וּלְבִהְמָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלָה שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהַשָּׁבָטִים עַל מְנַת שְׂיֻכְלוֹ לְהַקְדִּישׁ אֶת עֲצָמָם לַחֲנֹךְ אֶת הָעָם עַל פִּי דַרְכֵי הַתּוֹרָה וּלְשֶׁרֶת בְּמִשְׁכָּן. הַתּוֹרָה גַּם צִוְּתָה לָתֵת מְקָצֵת מִיְּבוּלָם מִתְּנוּת ל"כֹּהֲנִים הַלְוִיִּם" (דְּבָרִים פָּרָק יח פְּסוּק 1 וּבִהְמָשָׁךְ פְּסוּק 4). בַּחֵק אַחֵר מְצֻיָּים לָתֵת מַעֲשֵׂר (עֲשִׂירִית מִן הַיְּבוּל) לַלְוִיִּם (בְּמִדְבָּר פָּרָק יח, פְּסוּק 21).

4. עֵינֵינוּ בִּתְרָשִׁים בְּעֶמּוּד 60 וְעֵנוּ:

א. בַּמָּה שׁוֹנָה הַשְּׁלֵב הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַהִתְנַחֲלוֹת מִשְׁנֵי הַשְּׁלֵבִים הָאַחֲרִים?

ב. שִׁעְרוּ, מְדוּעַ בַּשְּׁלֵב הַשְּׁנִי הִתְנַחֲלוּ רִאשׁוֹנִים בְּאֶרֶץ הַשָּׁבָטִים יְהוּדָה, אֶפְרַיִם וְחֲצִי הַמְּנַשֶּׁה? כָּתְבוּ אֶת הַשְּׁעָרֹתְכֶם.

ג. אֵיזָה שָׁבַט הִתְנַחֲלָה מִשְׁנֵי עֲבְרֵי הַיַּרְדֵּן?

ד. הֵיכָן נַעֲרֹךְ הַשְּׁלֵב הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל חֲלֻקַּת הַנְּחָלוֹת?



שְׁטְחֵי נַחֲלוֹת
הַשָּׁבָטִים

השבטים התישבו בנחלותיהם יהושע מת בן מאה ועשר

קראו בעיון פסוקים 28-33

1. הסתיימה תקופה בחיי עם ישראל. מה מתוך המספר בפרק מרמז על כך?
2. א. כיצד מכנה יהושע בפרק א בפסוק 1?
ב. כיצד מכנה יהושע בפרק זה בפסוק 29?
ג. איך אפשר להסביר את ההבדלים?
3. מה ההבדל בין תאור קבורתו של משה (ראו דברים פרק לד, פסוקים 5-8), לבין תאור קבורתו של יהושע?
4. מה הדבר האחרון שעשה יהושע לפני מותו?

חכמינו שמו לב שלא מספר שבני ישראל התאבלו על מות יהושע, בנגוד למספר על משה שעל מותו התאבל העם שלושים יום. (דברים פרק לד, פסוק 8)

בפרקנו מספר רק על מקום קבורתו של יהושע:

"בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש" (פסוק 30).

החכמים שאלו את עצמם: כיצד יתכן שבני ישראל לא נהגו כמקבל ולא התאבלו על יהושע?

אחד החכמים אמר שהשם הר געש לא מזכר בשום מקום בתנ"ך. ולכן הר געש אינו מקום קבורתו של יהושע, אלא בא לתאר את התרגשותם של בני ישראל כאשר זכו לקבל את אדמותיהם. הם שקעו בעבודת השדה, בטפוח כרמים ועצי זית. הם היו כה טרודים בעבודה שלא מצאו זמן להתאבל על מות מנהיגם יהושע (לפי רות רבה פתיחה ב).

5. א. איזה הסבר נסו החכמים למצא לכך שבני ישראל לא התאבלו על מות יהושע?

ב. האם הסברם של החכמים יכול להצדיק את התנהגות העם? נמקו.

6. חפשו באנציקלופדיה מידע על שכם בתקופת התנ"ך וכתבו סכום קצר: מהם הארועים החשובים בתולדות עם ישראל שקרו בשכם?

"...הנה האבן הזאת
תהיה-בנו לעדה..."
(יהושע כד, 27)
אבן גדולה שנמצאה
בתוך חפירות
שכם העתיקה



שכם שוכנת בין הר גריזים לבין הר עיבל

לִסְכּוּם

1. בַּחֲרוּ וַעֲנוּ עַל 3 שְׁאֵלוֹת בְּלִבְדִּי (רְאוּ מַחֲסַן מִשְׁפָּטִים בְּעֶמּוּד 65):
לְפָנֵיכֶם הֶגְדִּים עַל מְנַהֲיגוֹתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ. הִתְאַיְמוּ לְכָל הַגִּד
מִשְׁפָּט מִמַּחֲסַן הַמִּשְׁפָּטִים:
א. יְהוֹשֻׁעַ הִצְלִיחַ לְעוֹרֵר אֶת אֱמוּנַת הָעָם, לְהַבְדִּיל מִמֶּשֶׁה שֶׁמִּדֵּי
פַּעַם מָרְדּוּ בוֹ.
ב. יְהוֹשֻׁעַ הֵבִין שֶׁלְפָעָמִים צָרִיךְ לַחְקֹר אֶת הַחוּטָא בְּרִכּוֹת
וּבַעֲדִינוֹת.
ג. יְהוֹשֻׁעַ יָדַע לִנְהֹל קִרְבוֹת וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַכְסִּיסִים.
ד. יְהוֹשֻׁעַ יָדַע לְלַמֵּד לְקַחֲחִים מִמִּקְרֵי כְּשָׁלוֹן.
ה. יְהוֹשֻׁעַ הֵבִין שֶׁמִּפְקֵד צָרִיךְ לִהְיוֹת בֵּין לוחָמָיו וּלְנִהֹל אֶת
הַמִּלְחָמָה.
ו. הַמְנַהִיג הוּא גַם אָדָם וַיֵּשׁ לוֹ רָגְעֵי מִשְׁבֵּר.

2. א. פִּיצַד הַשְׁתַּנּוּ חַיֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַקּוּפַת יְהוֹשֻׁעַ בְּהַשְׁוָאָה
לְחַיֵּיהֶם בְּתַקּוּפַת מְנַהֲיגוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה? הַשּׁוֹי בְּטַבְּלָה בֵּין
חַיֵּיהֶם בְּמִצְרַיִם, חַיֵּיהֶם בְּמִדְבָּר, חַיֵּיהֶם בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וּבֵין
חַיֵּיהֶם בְּתַקּוּפַת יְהוֹשֻׁעַ.
ב. הִצִּיעוּ שְׁמוֹת אֲחֵרִים לְסִפָּר יְהוֹשֻׁעַ.

3. אֵיזָה מִתַּכְסִּיסֵי הַמִּלְחָמָה שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הִרְשִׁים אֶתְכֶם? הַסְבִּירוּ.

4. מִדּוּעַ מִדְּגִישׁ הַמִּסְפָּר אֶת מְעֻרְבוּתוֹ וְעִזְזָתוֹ שֶׁל ה' בְּכַבּוּשׁ כְּנָעַן?

5. בְּעֶמּוּד 66 אֵינִירִים הַמְרַמְזִים עַל בְּטוּיִים שֶׁלְמִדְתָּם בְּסִפָּר
יְהוֹשֻׁעַ. כְּתֹבוּ בְּמַחְבְּרַתְכֶם אֶת מִסְפְּרֵי הָאֵינִירִים וְלִיד כָּל מִסְפָּר
כְּתֹבוּ אֶת הַבְּטוּי הַמִּתְאַיִם.

• "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ מִן־הַשְּׁטִיִּים שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים מִרְגְּלִים חֲרֹשׁ..." (פרק ב, פסוק 1)

• "וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ..." (פרק ד, פסוק 8)

• "וַיַּעֲבְרוּ בְנֵי־רֹאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה חֲמִשִּׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל..." (פרק ד, פסוק 12)

• "וְאֶת־רֶחֶב הַזּוֹנָה וְאֶת־בֵּית אָבִיהָ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ הִחְיָה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל..." (פרק ו, פסוק 25)

• "וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שְׁמֹלְתָיו וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה עַד־הָעֶרֶב..." (פרק ז, פסוק 6)

• "וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־עַכְשָׁן בְּנֵי שֵׁם־נָא כְבוֹד לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתִרְלוּ תוֹדָה וְהִגַּדְנָא לִי מַה עָשִׂיתָ..." (פרק ז, פסוק 19)

• "... וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלֵּילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם" (פרק ח, פסוק 9)

• "וַיִּבְחַר יְהוֹשֻׁעַ שְׁלִשִּׁים אָלָף אִישׁ... וַיִּשְׁלַחם לַיְלָה... רָאוּ אֹתָם אֲרֻבִּים... מֵאַחֲרֵי הָעִיר" (פרק ח, פסוקים 3, 4)

• "וְאֲנִי וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל־הָעִיר וְהָיָה כִּי־יֵצְאוּ לִקְרֹאתָנוּ כְּאֲשֶׁר בְּרֹאשְׁנָה וְנִסָּנוּ לִפְנֵיהֶם:
ו וַיֵּצְאוּ אַחֲרֵינוּ עַד הַתִּיקְנוּ אוֹתָם מִן־הָעִיר כִּי יֹאמְרוּ נָסִים לִפְנֵינוּ כְּאֲשֶׁר בְּרֹאשְׁנָה... וְנִסָּנוּ לִפְנֵיהֶם:
ז וְאֹתָם תִּקְמוּ מֵהָאוֹרֵב וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָעִיר..." (פרק ח, פסוקים 5-7)

מְשִׁימָה יִצְרֵתִית:

נִדְמִין שֶׁהַתְּעוּרָה וְכּוּחַ בֵּין שְׁנֵי חֲבֵרִים. הָאֶחָד הָעֶבֶר בִּקְרַת עַל יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא הָכִין מְנַהֵג חֲדָשׁ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּשַׁעְתּוֹ, וְהַשֵּׁנִי תִמְךָ בְּהַחֲלֻטַּת יְהוֹשֻׁעַ. כָּתְבוּ אֶת מַהֲלָךְ הַכּוּחַ.
אם תִּרְצוּ, אִירוּ קוֹמִיקָס בְּהִתְאָם.

1



(פָּרֶק א, פְּסוּק 11)

2



(פָּרֶק ה, פְּסוּק 15)

3

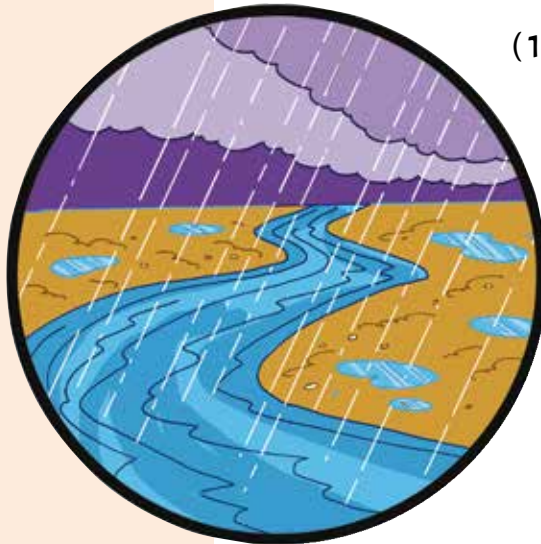


(פָּרֶק ז, פְּסוּק 5)

4



6



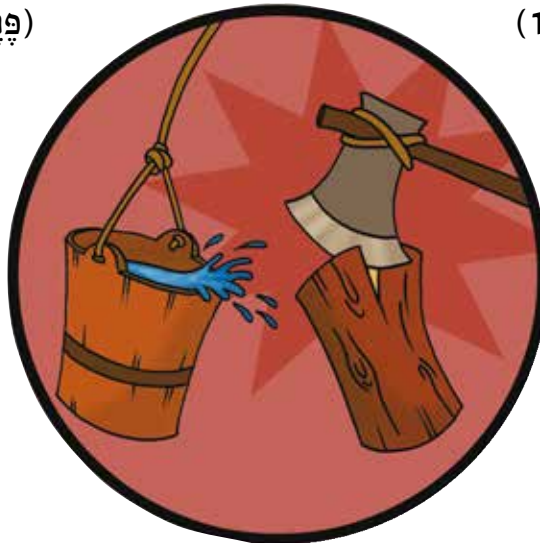
(פָּרֶק ב, פָּסוּק 18)

5



(פָּרֶק ז, פָּסוּק 10)

7



(פָּרֶק ט, פָּסוּק 27)

חידות

הם קבלו ראשונים נחלות.

בתמורה הבטיחו

להשתתף במלחמות.

וזאת בתנאי שיהושע

יהיה חזק ואמין

ואת חובתו להנהיג את העם

בתקיפות – לא יחמיץ.

מי הם?

כפות רגליהם במים נגעו

ומי הנחר שזרמו בעז

מיד נעצרו –

בצפון עמדו המים כמו חומה

ובני ישראל עברו ביבשה.

מה שם הנחר?

מהו הארוע?

הם באו לבית האשה

אשר ביתה בקיר החומה.

כאשר מטעם המלך באו

אחריהם מחפשים

היא הסתירה את האורחים

בגג מתחת לערמת ענפים.

מי האשה?

מי הם האורחים?

הוא ראה איש וחרבו שלופה

"הלנו אתה אם לצרינו?"

שאל בדאגה.

האיש צוה:

"של נעליך מעל רגליך

כי אדמת קדש לפניך".

מי הרואה?

מיהו האיש שחרבו שלופה?

הָעִיר הַיְּתֵה סְגוּרָה
אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא.
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִקְעוּ הַכּוֹהֲנִים
בְּשׁוֹפָרוֹת,
וְהָעָם הַשְּׁמִיעַ קוֹלוֹת וּתְרוּעוֹת.
הַחוּמָה נִפְלָה וְהָעִיר נִכְבְּשָׁה.

**מִי הַכּוֹבֵשׁ?
מָה שֵׁם הָעִיר?**

הוא לא התאפק כְּשֶׁרָאָה אֶת
הָאֲדָרֶת, אֶת הַזֶּהָב, אֶת הַכֶּסֶף
וְאֶת כָּל הַתִּפְאָרֶת.
הוא חָשַׁב: אֶקַּח וְאֶסְתִּיר
בְּאֵהָל – אִישׁ לֹא יֵדַע
אֶךְ נֶאֱלַץ לְבַסּוֹף לְהוֹדוֹת בְּגִנְיָה,
וְסוּפוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ בַּחֲמָרָה.

**מָה שֵׁם הָאִישׁ?
מָה הָיָה עוֹנְשׁוֹ?**

בְּקֶרֶב הָרָאשׁוֹן עַל הָעִיר
הוא נִכְשָׁל.
לָכֵן בְּקֶרֶב הוא כָּלַל
כּוֹחַ "אוֹרֵב" מֵאַחֲרֵי הָעִיר
שֶׁלְפִי סִימָן מִמֶּנּוּ
אֶת הָעִיר יִבְעִיר.

**מָה שֵׁם הָעִיר?
מָהוּ הַסִּימָן?
אֵיזָה תִּפְקִיד נוֹסֵף הָיָה לְאוֹרֵב?**

עַל סִמְךָ הַהוֹכָחוֹת שֶׁבָּאוּ מֵרְחוֹק
הֵם בִּקְשׁוּ בְרִית שְׁלוֹם לְכָרוֹת.
הַבְּרִית נִכְרְתָה, אֶךְ הָרִמָּאוֹת
נִתְגַּלְתָּה.
אֲמָנָם הַבְּרִית לֹא הִתְבַּטְּלָה
אֶךְ כְּדִי שְׂיוֹכְלוּ לַחֲיוֹת
הֵם יִצְטָרְכוּ לַעֲבוֹד בַּעֲבוֹדוֹת
קָשׁוֹת.

מִי הֵם הָרִמָּאִים?

הֵם קִבְּלוּ נִחְלוֹת
אֶךְ טָרָם הִסְתִּימוּ בְּכַנְעָן
הַמִּלְחָמוֹת.
עַדִּין נִשְׁאָרוּ בְּכַנְעָן יְשׁוּבִים
שֶׁגָּרוּ בָּהֶם הַכְּנַעֲנִים.

מִי הֵם?

שׁוֹפְטִים



וְהָאָרֶץ נִשְׁאָרָה הַרְבֵּה מְאֹד לְרִשְׁתָּהּ

הַתְּבוֹנָנוּ בַּמֶּלֶךְ:

1. בְּאֵילוֹ אֲזוּרִים הִתְנַחֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל?

2. א. אֵילוּ אֲזוּרִים נִשְׂאָרוּ בְיַד הַכִּנְעָנִים וְהַפְּלִשְׁתִּים?

ב. שֶׁעָרִי מָה עָלֹל לְקָרוֹת לָעַם יִשְׂרָאֵל עִקֵּב הַהִתְיַשְּׁבוּת לַיָּד עַמִּי כְּנֻעַן?

מַפֶּת הָאָרֶץ הַנִּשְׁאֶרֶת



בפרק ג פסוקים 1–6 מספר:

פרק ג, פסוקים 1–6 אינם בתכנית הלימודים. בפסוקים אלה מסביר המספר שאלהים לא אפשר לבני ישראל להשלים את כבוש כנען בימי יהושע, כדי לתת להם הזדמנות ללמוד להלחם טוב יותר. כמו כן, רצה אלהים לבחון אם בני ישראל יוכלו להמנע מהשפעת עממי כנען ויקפידו לשמור על חקי התורה.

אחרי מות יהושע התחתנו בני ישראל עם נשים כנעניות, ונשות ישראל נשאו לכנענים. התוצאה הייתה שבני ישראל עבדו לאלי כנען.

1. מה הייתה תוצאת הנשואין המערבים בין בני ישראל לבין הכנענים, יושבי הארץ?

2. אילו סבות גרמו לבני ישראל להפר את חקי התורה, ואילו גורמים עשויים לעזור להם לשמור את חקי התורה?



פסל ה"בעל"

הבעל והאשרה הם שמות אלים כנעניים. לפי אמונת הכנענים "אשרה" היא אמו של האל "בעל" ואמם של שאר אלי כנען. היא אלת הנשואין והפריון שמעניקה אהבה, והיא אחראית גם לצאצאים לולדות הצאן והבקר. סמלה של האשרה הוא עץ האשרה, שמאמיניה נטעו ליד המזבחות. "בעל" הוא אל הסערה ומוריד הגשם. הכנענים האמינו שעבודת הבעל והאשרה תבטיח גשם שיביא יבול, ברכה ופריון לאדם ולחי.

עתניאל בן קנז מושיע את ישראל

קראו בעיון פסוקים 7-11

"שופטים" הוא כנוי למנהיגים שקמו לעם ישראל לאחר מות יהושע. על שמם נקרא הספר.

1. א. לפי המספר, כיצד העניש ה' את בני ישראל?

ב. כיצד הגיבו בני ישראל על השעבוד?

ג. כיצד השתחררו מהשעבוד?

בימים קדומים נהגו עמי האזור – הפלשתים, המואבים, העמונים והאֶרְמִים – לכבש ולשעבד את הארצות השכנות. בדרך כלל, הם לא התנחלו באזורים שכבשו, אלא דרשו מיושביהם לשלם להם מסים כבדים מיבול האדמה, כגון חטה, שמן, דבש ופרות יבשים, וכן צאן ובקר. בנוסף, הם נצטוו על ידי השליט המשעבד לתת כמנחה גם מתנות זהב וכסף, תכשיטים ובשמים. כך העשירו העמים הכובשים את ארצותיהם. העם המשעבד השאיר באזורי הכבוש צבא שמנע מרידה ועזר לגבות את המסים.

8 וימכרם ביד כושן רשעתים -

גַּרְם לָכֵן שִׁיְהִיוּ מִשְׁעֲבָדִים
לְכוֹשֵׁן שֶׁהֶצִּיט בְּרָשָׁעוֹת כְּפוֹלָה.
ויעבדו - שלמו מסים.

9 ויזעקו - התפללו ובקשו עזרה.

מושיע - כנוי למנהיג, שופט.
וישיעם - הושיע אותם. הצילם.

10 ותעז ידו - בעזרת עז וגבורה.

הביס את כושן ולוחמיו.

11 ותישקט הארץ - היתה

תקופת שקט ושלום.

2. א. האם אפשר לדעת מהכתוב מאיזה שבט היה עתניאל בן קנז?

ב. מדוע התאים עתניאל בן קנז לתפקיד שופט - המנהיג ומשחרר את העם משעבוד? ראו שופטים פרק א, פסוקים 10-13.

3. תנו שם לכל פסוק. לדגמה:

פסוק 7 - בני ישראל עבדו לאלים אחרים.

המשיכו ברצף עד פסוק 11.

אהוד בן גרא את מלך מואב, ששעבד את ישראל

קראו בעיון פסוקים 12 – 25

1. במה דומה הסבה שבגללה השתעבדו בני ישראל לכושן, לסבה שבגללה השתעבדו לעגלון מלך מואב?
2. שער, מדוע גיס עגלון את עמון ואת עמלק לעזרה במלחמתו בישראל?
3. עינו במפה בעמוד 9:
 - א. מי הם העמים ששוכנים מסביב למואב?
 - ב. מהו גבולה המערבי של מואב?
 - ג. עינו במפה בעמוד 78: מי היו השבטים שהשתעבדו למואב בימי עגלון?

המואבים הקימו את ממלכתם ממזרח לים המלח. לפי ספר בראשית הם היו צאצאיו של לוט, בן אחיו של אברהם אבינו (פרק יט, פסוק 37). המואבים היו חלק מקבוצת עמים המקנים "עמים שמים", שאליהם השתייכו גם העברים, הכנענים, האדומים ועוד. שפתם "מואבית" דומה לשפה העברית.

4. במה דומה הסבה לזעקת בני ישראל לה' בימי כושן, לזעקתם בימי עגלון מלך מואב?
5. א. אילו מתכונותיו של אהוד בן גרא מציין המספר, כשהוא מציג אותו לפני הקוראים? ראו פסוק 15.
ב. באיזה בטוי משתמשים לעתים גם בימינו כדי לתאר מישהו המשתמש היטב ביד שמאל?

- 13 ויאסף אליו - צרף אותם למלחמה. וירשו את עיר התמרים - כבשו והתישבו. אין להסיק מכך שיריחו חזרה ונבנתה כעיר חומה אחרי חרבנה בימי יהושע.
- 15 בן-הימיני - משבט בנימין. אשר יד-ימינו - משתמש טוב יותר ביד שמאל. מנחה - מס ומתנות.
- 16 חרב ולח שני פיות - פה הוא הצד החד של החרב. שתי פיות היא חרב החדה משני צדדיה. גמד - מדת ארך, כ-40 סנטימטרים. ויחגר - קשר למתניו

6. א. שָׁעְרוּ, עַל אֵילוֹ קִשְׁיִים צָרִיךְ אֶהוּד לְהַתְגַּבֵּר, כְּדֵי לְהַצִּלִּיחַ לְהַמִּית אֶת עֶגְלוֹן?

ב. מִדּוּעַ חָשׁוּב הָיָה לְאֶהוּד לְהַמִּית אֶת עֶגְלוֹן מִלֶּךְ מוֹאָב בַּשָּׁלֵב הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַמַּלְחָמָה?



ג. כִּיצַד הֶצְלִיחַ אֶהוּד לְרַמּוֹת אֶת הַשׁוּמְרִים?

ד. כִּיצַד הֶצְלִיחַ לְהִרְגַּם אֶת עֶגְלוֹן? (רְאוּ פְּסוּקִים 19–21).

ה. הֲצִיעוּ כוֹתֶרֶת לְאִיּוֹר שְׁלִפְנִיכָם:



17 וַיִּקְרַב - הָגִישׁ.

בְּרִיא - שָׁמֶן, חֶזֶק.

כְּאִשֶּׁר כָּלָה - כְּאִשֶּׁר הִסְתִּים טָקֶס

הַגִּשְׁת הַמִּנְחָה.

19 וְהוּא שָׁב מִן־הַפְּסִילִים אֲשֶׁר

אֶת־הַגִּלְגָּל - חָזַר לְעֶגְלוֹן לְאַחַר

שֶׁהִגִּיעַ לַגִּלְגָּל, שֶׁהָיוּ בּוֹ פְּסִילִים.

דְּבַר־סֵתֶר - סוּד.

וַיֹּאמֶר חָם - עֶגְלוֹן אָמַר לְאֶהוּד:

שָׁקֵט אַל תֹּאמַר כְּלוּם בְּנוֹכְחוֹת אַחֲרַיִם.

כָּל־הַעֲמָדִים עָלָיו - כָּל הַמְּשֻׁרְתִּים

שֶׁלִּידוֹ.

20 בַּעֲלִית הַמִּקְרָה - חֲדָר קִרְיָה עַל הַגֹּ.

22 וַיָּבֵא גַם־הַנֶּצֶב - גַּם יָדִית הַחֶרֶב

שֶׁקָּעָה בְּכַטְנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

הַחֶלֶב - הַשָּׁמֶן.

וַיֵּצֵא הַפְּרָשָׁדָנָה - הַכֹּנָנָה, כְּנֶרֶךְ,

שֶׁיֵּצֵא אֶל הַמִּסְדְּרוֹן.

24 מִסִּיד הוּא אֶת־רַגְלָיו -

בְּלִשׁוֹן נִקְיָה: עוֹשֶׂה אֶת צִדְקָיו.

25 וַיְחִילוּ עַד־בֹּשֶׁשׁ - חֲכוּ זְמַן רַב.

ו. כִּיצַד נֹכְחוּ הַשּׁוֹמְרִים לַדַּעַת שֶׁהֵם נִכְשְׁלוּ בַּתַּפְקִידִם?

7. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ לֹא הָרַג אֱהוּד אֶת עֲגִלּוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב מִיד כֶּאֱשֶׁר
הֵבִיא אֶת הַמִּנְחָה בְּרֹאשׁ הַמִּשְׁלַחַת?

8. הָאֵם נֶכּוֹן לוֹמַר שֶׁאֱהוּד הִסְתַּכֵּן כְּשֶׁבָּא לְבַדּוֹ לְאַרְמוֹן עֲגִלּוֹן?
נִמְקוּ.



קִטְעַ מִנְהַר הַיַּרְדֵּן וְבוֹ מְקוֹם מַעְבָּר נח בין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְּזֻרָחִית לַמַּעַרְבִית



המלחמה והנצחון על מואב

קראו בעיון פסוקים 25-30

26 עד התמהמהם - בעוד השומרים

ממתינים.

השעירה - להר שעיר שבנחלת

אפרים.

ויתקע בשופר - לאסף

את המתגייסים.

28 רדפו אחרי - רוצו אחרי.

וילכדו את מעברות הירדן - הציבו

שם לוחמים כדי למנע את בריחת

צבא מואב חזרה למואב.

29 כל-שמו וכל-איש חיל -

כל איש חזק וכל לוחם.

31 במלמד הבקר - במוט עץ שקצהו

חד; שמש לזרז את הבהמות

המושכות את המחרשה.

1. א. כיצד גייס אהוד את הלוחמים?

ב. מה אפשר ללמד על אמונתו של אהוד מתוך דבריו

ללוחמים בפסוק 28?

ג. מספר על אהוד כי יצא בראש הלוחמים "והוא לפניהם".

הוא פנה ללוחמיו ואמר: "רדפו אחרי" - הסבירו, מדוע

זה חשוב?

בתקופת השופטים לא היה לבני ישראל צבא קבוע ואף לא מנהיג קבוע. כשהיה צורך בכך, קם מנהיג, שופט. השופטים קראו לבני ישראל להתגייס למלחמה באויב. כל מגיס הביא עמו מזון ונשק שהיה ברשותו. אחר המלחמה חזרו המתגייסים לחייהם ולעסוקיהם בנחלתם הפרטית.

2. א. לאיזה צורך השתלט אהוד על מעברות הירדן?

ב. בפסוק 28 כתוב: "וילכדו את מעברות הירדן".

מה הקשר הלשוני בין "וילכדו" לבין "מלכדת"?

3. המספר מעניין שהקוראים ידעו שה' התערב למען עם ישראל

בנצחון על מואב; הוכיחו זאת בעזרת ציטטות מהפרק.

4. כיצד אפשר להסביר את נצחונו של אהוד על צבא מואב,

שהיה צבא גדול ומארגן? חשבו על שתי סבות.

5. א. תנו שם לפסוקים הבאים, לדגמה:

א. פסוק 12 - בני ישראל המשיכו לחטא.

- ב. פסוק 14 – ג. פסוק 15 –
ד. פסוק 29 – ה. סוף פסוק 30 –

ב. במה דומים שלבי הארועים בימי עתניאל בן קנז לשלבי הארועים בימי אהוד בן גרא?

שימו לב לשם המפה, עינו בה ובמקרא המפה.

1. היכן שכנה מואב?
2. מדוע קם השופט המושיע אהוד דוקא משבט בנימין?
3. האם אפשר להבין מהמפה מדוע פנה אהוד לעזרת שבט אפרים?
4. כיצד עוזרת לנו המפה להבין את ההגיון בתכניתו של אהוד?
5. העתיקו לפי הסדר את שמות המקומות המספרים וכתבו במשפט או שנים מה קרה בכל מקום.

מפת המקומות הנזכרים במלחמת אהוד



1. מלך מואב כבש את יריחו ואזורים נוספים מישראל
2. מכאן יצאו אהוד ומביאי המנחה
3. כאן ישב עגלון וכאן הרג אותו אהוד
4. לכאן נמלט אהוד ומכאן הזעיק את בני ישראל להילחם נגד מואב
5. כאן, במעברות הירדן, עצרו בני ישראל את המואבים שניסו לברוח חזרה למואב
6. מואב, ממלכתו של עגלון. לכאן ניסו אנשיו לברוח

השופט השלישי – שמגר בן ענת

קראו פסוק 31

1. במה שונה מעשה ההצלה של שמגר בן ענת ממעשה ההצלה של אהוד בן גרא?

2. שערן, מהם הקשיים שבפניהם עומד לוחם בודד?

מלמד בקר



מחרשת עץ



דְּבוֹרָה וּבָרַק
וְהַמְּלָחְמָה
בַּכִּנְעָנִים

דבורה וברק נגד יבין וסיסרא

קראו בעיון פסוקים 1-9

1. א. לפי המספר, כיצד השפיע מותו של אהוד בן גרא על בני ישראל?

ב. במה היתה עליונותם הצבאית של הכנענים?

2. א. איזה תפקיד היתה לדבורה לפני המלחמה בכנענים? כתבו וצטטו.

ב. עד כה למדנו על מנהיגותם של עתניאל ואהוד – במה שונה הנהגתה של דבורה?



2 וימכרם - גרם שישתעבדו.

3 בקרשת הגוים - אזור שהיה בשליטת הכנענים בגליל התחתון. לחץ - הציק, כא בדרישות.

4 לפירות - שם בעלה של דבורה.

5 תמר דבורה - העץ שדבורה נהגה לשבת תחתיו.

6 ומשכּת - אָסֶף לָשֶׁם אֶת הַמִּתְנַדְּבִים.

7 אֶל-נָחַל קִישּׁוֹן - נָחַל שְׁזָרִים
בְּעֶמֶק יִזְרְעֶאל. כָּאֵן הַכּוֹנֵה לְקַטֵּעַ
הַנָּחַל בְּסִבִּיבוֹת הַר תְּבוּר.

וְאֶת-חֲמוּנֵי - וְאֶת הַמּוֹן לִוְחָמָיו.

9 אָפֶס כִּי - אֲבָל.

לֹא תִהְיֶה תַּפְאֲרֶתְךָ - לֹא תוּכַל
לְהִתְפָּאֵר.

קִדְשָׁה - אֶל קֹדֶשׁ נִפְתָּלִי שְׁלִיד הַכְּנֵרֶת.

הַמִּסְפָּר מַצִּיג אֶת דְּבוּרָה כְּ"אִשָּׁה לְפִידוֹת", כְּלוּמָר אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל אָדָם שְׁשֻׁמוֹ
לְפִידוֹת. וַיֵּשׁ הַמִּפְרָשִׁים: אִשָּׁה לְפִידוֹת הִיא אִשָּׁה בַּעֲלַת עֲצָמָה וְכוּחַ, אִשָּׁה חֵיל.
גַּם בִּימֵינוּ מְכַנִּים לְעֵתִים אִשָּׁה נִלְהָבֶת וּבַעֲלַת מָרָץ רַב בְּכַנּוּי: "אִשָּׁה לְפִידוֹת".

3. א. אֵילוֹ דְּמוּיוֹת שֶׁל נָשִׁים, שְׁלֹמֹדֶתֶם עָלֶיהֶן בַּתְנ"ךְ, אִפְשָׁר
לְכַנּוֹת בְּכַנּוּי זֶה?

ב. בִּימֵינוּ, הָאֵם אַתֶּם מְכִירִים נָשִׁים - מְכַל הַתְּחוּמִּים -
שְׁאִפְשָׁר לְכַנּוֹתָן: "אִשָּׁה לְפִידוֹת"?

4. א. בַּפֶּרֶק הַכְּרָנוּ אֶת דְּבוּרָה - אִשָּׁה מְנַהִיגָה.

עֵינֵינוּ בְּסִפָּר שְׁמוֹת פֶּרֶק טו, פְּסוּק 20.

מִי־הִיא הַמְּנַהִיגָה הַמוֹפִיעָה בַּפְּסוּק? כְּתֹבוּ אֶת שְׁמָהּ.

ב. בַּמָּה דוּמָה מְנַהִיגָה זֹאת לְדְבוּרָה וּבַמָּה הִיא שׁוֹנָה מִמֶּנָּה?

5. א. מִי הַחֲלִיט עַל הַיְצִיָּאָה לַמִּלְחָמָה בַּכְּנַעֲנִים?

ב. בְּשֵׁם מִי שְׁלַחָה דְבוּרָה אֶת בָּרָק?

ג. מִהֵן הַהוֹרָאוֹת שֶׁנִּתְּנָה דְבוּרָה לְבָרָק?

ד. מִדּוּעַ הִדְגִּישָׁה דְבוּרָה שְׁעַל בָּרָק לָגִיס אֶת לִוְחָמָיו מִשְׁבֵּט

זְבוּלוֹן וּמִשְׁבֵּט נַפְתָּלִי דוֹקָא? רְאוּ מָפָה בְּעֶמּוּד 61.

(שִׁימוּ לֵב לֵאלּוֹ שְׁבָטִים הָיָה גְבוּל מְשֻׁתָּף עִם הַכְּנַעֲנִים).

הַשּׁוֹפְטִים לֹא הִנְהִיגוּ אֶת הָעָם כָּלוּ, אֲלָא רַק מְקַצֵּת מִהֶעָם: בְּכָל אָזוֹר
שֶׁל מְצוּקָה קָם שׁוֹפֵט לְהוֹשִׁיעַ אֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ בְּמִצּוּקָה.

6. א. הֶעֱתִיקוּ אֶת הַפְּסוּק הַמַּצִּין אֶת הַתְּנָאִי שֶׁהָצִיב בָּרָק לְדְבוּרָה.

ב. כִּיצַד נִסְתָּה דְבוּרָה לְשַׁכְנֵעַ אֶת בָּרָק שֶׁלֹּא לְהַעֲזֹר בָּהּ.

ג. מָה הָיוּ הַסְּבוֹת לְהִתְעַקְשׁוֹתוֹ שֶׁל בָּרָק עַל תְּנָאִי זֶה?

7. הָאֵם פָּעַל בָּרָק נְכוֹן כְּשֶׁבִקֵּשׁ עֲזָרָה מִדְּבוּרָה? נִמְקוּ.



8. דן, תלמיד פתה ח, נהג להתחצף למוריו, עד שהמחנכת פנתה אליו ואמרה: _____.

מצאו את המשפט מהמספר, שבו השתמשה המורה כדי להזהירו, והעתיקו אותו למחברתכם.

קראו בעיון פסוקים 10-16

1. התבוננו בתמונה שלפניכם. מה רצה ברק להשיג בכך שבחר בהר תבור למקום חניית צבאו?



הר תבור

2. מדוע היה לצבא סיסרא סכוי טוב לנצח במלחמה?

3. א. כיצד עזר ה' לבני ישראל לנצח במלחמה? העתיקו את הבטוי המתאים מפסוק 15.

יוסף בן מתתיהו שחי כ־1,200 שנה אחרי האירועים, שעליהם מספר בפרקנו, שער בספרו "קדמוניות היהודים" מה התרחש אצל הצבא הפנעני: התחוללה סערה גדולה עם גשמי עז וברד ורוח השיבה להם, לפנענים, את הגשם בפניהם, והאפילה על עיניהם, עד שקשתותיהם וחצייהם לא היו לתועלת, וכן לא יכלו החילים להשתמש בחרבבות מחמת הקר. ואלו לישראל הזיקה הסערה פחות, שכן היתה מאחוריהם, ונטלו אומץ מתוך מחשבה שה' בעזרם והתפרצו לתוך האויב והרגו מהם רבים.
(ספר חמישי, ה, ד)

10 ויזעק - קרא בדחיפות לבוא.

וישל ברגליו - העלה את המתנדבים לתבור.

11 וחבר הקיני - קבוצה מתוך שבט הקיני.

נפרד מן - נפרדו משאר הקינים ועברו להתגורר בעמק יזרעאל. מבני חלב - מצאצאי חלב, שהיה חותן משה.

אילון בצענים (בצעננים) - בגבול שבט נפתלי.

14 חלא יהודה יצא לפגוד - הרי ה' יעזר לה.

15 ויהם - גרם למהומה, לפלגון. לפי־חרב - נהרגו בחרב.

16 ואחרי המחנה - אחרי חילי סיסרא הבורחים.

ב. בַּמָּה מִזְכִּירָה עֲזֵרַת ה' בִּיצִיאת מִצְרַיִם, אֶת עֲזֵרַת ה'
בַּמִּלְחָמָה מִלִּדְּמֵי סִיסְרָא? עֵינֵינוּ בִּכְתוּבִים לְהֵלֵן:

וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר...
וַיָּהֶם אֶת מַחֲנֵה מִצְרַיִם...
וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אֲנוֹסָה
מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כִּי יְהוָה גִּלָּחֵם לָהֶם

(שְׁמוֹת, פָּרָק יד, פְּסוּקִים 24–25)

וַיָּהֶם יְהוָה אֶת-סִיסְרָא
וְאֶת-כָּל-הָרֶכֶב
וְאֶת-כָּל-הַמַּחֲנֶה
לְפִי-חֶרֶב לִפְנֵי בָרַק

(פְּסוּק 15)

4. א. כִּיצַד נִהַג סִיסְרָא?

ב. מָה דַּעְתְּכֶם עַל הַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל סִיסְרָא? נִמְקוּ.

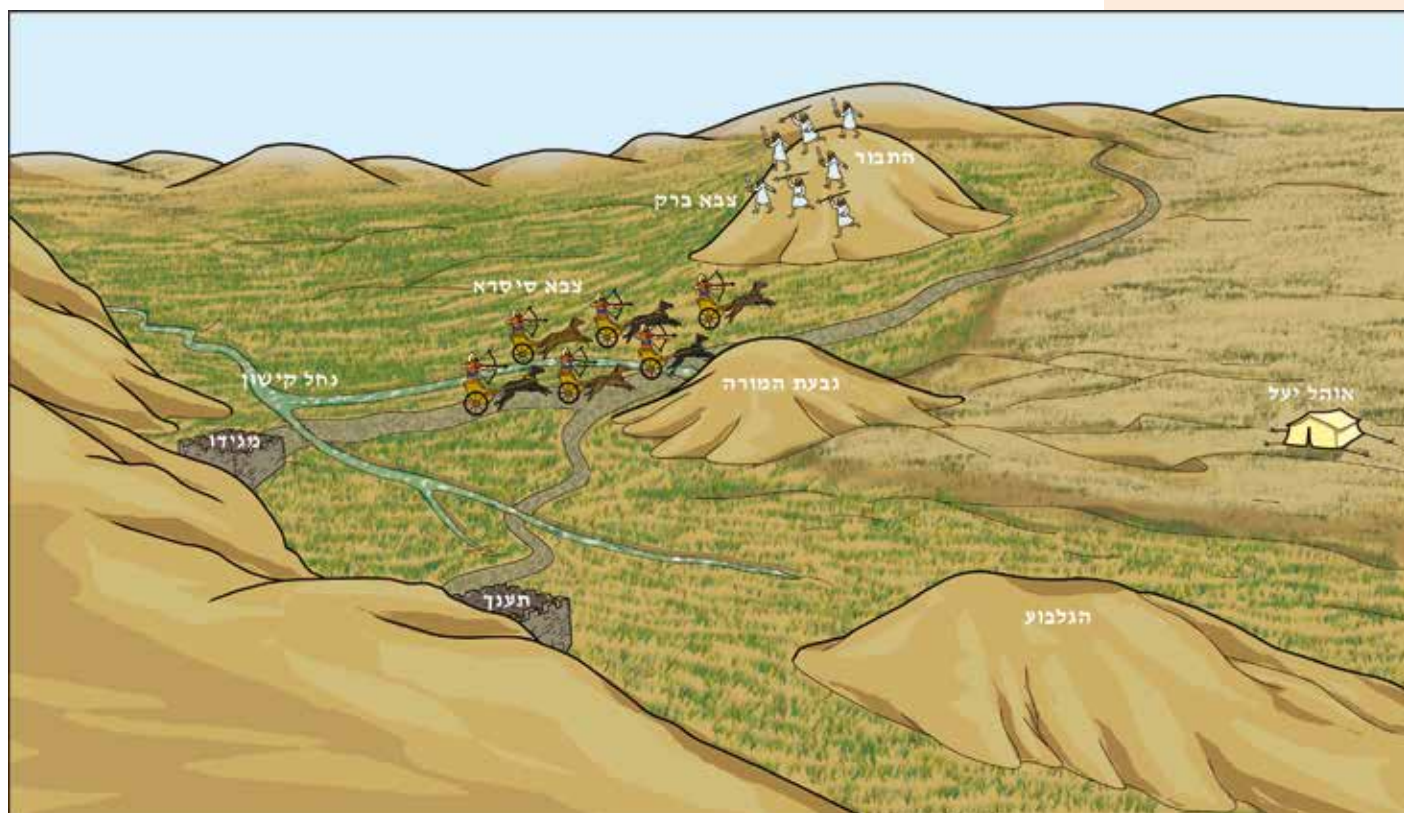
5. א. כִּיצַד נָצַל בָּרַק אֶת הַמְּהוּמָה בַּצָּבָא כְּנַעֲנִי?

ב. הַמְּסַפֵּר מְשַׁתְּמֵשׁ בַּבְּטוּי: "לֹא נִשְׁאַר עַד אֶחָד". מָה כּוֹנֵנֶת
הַבְּטוּי?

ג. מִדּוּעַ, לְדַעְתְּכֶם, בָּחַר הַמְּסַפֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּבְּטוּי זֶה?



לוחם כְּנַעֲנִי



איור זירת הקרב לפי פרק ד



לוחם רוכב על מִרְכָּבָת
מִלְחָמָה. איור על פי קשוט
על מִרְכָּבָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מִצְרַיִם

מות סיסרא

קראו בעיון פסוקים 17-24

1. מדוע החליט סיסרא לברח בשלב זה של המלחמה?

2. בפסוק 11 קראנו ששבת הקיני גרו בעמק יזרעאל. עינו בספר במדבר פרק י, פסוקים 29-31. איך אפשר להסביר שחלק מהקינים חי בתוך עם ישראל?

על הקינים נאמר שהם היו צאצאיו של חובב, חותן משה (שופטים פרק א, פסוק טז; פרק ד, פסוק 11). הם היו שבת שנדד בסיני, בנגב ובדרום יהודה. בתקופת נדודי בני ישראל במדבר היתה ברית ידידות בין הקינים לבני ישראל. קבוצה מתוך הקינים נפרדה מכלל השבט ועברה לעמק יזרעאל, ביניהם היה חבר ואשתו יעל. יש סבורים שהשרש קי"ן פרושו חרש מתכת, ומכאן למדו שהקינים היו חרשי ברזל ממחים. הקינים היו ביחסים טובים עם הפלענים.

3. א. המספר אינו מתאר את התלבטותה של יעל. שער, על מה חשבה, מה היו לבטיה?

ב. כיצד תכננה יעל לעורר את אמונו של סיסרא?

ג. כיצד הצליחה יעל להרג את סיסרא?



18 סורה - הכנס.

ויסר אליה - נכנס לאהלה.

19 נאור - כלי עשוי עור, שאפשר

לשים בו נזלים.

21 יתר האהל - מוט שתוקעים

באדמה, כדי לקשר אליו את

יריעות האהל.

המקבת - פטיש עץ, שבעזרתו

תוקעים את היתר באדמה.

בלאט - בשקט.

ברקתו - הרקה שלו, המקום

שבין המצח לאוזן.

4. מה דעתכם על התנהגות יעל?

5. בספור השעבוד לכושן רשעתים, כתוב:

"וַיִּקְרָא יְהוָה מוֹשִׁיעַ... אֶת עֲתִנְיָאֵל בֶּן־קְנֹז" (פרק ג, פסוק 9).

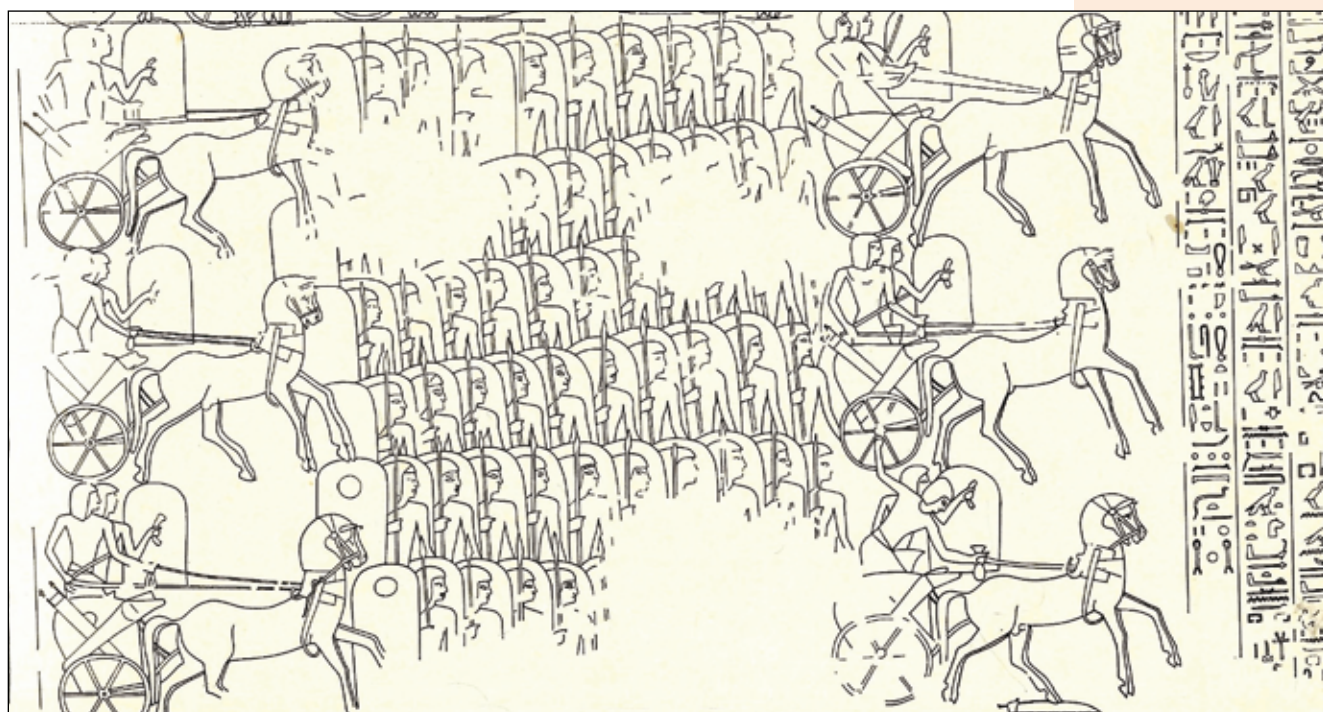
גם בספור על השעבוד לעגלון מלך מואב נאמר:

"וַיִּקְרָא יְהוָה לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת־אֲהוּד בֶּן־גִּרְא" (פרק ג, פסוק 15).

בפרק ד לא מכנה המספר אף אחת מהדמויות בפנוי: "מושיע", או "מושיעה".

א. מיהו המושיע בספור: דבורה? ברק? יעל? או שמא ה' נמקו.

ב. האם, בכל זאת, אפשר להבין מיהו המושיע לפי דעת המספר? (ראו פסוק 15 ופסוק 23).



צבא פנעני. איור לפי תבליט מצרי קדום

6. מה אפשר ללמוד על הצבא הפנעני לפי האזור?



נעל וְסִסְרָא / צִיר וִילִיאָם בְּרֹאסִי הוֹל, הַמָּאָה ה־20

שירת דבורה

לפניכם שירת דבורה:

שירת דבורה היא עתיקה ביותר, ויש בה הרבה בטויים קדומים, שאפשר לנו רק לשער מה פרושם המדויק.

פתיחה:

וברק בן-אבינעם {ס} ביום תחוא לאמר:

1 ותשר דבורה

בהתנדב

2 בפרע פרעות בישראל

3 שמעו מלכים האזינו

עם ברכו יהוה:

אזמר

אנכי ליהוה אנכי אשירה

רזנים

4 יהוה בצאתך

ליהוה אלהי ישראל:

ארץ

בצעדך משדח אדום

משעיר

גם-עבים נטפו

רעשה גם-שמים נטפו

זה

מים: 5 חרים נזלו מפני יהוה

סיני מפני יהוה אלהי ישראל: — — —

1. קראו את שירת הנצחון בשמות פרק טו פסוקים 1-4:

מי הם השרים? לכבוד מי הם שרים?

מצבם של בני ישראל לפני המלחמה בפנענים

6 בימי שמגר בן-

— — —

והלכי

בימי יעל חדלו ארחות

ענת

7 חדלו פרזון בישראל

נתיבות ילכו ארחות עקלקלות:

שקמתי

עד שקמתי דבורה

חדלו

8 יבחר אלהים

אם בישראל:

מגן

אז לחם שערים

חדשים

בארבעים אלה

אם-יראה ורמח

חמתנדבים

9 לבי לחוקמי ישראל

בישראל:

1 בפרע פרעו - כאשר העם

התקף וסדרי חייו הפרעו.

בהתנדב עם - הכינו בני העם

שצריך להתנדב ולהלחם.

ברכו יהוה - הללו וברכו

אותו.

6 חדלו ארחות - שירות הסוחרים

הפסיקו ללכת בדרךים ראשיות.

נתיבות - דרכים מרכזיות.

ארחות עקלקלות - הלכו

בדרךים צדדיות, עוקפות.

7 חדלו פרזון - ישובים ללא

חומה נעזבו מפרח האויב.

עד שקמתי - עד שהתעוררתי

לפעל.

שקמתי אם בישראל - ודאגתי

להציל את העם כמו אם.

8 יבחר אלהים חדשים - העם

עבד לאלים אחרים.

אז לחם שערים - וגרם לכך

שהאויב הפנעני לחם בערי החומה.

מגן אם-יראה ורמח - חסרו, לא

נראו כלי נשק אצל הישראלים.

בארבעים אלה בישראל -

אצל ארבעים אלה המתנדבים

משבטי ישראל.

בָּעֵם בָּרְכוּ יְהוָה:
צָהֳרוֹת
עַל-דֶּרֶךְ שִׁיחוּ:
מִשְׁאֲבִים
פְּרוּזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל
יְהוָה:
עוֹרֵי דְבָרֵי-שִׁיר
אֲבִינָעִם:

יִשְׁבִּי עַל-מִדִּין

שֵׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת יְהוָה

12 עוֹרֵי עוֹרֵי דְבוּרָה

10 רִכְבִּי אֲתַנֹּת

וְהִלְכִי

11 מִקּוֹל מַחְצִיצִים בֵּין

צִדְקָת

אֲזִי יֵרְדוּ לְשַׁעְרִים עִם-

עוֹרֵי

קוֹם בָּרֶק וְשִׁבְחָה שְׁבִיחַ בּוֹ-

2. כִּיצַד מֵתָאָר בְּשִׁירַת דְּבוּרָה:

א. מַצֵּב הַבְּטָחוֹן בְּיִשׁוּבֵי יִשְׂרָאֵל?

ב. מַצֵּב הַבְּטָחוֹן בַּדְּרָכִים?

תֵּאוֹר הַמִּלְחָמָה בַּצָּבָא סִיסְרָא וְתֵאוֹר הַנִּצָּחוֹן שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

— — — 13 אֲזִי יֵרְדֵי שְׂרִיד לְאֲדִירִים עִם

יִרְד־לִי בַּגְבוּרִים:

בַּעֲמֹלָק

מְכִיר יֵרְדוּ מִחֻקִּים

סִפְרִ:

כֹּן בָּרֶק

בְּרַגְלֵיו

חֻק־לֵב:

חֻמֵּשׁ פְּתִים

רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חֻק־לֵב:

שָׁכֹן

יֹשֵׁב לְחוּף יַמִּים

יִשְׁכּוֹן:

עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה:

נִלְחָמוּ

עַל-מִי מִגְדוֹ

לִקְחוּ:

מִמְּסֹלוֹתֵם נִלְחָמוּ עִם-סִיסְרָא:

גִּרְפָּם

18 זָבְלוֹן עִם חֲרָף נִפְשׁוֹ לָמוֹת

אֲזִי נִלְחָמוּ מִלְכֵי כְנָעַן

20 מוֹ-שָׁמַיִם נִלְחָמוּ

נָחַל קְדוּמִים נָחַל קִישׁוֹן

יְהוָה

14 מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרֵשׁ

מִנִּי

וּמִזְבוֹלָן מִשְׁכִּים בְּשִׁבְט

וְיִשְׁשַׁכָּר

בַּעֲמֹק שֶׁלַח

גְּדוֹלִים

16 לָמָּה יִשְׁבֶּתָּ בֵּין

לְפִלְגֹת

17 גִּלְעָד בַּעֲבֹר תֵּירְדוֹן

אֲשֶׁר

וְעַל מִפְרָצָיו

וְנִפְתָּלִי

19 בָּאוּ מַלְכִים

בְּתַעֲנָךְ

בָּצַע כֶּסֶף לֹא

חֻכּוֹכָבִים

21 נָחַל קִישׁוֹן

תִּדְרָכִי

13 אֲזִי יֵרְדֵי שְׂרִיד לְאֲדִירִים עִם -

וְאֲזִי עִם יִשְׂרָאֵל הַמוֹעֵט וְהַחֲלָשׁ
גָּבַר עַל הַכְּנַעֲנִים הַחֲזָקִים וְהָרַבִּים.

יְהוָה יִרְד־לִי בַּגְבוּרִים -

ה' הוּא שֶׁנִּצָּח.

14 מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרֵשׁ בַּעֲמֹלָק -

מֵאֶפְרַיִם, שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת הַר עֲמֹלָק,

בָּאוּ לִחְמִים לְהִשְׁתַּתֵּף בַּמִּלְחָמָה.

אֲחֵרִיד בְּנִימִין בַּעֲמֹמִיד - אֲחֵרִי

אֶפְרַיִם הִגִּיעוּ חֲמוֹנֵי שִׁבְט בְּנִימִין

מִנִּי מְכִיר יֵרְדוּ מִחֻקִּים -

מִבְּנֵי מְנַשֶּׁה הִגִּיעוּ מִפְקָדִים.

וּמִזְבוֹלָן מִשְׁכִּים בְּשִׁבְט סִפְר -

קְצִינֵי שִׁבְט זְבוּלוֹן הִגִּיעוּ אֵף הֵם.

15 וְיִשְׁשַׁכָּר כֹּן בָּרֶק בַּעֲמֹק שֶׁלַח

בְּרַגְלָיו - כְּמוֹ בָּרֶק, אֵף שִׁבְט זֶה

בָּא לְהִלָּחֵם בַּעֲמֹק יִזְרְעֵאל.

בְּפִלְגֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חֻק־לֵב -

בְּמִשְׁפְּחוֹת שִׁבְט רְאוּבֵן מֵהֶסֶסִים

אֵם לְצֹאת לְמִלְחָמָה.

16 חֻמֵּשׁ פְּתִים - גְּדֵרוֹת צֹאן.

17 גִּלְעָד בַּעֲבֹר תֵּירְדוֹן שָׁכֹן - גֹּדֶר

וּמְנַשֶּׁה שֶׁהָיוּ מִמְּזֻרַח לִיְרֵדָן לֹא בָּאוּ

לְמִלְחָמָה.

וְדָן לָמָּה יָגוּר אֲנִיּוֹת - הַמִּשְׁפָּט

אֵינוֹ בְּרוּר. אוּלַּי: לֹא יָצָא לְמִלְחָמָה

וְאוּלַּי לֹא פָּחַד וְהִצְטָרַף לְמִלְחָמָה.

אֲשֶׁר יֹשֵׁב לְחוּף יַמִּים - שִׁבְט אֲשֶׁר

שֶׁנִּחְלָתוֹ לֵיד הַיָּם, לֹא בָּא לְמִלְחָמָה.

18 זָבְלוֹן עִם חֲרָף נִפְשׁוֹ לָמוֹת - סִכָּן

אֶת חֲזִיוֹ לְמַעַן שִׁחְרוֹר הָעָם.

וְנִפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה - וְנִפְתָּלִי

סִכָּן אֶת חֲזִיוֹ, אוּלַּי עַל הַר תְּבוּר.

19 אֲזִי נִלְחָמוּ מִלְכֵי כְנָעַן - מִלְכֵי

הָעָרִים הַכְּנַעֲנִיּוֹת הִצְטָרְפוּ לְמִלְחָמָה.

חֻכּוֹכָבִים מִמְּסֹלוֹתֵם נִלְחָמוּ -

ה' הִפְעִיל אֶת כּוֹחוֹת הַטֶּבַע

כַּגִּגַּד הַכְּנַעֲנִים.

21 גִּרְפָּם - סָחַף אֶת מְרַכְבוֹת הַכְּנַעֲנִים

בְּשִׁטְפוֹן.

נְפֹשֵׁי עֲזִי:	31 כֹּן יֹאבְדוּ כָל-אֹיְבֵיךָ יְהוָה -
סוֹם	הָלוֹאִי שְׂגוֹרֵל כָּל הָאֹיְבִים יִהְיֶה
מִרוֹז אָמַר מִלֶּאֱד יְהוָה	כְּגוֹרֵל הַכַּנְעָנִים.
יִשְׁבִּיָּה	וְאַהֲבִיו כִּצְאֵת הַשֶּׁמֶשׁ בַּגְּבֻרָתוֹ -
יְהוָה בַּגְּבוּרִים:	וּבְנִגּוּד לְאֹיְבִים אֲהַבִּי ה' יִזְכּוּ
יַעַל	לְרֹאוֹת אֶת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הַמֵּאִירָה.
בָּאֵחֵל תִּבְרָךְ:	
נִתְּנָה	
לִי־תֵד תִּשְׁלַחנָה	
עֲמָלִים	
וְחִלְפָה רָקֵתוֹ:	
שָׁכַב	
כָּרַע שָׁם נָפַל שְׂדוּד:	
וַתִּיבַב	
בִּשְׁשׁ רִכְבּוֹ לָבוֹא	
מִרְכְּבוֹתָיו:	
הִיא תִשָּׁב אֲמָרֶיהָ לָהּ:	
שָׁלַל	
צָבָעִים לְסִיסְרָא	
רָקֵמָה	
יֹאבְדוּ כָל-אֹיְבֵיךָ יְהוָה	
בַּגְּבֻרָתוֹ	
22 אִזּוּ הָלְמוּ עֲקָבִי-	
23 אֲזָרוּ	מִדְּהָרוֹת דְּהָרוֹת אֲבִירָיו:
אֲזָרוּ אֲזָרוּ	
לְעִזְרַת	כִּי לֹא-בָאוּ לְעִזְרַת יְהוָה
24 תִּבְרָךְ מִנָּשִׁים	
מִנָּשִׁים	אִשֶּׁת חֲבֵר־חִינִי
25 מִיָּם שָׂאֵל חֶלֶב	
26 יָדָה	בְּסַפֵּל אֲדִירִים הִקְרִיבָה חֲמָאָה:
וַיִּמְנָחָהּ לְחַלְמוֹת	
וּמַחְצָה	וְהִלְמָה סִיסְרָא מִחֻקָּה רֹאשׁוֹ
27 בְּיוֹרְגָלִיָּה כָרַע נָפַל	
בְּאִשָּׁר	בֵּין רִגְלֶיהָ כָרַע נָפַל
28 בְּעֵד חֲחִלּוֹן נִשְׁקָפָה	
מִדּוּעַ	אִם סִיסְרָא בְּעֵד הָאִשָּׁנָב
מִדּוּעַ אַחֲרוֹ פָּעַמִּי	
אֶף-	29 חֲכָמוֹת שְׂרוּתֶיהָ תַעֲנִינָה
30 הֲלֹא יִמְצְאוּ יַחֲלָקוּ	
שָׁלַל	רַחֵם רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ גִּבּוֹר
שָׁלַל צָבָעִים	
31 כֹּן	צָבַע רַקֲמָתִים לְצִוְאָרֵי שָׁלַל:
וְאַהֲבִיו כִּצְאֵת הַשֶּׁמֶשׁ	
אַרְבָּעִים שָׁנָה:	וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ

3. א. מִי הֵם הַשְּׁבָטִים שְׂזוּכִים לְשִׁבַּח מְדִבּוּרָה, מִי הֵם הַשְּׁבָטִים שְׁעֲלֵיהֶם מוֹתַחַת דְּבּוּרָה בִּקְרָתָהּ? כְּתָבוּ בְּשֵׁנֵי טוֹרִים.
- ב. שְׁעָרוּ מָה עֲשׂוּיּוֹת לְהִיּוֹת הַסְּבוֹת לְכָךְ שֶׁלֹּא כָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאוּ לְמַלְחָמָה? עֲיִנוּ בַּמִּפָּה שְׁבַע־מוֹד 61.
- ג. מָה דַּעְתְּכֶם עַל כָּךְ? עֲיִנוּ בַּמִּפָּה.
4. א. לְמִי שָׁרָה דְּבּוּרָה שִׁיר תְּהִלָּה אִישִׁי?
- ב. עַל מָה זֹכָה הַדְּמוּת לְשִׁבַּח?

5. א. דבורה מתארת את טביעת המרכבות במשפט: "נחל קישון גרפם". מה הקשר בין המלה "גרפם" למלה "מגרפה"?
ב. מהו השורש המשותף?

6. כיצד מביעה דבורה את שמחתה על מות סיסרא?

7. בשירה מזכרות דמויות של שלוש נשים. אחת מהן יוצאת דפן. מיהי? נמקו.

8. בשירת דבורה יש פרטים רבים שאינם נזכרים בספור המלחמה בפרק ד. צינו פרט אחד או כמה פרטים כאלה.

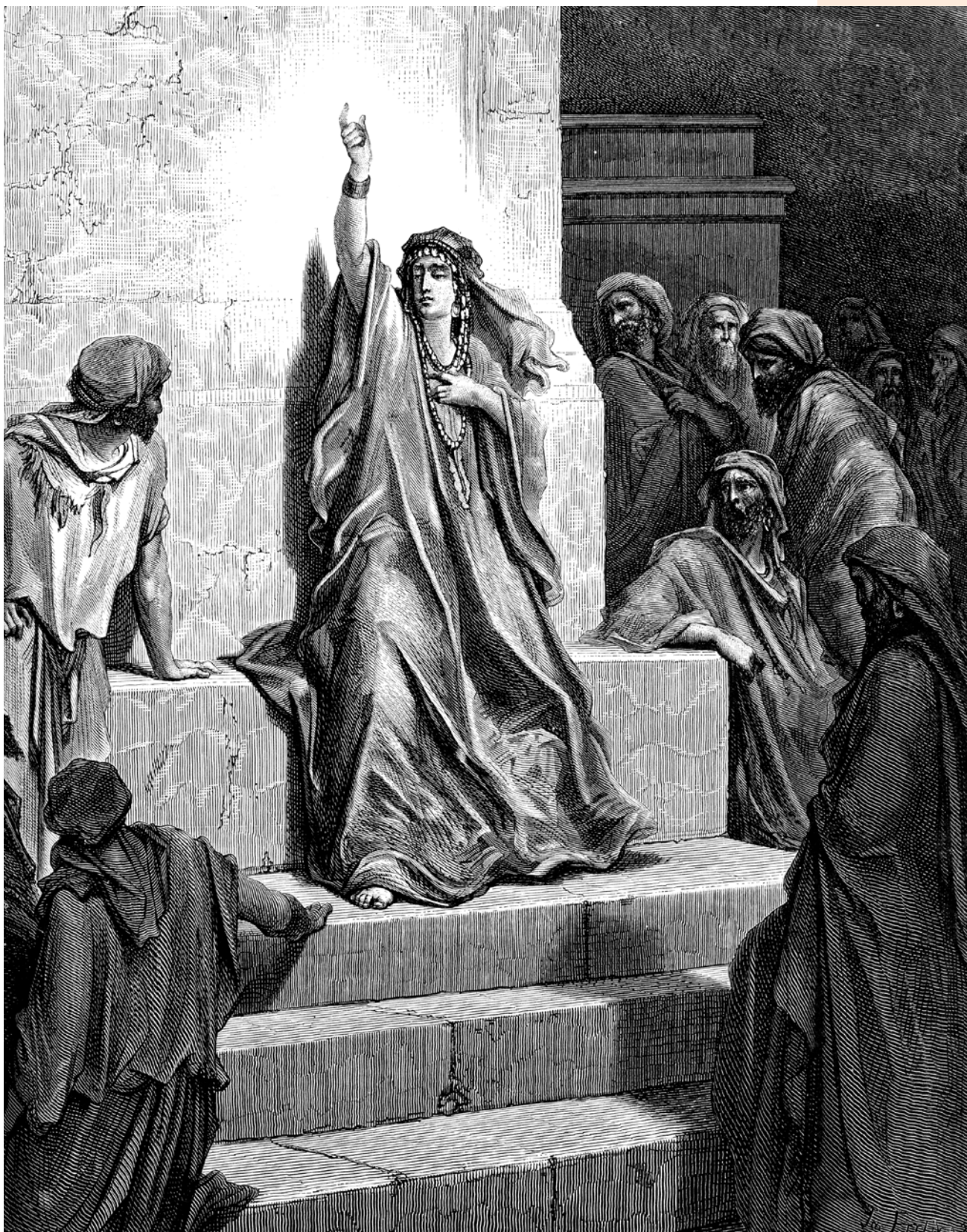
9. אחד מסימני ההכר של השירה בתנ"ך הוא החזרה על אותו רעיון במלים שונות. לצורה זו קוראים תקבלת. לדגמה:

האזינו רננים	שמעו מלכים

כתבו דגמאות נוספות של תקבלת בשירת דבורה.

10. מצאו וכתבו נגודים בשירת דבורה.

11. במהלך העבודה על שירת הנצחון, בודאי שמעתם לב למשפטים או לפסוקים מרשימים או יפים במיוחד בעיניכם. שנונו אותם בעל פה והסבירו מדוע בחרתם בהם.



דבורה שרה את שירת הנצחון / ציור גוסטב דורה

גם בימינו נכתבים לעתים שירי נצחון. לפניכם שיר שכתבה נעמי
שמר בשנת 1967, לכבוד הטיסים של חיל האוויר לאחר נצחון
ישראל במלחמת ששת הימים:

על פנפי הפסוף / נעמי שמר

הסלם רגליו באדמה	על פנפי הפסוף רכובים
אך ראשו בשמי המלחמה	אבירי הרוח בעבים
טס אחי אל מול חמה	העזים והטובים
כבני רשף יגביהו עוף	כבני רשף יגביהו עוף
הוא חולף כלהב החרמש	ובתוך שמים נקיים
הוא כחץ שלוח ולוחש	זוהרים שבעת הרקיעים
הוא כותב מכתב של אש	ואנחנו ממריאים
מגולן ועד ים סוף	מגולן ועד ים סוף
נס הים ויסב אחור	נס הים ויסב אחור
והנהר – חרבה	והנהר – חרבה
טס אחי ופניו לאור	טס אחי ופניו לאור
ודגלו עלי אהבה	ודגלו עלי אהבה

גִּדְעוֹן
נִלְחַם בַּמְדִּינִים

גדעון בן יואש

קראו בעיון פסוקים 1-10

בפרק 1 מתחילים הספורים על השופט גדעון, כיצד נבחר, כיצד פעל וכיצד הפך למנהיג נערץ

- 1 מדון - שמו של שבט נודר במדבריות שמסביב לכנען.
- 2 מפני - בגלל.
- 3 המצודות - מבנים להגנה במקומות גבוהים.
- 3 בני-קדם - שבטי נודדים ממזרח לכנען.
- 4 ויחננו - הקימו מחנות על היבול, והרסו אותו.
- 5 כד-ארבה לרב - הם רבים כמו ארבה הפולש בהמוניו ומחסל את פרי האדמה.
- 6 וידל - נעשו עניים, חסרי כל.
- 10 האמרי - כאן כנוי לכל עמי כנען.

1. בפסוקים 1-10 מתארים שלבים קבועים, שכבר ראינו כדגמתיים בחיי עם ישראל בתקופת השופטים.

העתיקו מתוך פסוקים 1-10 את המשפט האומר ש:

א. בני ישראל חטאו.

ב. בני ישראל נענשו.

ג. בני ישראל התפללו ובקשו שאלהים יעזר להם.

לפי התנ"ך, היה מדון, אבי שבטי המדינים, בנו של אברהם אבינו מפלגשו קטורה. המדינים היו נודדים שחיו במדבר. הם התפרנסו מעדרי הצאן וקצתם עסקו במסחר והעבירו סחורות מארץ לארץ על גבי גמליהם. המדינים נהגו לשדוד יבולים של האכרים יושבי הקבע. הם עשו כן גם לבני ישראל.

2. עינו בספר שמות פרק ב, פסוקים 15, 21. מה הקשר שהיה למשה עם מדון?

3. א. כיצד הציקו מדון, עמלק ובני קדם לשבטי ישראל?
ב. מדוע לא חששו המדינים לשדוד את שבטי ישראל?

יש דעה האומרת, שצבאם המארגן והחזק של הערים הכנעניות מנע את פלישתם של שבטי הנודים מהמדבריות שבדרום ובמזרח כנען לעמק בית שאן ולעמק יזרעאל עד תקופת ברק ודבורה. אבל לאחר תבוסתם מול דבורה וברק, התמוטטו צבאות הכנענים ושבטי ישראל לא יכלו להתמודד עם הפולשים בגלל חלשתם.

4. א. באילו בטויים משתמש המספר כדי להבליט את מספרם של הפולשים?
ב. מדוע מדמה המספר את השבטים הנודדים לארבה?

הארבה הוא סוג של חגב. הוא עף בלהקות גדולות מאוד ומתקדם בעזרת הרוח מיבשת אפריקה לעבר ארץ ישראל. להקות הארבה נחתות בשדות ואוכלות את גדולי השדה, פרי עמלו של האכר. הארבה משמיד את היבולים וגורם לרעב. גם בימינו קורה שלהקות ארבה מגיעות לארצנו. בשנת 2003 פשט ארבה על אזור אילת, הערבה וים המלח, אך לא התקדם צפונה מכיון שהרוח שנתה את כוונה.

מפת שטחי המחיה של בני קדם ועמלק



5. א. מה המשתף לשטחים שבהם נדדו שבטים אלה?
- ב. לאילו משבטי ישראל יש גבול משתף עם אזורי הנדידה של המדינים, העמלקים ובני קדם?
- ג. מדוע פלשו דוקא לכנען?

6. בַּמָּה שׁוֹנִים מַעֲשֵׂי הַהִתְנַכְּלוֹת שֶׁל הַמְּדִינִים מִמַּעֲשֵׂי:

א. הַמּוֹאֲבִים בְּיָמֵי אֶהוּד?

ב. הַכְּנַעֲנִים בְּיָמֵי בָרַק וְדְבוּרָה?

7. א. כִּיצַד הִתְגוֹנְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מַעֲשֵׂי הַשֵּׁד שֶׁל עַמְלֵק, מִדִּין וּבְנֵי קֶדֶם?

ב. מָה עוֹד הָיוּ יְכוֹלִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת כְּנֶגֶד מַעֲשֵׂי הַשֵּׁד שֶׁל הַמְּדִינִים?

8. בַּפְּסוּקִים 8–10 מִסֵּפֶר שְׁאֵלֵהֶם שָׁלַח נָבִיא לְהַדְרִיךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּיצַד עָלִיהֶם לְהִתְנַהֵּג.

א. אֵילוֹ אֲרוּעִים הַזְכִּיר הַנָּבִיא לָעָם?

ב. מִדּוּעַ הַזְכִּיר אֲרוּעִים אֵלֶּה?



נִיר דָּמִין וְאִיר שִׁיחָה בֵּין מִשְׁפָּחָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵין הַנָּבִיא. עֵינּוֹ בְּאִיּוֹר:

9. הַכִּינוּ הַצָּגָה:

תְּמוּנָה א – אַחָדִים מֵאֲנָשֵׁי

עַפְרָה נִפְגְּשׁוּ עִם הַנָּבִיא

וְסִפְּרוּ לוֹ עַל סִבְלָם. הַנָּבִיא

מִסְבִּיר אֶת הַסִּבָּה לְמַצָּבָם.

תְּמוּנָה ב – אַחֲרֵי שֶׁהַנָּבִיא

הִלָּךְ אֲנָשֵׁי עַפְרָה אוֹמְרִים זֶה לָזֶה אֶת מָה שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים עַל דְּבָרֵי הַנָּבִיא

(מְקַצְתָם יְסַפְּרוּ עִמּוֹ, יִנְמְקוּ מִדּוּעַ וְיַצִּיעוּ מָה לַעֲשׂוֹת מְקַצְתָם יְכַעֲסוּ

וְיִמְתְּחוּ עַל דְּבָרָיו בְּקֶרֶת).

מלאך ה' פוגש את גדעון

קראו בעיני פסוקים 11–24

1. אֲנַחְנוּ הַקּוֹרְאִים מְצַפִּים שְׂגֵדְעוֹן יוֹשִׁיעַ אֶת הָעָם מִיַּד מִדְיָן. מָה אֶפְשָׁר לִלְמַד עָלָיו מִכֶּךָ שֶׁהוּא: "חֵבֵט חֲטִים בַּגָּת לְהַנִּיחַ מִפְּנֵי מִדְיָן" – הֲרִי בַּגָּת דּוֹרְכִים עֲנָבִים כְּחֶלֶק מִתְּהַלִּיךְ יָצוֹר חַיִּין, וְאֵלּוּ אֶת הַחֲטָה חוֹבְטִים בַּגֶּרֶן בְּשׂוּדָה הַפְתוּחָה?



אֶכָּר חוֹבֵט שְׂבּוּלֵי חֲטָה בְּמַקְל כְּדִי לְהַפְרִיד אֶת גֶּרְעֵינֵי הַחֲטָה מִהַגְבְּעוּלִים וּמִהֶמוֹץ



עַל גִּדְעוֹן מְסַפֵּר שֶׁחֵבֵט חֲטִים בַּגָּת. בְּתוֹךְ הַבּוֹר הַחֲצוּב בְּסֻלַּע הָיוּ מְנִיחִים אֶת אֲשָׁפוּלוֹת הָעֲנָבִים וְדוֹרְכִים עֲלֵיהֶם. תְּצַלּוּם שֶׁל גֵּת עֲתִיקָה

11 האלה - שם עץ.

עֲפָרָה - שֵׁם יֵשׁוּב בְּנַחֲלַת מְנַשֶּׁה.
חֵבֵט חֲטִים - מִכָּה בַחֲטָה כְּדִי
לְהַפְרִיד אֶת הַקֶּלֶפָה מִהַגְרָעִינִים.
גֵּת - מָקוֹם לְהַכְנִית יַיִן מֵעֲנָבִים.
לְחֵטִים - כְּדִי לְהַסְתִּיר אֶת גֶּרְעֵינֵי
הַחֲטָה מִהַמְדִּינִים.

2. שִׁעְרוּ מְדוּעַ שָׁבְצוּ עוֹרְכֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה אֶת שְׁתֵּי הַתְּמוּנוֹת זֹו בְּצֵד זֹו?

מָה מוֹסִיף הָעִיּוֹן בַּתְּמוּנוֹת לַהֲבִנֵּת מַצָּבָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמָּן פְּשִׁיטַת הַמְּדִינִים?

3. א. מָה כָּאֵב לְגִדְעוֹן? עַל מָה הוּא מְטִיחַ דְּבָרִים קָשִׁים כָּלִפִּי ה'?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל גִּדְעוֹן מִדְּבָרָיו כָּלִפִּי אֱלֹהִים?

ג. גִּדְעוֹן פָּנָה לְמִלְאֲךָ ה' וְשָׁאַל: "וַיֵּשׁ ה' עִמָּנוּ, וְלָמָּה מַצָּאתָנוּ כָּל זֹאת?" חֲשַׁבּוּ עַל מַצָּבִים שׁוֹנִים, שֶׁבָּהֶם בְּנֵי אָדָם הִמָּאֲמִינִים בְּאֱלֹהִים שׁוֹאֲלִים אֶת עֲצָמָם שֶׁאֵלָּה דוֹמָה לְזוֹ שֶׁשָּׁאַל גִּדְעוֹן.

4. א. לְמַדְנוּ שֶׁגַּם אֲבִרָהָם וְגַם מֹשֶׁה נִסּוּ לְהַשְׁפִּיעַ עַל ה'. בְּאִיזָה עִנִּין פָּנָה כָּל אֶחָד מֵהֶם לְאֱלֹהִים? (רְאוּ: בְּרֵאשִׁית פָּרָק יח, פְּסוּקִים 16–25; שְׁמוֹת לב, פְּסוּקִים 22, 23.)

ב. מָה מִשְׁתַּף לְאַבְרָהָם, לְמֹשֶׁה וּלְגִדְעוֹן?

5. כְּאֲשֶׁר מִלְאֲךָ ה' בָּא לְגִדְעוֹן, הוּא מָצָא אוֹתוֹ חָלָשׁ וּמְשָׁפֵל, כִּשְׁהוּא נֹאֲלָץ לְהַחֲבִיא אֶת הַתְּבוּאָה בַּגַּת מִפְּחַד הַמְּדִינִים. מְדוּעַ, אִם כֵּן, אוֹמֵר לוֹ הַמִּלְאָךְ:

"לֵךְ בְּכַחַד זֶה, וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל", לָמָּה הִתְכַּוֵּן?

תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר גַּם בְּהִסָּבְרוֹ שֶׁל הַפְּרָשָׁן ר' שְׁלֹמֹה יִצְחָקִי:

"מִכַּח אֶהְבֶּתָּ לְעַמֶּךָ, וּבְלִמְדָּךְ סִנְגוּרִיָּה עָלָיו (וּבְגִלָּל שְׂדֵבְרָתָ לְטוֹבַת הָעָם) תִּצְלִיחַ בְּשְׁלִיחוֹתֶךָ."

6. שִׁעְרוּ, מָה עֲשׂוּיֹת לְהִיּוֹת הַסְּבוֹת לְהַסּוֹס שֶׁל גִּדְעוֹן.

7. בַּתְּחִלָּה לֹא הָבִין גִּדְעוֹן שֶׁלִּפְנֵיו מִלְאֲךָ אֱלֹהִים. כִּיצַד נוֹכַח לְדַעַת שֶׁאֵכֵן מִלְאֲךָ ה' דִּבֵּר אֵלָיו?

13 נְטִישָׁנוּ - עֲזַב אוֹתָנוּ.

14 לֵךְ בְּכַחַד זֶה - בְּכוֹחַ דֹּאגְתְּךָ לָעָם.

15 אֶלְפִי הָדָל בְּמִנְשָׁה - מְשַׁפְּחָתִי

הִיא הָעֲנִיָּה בְּיוֹתֵר בֵּין מְשַׁפְּחוֹת

שֶׁכָּט מִנְשָׁה.

וְאִנֹּכִי הָעֲעִיר בְּבֵית אָבִי -

אֲנִי חָסֵר נִסְיוֹן.

16 כְּאִישׁ אֶחָד - כְּאֶלּוֹ הַמְּדִינִים

הַרְבֵּים הֵם אִישׁ אֶחָד.

18 תָּמַשׁ - תְּזוּז.

19 פָּרֹר - סִיר.

21 הַמְשַׁעֲנֵת - מְקַל הַהֲלִיכָה.

הַצֹּר - הַסֵּלַע.

הַלֵּךְ מִשִּׁינּוֹ - נַעֲלָם.

גִּדְעוֹן נִלְחַם בַּעֲבֹדַת הַבַּעַל וְהָאִשְׁרָה בְּעַפְרָה

קראו בעיון פסוקים 24-32

1. כיצד השפיעה הופעתו של המלאך על גִּדְעוֹן ועל בני משפחתו?

2. עינו בפסוקים 21-24, ובפסוקים 25-27.
במה היתה שונה מטרתו של גִּדְעוֹן, כשבנה את המזבח הראשון, ממטרתו, כשבנה את המזבח השני?

3. עינו באיור והציעו כותרת מתאימה.

25 פר-תשור - פר גדול שהוא שור.

פר השני שבע שנים -

פר נוסף בן שבע.

אשרה - עץ המסמל את האשרה.

26 המעוז - הסלע.

במערבה - במשטח שעל

ראש הסלע.

29 וידרשו ויבקשו - חקרו ושאלו.

31 עמדו עליו - עמדו סביבו.

תריבון .. תושיעון.. - האם

אתם תלחמו על כבוד הבעל.

אם-אלהים הוא ירב לו -

אם אכן בעל הוא אל,

הוא יעניש בעצמו את גִּדְעוֹן.



3. א. פִּיצֵד הַצִּיל יוֹאֵשׁ אֶת בְּנֵי גִדְעוֹן מִתּוֹשְׁבֵי עַפְרָה?

ב. שָׁעְרוּ, מִהוּ טוֹן הַדְּבוּר שֶׁל אָבִי גִדְעוֹן לְאִנְשֵׁי עַפְרָה. הַסְבִּירוּ לִפִּי מָה קִבְּעֵתֶם. נִסּוּ לומר אֶת דְּבָרֵי בְּקוֹל רֹם, בְּנִימָה שְׂבִיחַ לְהַשְׁעִרְתְּכֶם אִמָּר אוֹתָם.

כָּבֵד לְמַדְנוּ שֵׁשׁ בִּתְנֵי שְׁמוֹת שֶׁנִּתְּנוּ כְּדֵי לְעוֹרֵר זִכְרוֹן לְמָקוֹם מְסִים אוֹ לְאִרְעֵי שְׁקָרָה. לְדַגְמָה: "מִשֶּׁה" – "כִּי מִן הַמַּיִם מִשִּׁיתִּיהוּ", אוֹ "יִצְחָק" – כִּי "צָחוּק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים". לְשִׁטָּה הַמְּסֻבֶּינָה שְׁמוֹת בְּדֶרֶךְ זֹאת קוֹרְאִים "מְדַרְשׁ שֵׁם". מִהוּ מְדַרְשׁ הַשֵּׁם "יִרְבֵּעַל"?

4. לְפָנֵיכֶם מְשַׁפְּטִים בְּעִבְרִית שֶׁל יָמֵינוּ. כְּתִבוּ אוֹתָם בְּעִבְרִית שֶׁל הַמְּסִפֵּר:

א. אֱלֹהִים יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ (פְּסוּק 12)

ב. אֵינֶנִּי מִמְּשַׁפָּחָה בַּעֲלַת הַשְּׁפָעָה וְאֲנִי צָעִיר וְחָסֵר נִסְיוֹן (פְּסוּק 15)

ג. הֵם אָמְרוּ זֶה לָזֶה (פְּסוּק 29)

ד. רָאִיתִי אוֹתוֹ בָּמוֹ עֵינַי (פְּסוּק 22)



גִּדְעוֹן הוֹרִס אֶת מִזְבֵּחַ הַבַּעַל.
שְׁטִיחַ קִיר מְצֻרֶפֶת, הַמָּאָה ה־16.

גִּדְעוֹן מִתְכוּנֵן לַמִּלְחָמָה בַּמִּדְיָנִים

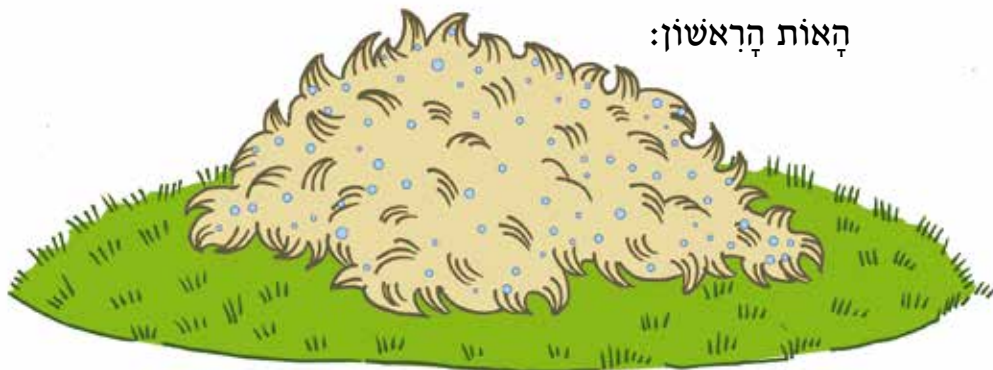
קְרְאוּ בְעֵינַי פְּסוּקִים 33–40

1. א. בְּאֵילוּ שְׁבָטִים פָּגְעוּ הַמִּדְיָנִים? (רְאוּ פָּרָק ו, פְּסוּק 4 וּפְסוּק 33, וְכֵן בַּמָּפָה בְּעִמּוּד 98).
- ב. אֵילוּ שְׁבָטִים גָּיס גִּדְעוֹן? (רְאוּ פְּסוּקִים 34–35).
- ג. מִדּוֹעַ גָּיס גִּדְעוֹן מִתְנַדְּבִים מִשְׁבָּטִים אֵלֶּה דוֹקָא? רְאוּ מָפָה בְּעִמּוּד 13.

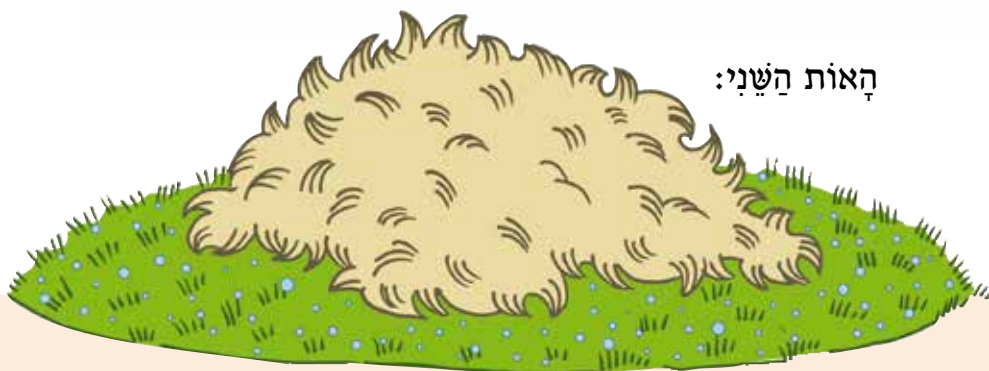
2. א. גִּדְעוֹן בִּקֵּשׁ שְׁנֵי אוֹתוֹת מֵאֱלֹהִים – בְּמָה שׁוֹנִים הָאוֹתוֹת זֶה מִזֶּה?
- ב. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָאוֹת הַשְּׁנַי מְשַׁכְּנֵעַ יוֹתֵר מֵהָאוֹת הָרִאשׁוֹן. שַׁעְרוּ וְנִמְקוּ מִדּוֹעַ.

בְּסֵפֶר שְׁמוֹת לְמִדְתָּם עַל אוֹתוֹת שֶׁנָּתַן אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה, כְּדֵי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵף פְּרָעָה יֵאֱמִינוּ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ הָאֵל. (הַנֶּחֱשׁ הוֹפֵךְ לְמֹטָה, הַיָּאֹר הוֹפֵךְ לְדָם (שְׁמוֹת פָּרָק ד) וְעוֹד. אוֹת הוּא מַעֲשֵׂה שְׁאֵלֵהֶם עוֹשֶׂה, אוֹ שֶׁנִּבִּיא עוֹשֶׂה בְּשֵׁמוֹ, כְּדֵי לְהוֹכִיחַ שֶׁדִּבְרֵיו אֱמֶת.

הָאוֹת הָרִאשׁוֹן:



הָאוֹת הַשְּׁנִי:



33 וַיַּעֲבְרוּ – חָצוּ אֶת הַיַּרְדֵּן

לְעֵמֶק יִזְרְעֵאל.

34 וְרוּחַ יְהוָה – וְרוּחַ גְּבוּרָה.

וַיִּזְעַק אֲבִיעֶזֶר – הַגִּבְרִים

מִמִּשְׁפַּחַת גִּדְעוֹן הַתְּגִיסוּ.

37 גִּזַּת הַצֶּמֶר – עֲרַמַת הַצֶּמֶר

מִרְאשֵׁית גֹּז הַכִּכָּשִׁים.

חֶרֶב – יָכֵשׁ.

38 וַיֵּזֶר – סָחַט.

וַיִּמֵץ – מָצָה, סָחַט בְּחִזְקָה

וְהוֹצִיא אֶת טְפוֹת הַטֵּל.

3. א. מה הקשר הלשוני בין שלש המלים: "גזיזה", "גז", "גזה"?
 כתבו הסבר לכל מלה.
 ב. בדקו במלון בערך "גז" ובערך "גזה" וכתבו את השרש המשותף.

4. א. בפסוק 38 כתוב: "וימץ טל מן הגזה מלא ספל מים."
 כתבו עוד מלים נוספות ממשפחת מלים זו.

5. במה קשור כל תצלום לספור?



גבעת המורה
 מתנשאת מעל
 יעמק יזרעאל



מענו חרוד
 שבעמק יזרעאל

פרק 2

גִּדְעוֹן מִיֵּן אֶת הַמִּתְגַּיִסִּים לְצָבֹאוֹ וּבָחַר מִתוֹכָם רֶק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 1 – 14

1. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ הָיָה חָשׁוּב לָהּ שְׁמִסְפָּר הַלּוֹחָמִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יְהִיָּה מְצַמֵּם מְאוֹד?
2. גִּדְעוֹן צִמֵּם אֶת מִסְפָּר הַמִּתְגַּיִסִּים בְּשָׁנֵי שְׁלָבִים.
א. אֵיזוֹ קְבוּצָה מֵהַמִּתְגַּיִסִּים שָׁלַח גִּדְעוֹן לְבֵיתָם בְּשִׁלְבַּת הַמִּיּוֹן
הָרִאשׁוֹן? צִיָּנוֹ אֶת מִסְפָּרָם.
ב. אֵיזוֹ קְבוּצָה מֵהַמִּתְגַּיִסִּים שָׁלַח גִּדְעוֹן לְבֵיתָם בְּשִׁלְבַת הַשֵּׁנִי?
צִיָּנוֹ אֶת מִסְפָּרָם.
3. כָּתְבוּ אוֹ צִירוֹ קוֹמִיקָס עַל מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם שֶׁל הַחִיָּלִים מְקַבִּיצֵת
הַ־300, אוֹ מָה אוֹמְרִים זֶה לָזֶה אֵלֶּה שֶׁנִּתְבַּקְּשׁוּ לַחְזֹר לְבֵיתָם.



מִבְּחֹר הַמִּיָּם שְׁעָרָה
גִּדְעוֹן לַמִּתְגַּיִסִּים.
צִיר יוֹהָאֵן שוֹנֶנְפֶּלְד
הַמָּאָה ה־17.

- 1 וַיִּחַנּוּ עַל־עֵין חֶרֶד - נֶאֱסָפוּ לֵיד
מַעַן חֶרֶד שְׁלִמְרָגֻלוֹת הַגִּלְבָּע.
הָיָה־לוֹ מִצְפֹּן מִגְבַּעַת הַמּוֹרָה
בְּעַמֶּק - מַחֲנֶה הַמִּדְיָנִים הָיָה
מִצְפֹּן לַמַּעַן חֶרֶד בְּאֶזֶר שְׁבו
נִמְצָאת עֲפוּלָה בְּיָמֵינוּ.
- 2 מִתַּתִּי - מִכְרֵי שְׁאֲתָן.
יְדֵי הוֹשִׁיעָה לִּי - נִצַּחְתִּי
מִשׁוֹם שְׁאֲנֵי חֶזֶק.
- 3 יֹשֵׁב וַיִּצְפֹּר - יֵלֶךְ בְּבִקְרָה מְקַדֵּם.
- 4 וַאֲצַרְפָּנוּ לָךְ - אֲבָחָר אֶת הַטּוֹכִים
בִּיּוֹתָר, כְּמוֹ שְׁצוּרָה מוֹצִיאָ אֶת
הַזֶּהָב הַטְּהוֹר מִתּוֹךְ הַחֲמָרִים
הָאֲחֵרִים, שֶׁהוּא נִמְצָא בְּתוֹכָם.
- 5 יֵלֶךְ - יִקַּח אֶת הַמִּיָּם בְּכַף יָדוֹ וַיִּלְקַח
אוֹתָם.

4. מדוע היה אלהים מענין שגדעון יראה את כוחו הרב של האויב?

5. "תחזקנה ידיכם", ברך ראש הממשלה את משלחת ההצלה ששלחה ישראל לאזור מכה אסון לאחר רעידת אדמה. מה מקור הבטוי? (ראו פסוק 11).

6. שער, מדוע נזקק גדעון לאות נוסף?

7. גדעון שמע במחנה מדין חיל המספר חלום לחברו. מה מסמל כל אחד מפרטי החלום:

א. צליל השעורים

ב. האהל

ג. נפילת האהל לאחר שצליל השעורים פגע בו

8. מה למד גדעון מחלום המדיני ופתרונו על טיבם של חילי מדין?

9. כאשר משתמשים

בבטוי: "רוח

הלחימה", מתכוונים

לרצון החילים

להלחם, לשאיפתם

להביס את האויב,

ולאמונה שהם ינצחו.

שער, כיצד השפיע

החלום על רוח

הלחימה של גדעון?

ניר דמין ואיר את

מחשבותיו של גדעון:

8 ויקחו את-צדה העם - לקחו את הצידה מהאנשים שחזרו לביתם.

9 ויהי בלילה ההוא - הלילה שאחרי מבחן המים.

11 ואחר תחזקנה ידיך - אחרי שתראה את המקום ותשמע את שיחות המדינים תתמלא אמן.

13 צליל לחם שערים -

כפר לחם מקמח שעורה.

מתהפך - מתגלגל.

ויקחו ויפל - הלחם הפיל

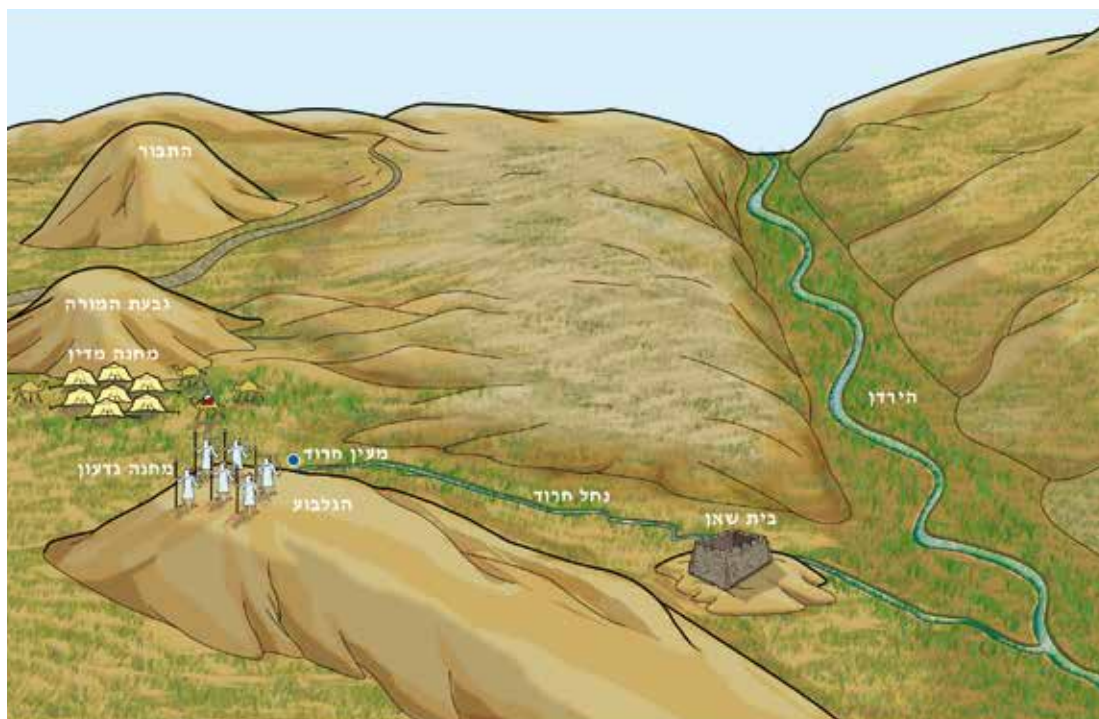
את האהל והפך אותו.



גִּדְעוֹן הַצֵּלִיחַ לַגֵּרִם לַבְּרִיחָה הַמוֹנִית שֶׁל הַפּוֹלְשִׁים

קראו בעיני פסוקים 15-25

1. א. כיצד הצליח גידעון לגרם למדינים להאמין שלפניהם מחנה גדול ורב של חילים?
ב. מה הקשר בין המלה "אשמרת" למלה "משמרת"?
בדקו במלון.
2. כיצד נהפך החסרון של מעוט הלוחמים ליתרון עבור צבא גידעון?



אזור המלחמה במדינים

- 15 את-מספר החלום ואת-שברו - ספור החלום ופתרונו.
- 16 ויחזי - חצה, חלק. ראשים - קבוצות.
- 19 ראש האשמרת התיכונה - תחלת המשמרת האמצעית כאשר השומרים רק התחילו בשמירה והם עדין מגמגמים.
- 21 ויעמדו איש תחתיו - עמדו כל אחד במקומו.

ר' משה בן מימון (רמב"ם), מגדולי חכמי ישראל, כתב: כֹּאשֶׁר שָׁמִים מְצוּר עַל עֵיר לְתַפְסָּה, אֵין מְקִיפִים אוֹתָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ, אֶלָּא מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹתֶיהָ, וּמִנִּיחִים מְקוֹם לְבוֹרַח וּלְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַמְלִיט עַל נַפְשׁוֹ. (לפי הלכות מלכים ומלחמות פרק ו)

3. א. מדוע פרצה מהומה במחנה המדינים?

ב. שִׁעְרוּ, מדוע תקף גדעון רק משלושה צדדים?

4. א. באיזה שלב של המלחמה נזקק גדעון לתגברת לוחמים?

עינו בפסוקים 23–24 וכן ראו מפה בעמוד 113.

ב. מי באו לעזרתו?

ג. מה התפקיד שהטיל עליהם גדעון?

24 ולכדו להם את-המים - תתפסו את

מקומות המעבר כדי שהמדינים לא

יוכלו לעבר את הירדן ולהמלט.

25 צור-עורב, יקב-זאב - שמות

שנתנו למקומות שבהם נהרגו

עורב וזאב.

לפני כ-100 שנים, קצין בריטי בשם צ'רלס אורד וינג'ט, שהיה ידיד העם היהודי, השפע מאוד מהמספר בתנ"ך ומחכמתו הצבאית של גדעון. הוא החליט לעזור לחלוצים בארץ ישראל ולארגן אותם להגנה על הישובים העבריים מפני כנופיות ערביות שהתנכלו להם. וינג'ט הכשיר את אנשי ההגנה של הישוב העברי ללחם לפי שיטותיו של גדעון: לוחמים מועטים הפועלים בחסות הלילה ומפתיעים את האויב. שמם של אנשי ההגנה שאמן והפעיל היה "פלגות הלילה".



לוחמים רכובים על גמלים. תבליט אשורי

פרק ח

קראו בעיון פסוקים 1-3

1. מדוע מצאו לנכון אנשי אפרים להאשים את גדעון בהאשמות קשות?
2. א. גדעון ידע שהאשמתם של בני אפרים נגדו איננה אמת. גדעון בודאי התלבט כיצד להגיב על האשמותיהם. נשער: אילו אפשרויות תגובה עמדו לפניו?
3. בתשובתו השתמש גדעון במשל קצר.
 - א. מהו המשל?
 - ב. מהו הנמשל?
 - ג. כיצד תרם המשל להרגעת הרוחות?
4. "מענה רדף ישיב חמה", הוא פתגם מתוך ספר משלי שבקבץ כתובים בתנ"ך (פרק טו, פסוק 1), ופרושו שתשובה רכה ומפיסת, שמגלה הבנה לטענותיו של הכועס, מרגיעה את חמתו, כעסו. האם מתאים פתגם זה למספר? הסבירו.
5. א. מה אפשר ללמד על גדעון מתשובתו לאנשי אפרים?
 - ב. מה יכול כל אדם ללמד מגדעון לגבי התנהגות בוכוח?
6. הציעו משפט מהכתוב היכול לשמש כותרת לפסוקים 1-3. נמקו בחירתכם.
7. א. במה שונה תגובתו של גדעון לבני אפרים מתגובתו לאנשי סכות ופנואל?
 - ב. האם תוכלו להסביר את מניעיו בכל מקרה?

1 איש אפרים - הלוחמים

משבט אפרים.

2 מה עשיתי עתה ככם - מה עשיתי

עד כה, שאתם לא עשיתם. חלקכם

במלחמה אינו נופל מחלקי.

הלא טוב עלולות אפרים מבצר

אביעזר - העוללות, הענכים

הנשארים אחרי הבציר, מצלחים

יותר מטובי ענבי הבציר של מנשה.

3 רפתה רוחם - נרגעו.

גִּדְעוֹן הַמְּשִׁיךְ לְרֹדֶף אַחֲרֵי הַמְּדִינִים הַנִּמְלָטִים עַל נַפְשָׁם

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 4-9

1. א. הָאֵם צָדְקוּ אַנְשֵׁי סְכוּת, כַּאֲשֶׁר סָרְבוּ לַעְזֹר לַסֶּפֶק לְאַנְשֵׁי
גִּדְעוֹן מְזוֹן לְהַמְשִׁיךְ הַמְּרֹדֶף אַחֲרֵי שְׂרִידֵי הַמְּדִינִים? מָה
אֶפְשָׁר לומר לְהַגְנָתָם? מָה אֶפְשָׁר לומר נֶגְדָם?
ב. שְׁעֵרוּ, מָה הָיָה טוֹן הַדְּבָר שֶׁל שְׂרֵי סְכוּת, כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיבוּ
לְגִדְעוֹן: "הֶחֱכֶּה זֶבַח וְצִלְמַנֶּעַ עֲתָה בְיָדְךָ כִּי־נִתְּנוֹ לְצִבְיָאָה לֶחֶם?"
הַסְבִּירוּ לִפִּי מָה קִבַּעְתֶּם.
נִסּוּ לומר מִשְׁפָּט זֶה בְּקוֹל רֶם וּבְנִימָה שְׂבָה לְהַשְׁעִרְתֶּכֶם
עָנוּ אַנְשֵׁי סְכוּת לְגִדְעוֹן.

2. כַּאֲשֶׁר חָזַר מִהַמְּרֹדֶף הָיָה צָרִיךְ גִּדְעוֹן לִקְבֹּל הַחֻלָּה אִם לִקְיָם
אֶת הָאִיּוֹם שְׂאִים עַל אַנְשֵׁי פְּנוּאֵל וְסְכוּת.
א. כָּתְבוּ אֵילֹו אֶפְשָׁרוּיּוֹת עֲמָדוֹ לְפָנָיו?
ב. שְׁעֵרוּ, מִדּוּעַ הַחֲלִיט גִּדְעוֹן לְהַעֲנִישׁ אֶת אַנְשֵׁי פְּנוּאֵל וְאֶת
אַנְשֵׁי סְכוּת בַּחֲמָרָה עִם שׁוּבוֹ מִהַמְּרֹדֶף?

סוֹפֵר רוֹשֵׁם אֶת מִסְפָּר כַּפּוֹת הַיָּדִים הַכְּרוּתוֹת שֶׁל חִילֵי הָאוֹיֵב.
תַּבְּלִיט מִצָּרִי מִמְּקֹדֶשׁ רַעְמֶסֶס ה־3, בְּמִדְיַנַת הַאֲבוּ



5 לָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵי - לְלוֹחֲמֵי

הַרֹדְפִים בְּרַגְלֵי יָחַד אִתִּי.

6 הֶחֱכֶּה זֶבַח וְצִלְמַנֶּעַ עֲתָה בְיָדְךָ -

הָאֵם כָּבֹד תַּפְסֹּת אֶת מַלְכֵי מִדְיָן,

שְׂאֵתָה רוּצָה שְׁנַעְזֹר לָךְ?

7 וְדַשְׁתִּי אֶת־בְּשָׂרְכֶם אֶת־קוֹצֵי

הַמְּדִבָּר - אֶעֱנִישׁ אֶתְכֶם, אֲגַלְגַּל

אֶתְכֶם בְּתוֹךְ קוֹצִים.

הַבְּרַקָּנִים - אֶחָד מִמֵּינֵי הַקּוֹצִים.

9 אֶתֶּן - אֶהְרֹס.

10 שְׁלַף חֶרֶב - חִיל מֵאֵמֶן.

קראו בעיון פסוקים 10 - 21

1. א. כיצד מסביר המספר את הצלחת גדעון להכות את המדינים בקרקר שממזרח לירדן? (ראו פסוק 11).

הפרשן רש"י הסביר, שפאשר החליט גדעון לתקף את שארית המדינים בקרקר, היתה לו אפשרות לעבר דרך הישובים הישראליים נבח ויגבהה, אך הוא העדיף ללכת בדרך עוקפת, ארצה יותר, שעברה בין ישובי שוכני האהלים, כדי שהמדינים לא יגלו שהוא ממשיך במרדף אחריהם: **מקדם נבח ויגבהה** – ממזרח לנבח ויגבהה, שהם ערי ישראל, ולא רצה לילך שם אלא דרך עקלתון, שלא ירגישו בהם (המדינים) – "ויהם פתאום".

2. א. מדוע החליט גדעון להמית את זבח וצלמנע?

ב. מדוע העדיפו זבח וצלמנע למות בידי גדעון?

3. הציעו שלוש כותרות לקטע. סמנו בקו את הכותרת המתאימה ביותר ונמקו את בחירתכם.

4. אילו תכונות אפי של גדעון מתחלת הפרויתכם אתו חשובות לכל מנהיג ומפקד צבא?
העזרו בסל המשפטים שלפניכם בעמוד זה ובעמוד הבא:

- בי אדני ויש יהוה עמנו ולמה מצאתנו כל-זאת (פרק ו, פסוק 13).
- במה אושיע את-ישראל הנה אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי (פרק ו, פסוק 15).
- ויאמרו אנשי העיר אל-יואש הוצא את-בנה וימת כי נתן את-מזבח הבעל וכי כרת האשרה אשר-עליו (פרק ו, פסוק 30).

11. דרך השכני באהלים – בדרך שעוברת במקום שבו נמצאים שוכני האהלים.
היה בטח – היה שלו.
לא חשש מפני התקפה.
12. וילכד – תפס.
החריד – הבהיל וגרם שיכרחו.
13. מלמעה החרם – שם גבעה ליד סכות.
14. וישאלהו – חקר אותו.
15. חרפתם – קללתם.
16. וידע בהם – העניש אותם בעזרת הקוצים.
18. כמוד כמוהם – אתה דומה להם.
21. כי כאיש גבורתו – משום שאתה איש גבור, הרג אותנו במכה אחת כדי שלא נסבל.

23 הענקות - ענק הוא תכשיט לצואר.

27 אפוד - כאן הפונה למצבת

זכרון. במקומות אחרים בתנ"ך

הפונה לפרט לבוש בבגדו של

הפונה הגדול.

ויזנו כל-ישראל אחרי -

בגדו באלהים ונטו לראות

באפוד אל שצריך לעבדו.

28 לא יספו - לא הוסיפו.

לשאת ראשם - לא הצליחו

להתחזק ולהלחם.

33 בעל ברית - שם של אחד

מאלי כנען.

• ואם-ירא אתה לרדת רד אתה ופרה נערך אל-המחנה: ושמעת
מה-ידברו ואחר תחזקנה ידיך
(פרק ז, פסוקים 10-11).

• הלא טוב עללות אפרים מבציר אביעזר (פרק ח, פסוק 2).

• ויקח את-זקני העיר ואת-קוצי המדבר ואת-הברקנים וידע בהם
את אנשי ספות: ואת-מגדל פנואל נתן ויהרג את-אנשי העיר
(פרק ח, פסוקים 16-17).

• ויאמר אלהם גדעון לא-אמשל אני בכם ולא-ימשל בני בכם יחנה
ימשל בכם (פרק ח, פסוק 23).

מפת המרדף של גדעון אחרי המדינים



תכשיטי זהב קדומים



נטיפות

סחרונים

5. מה הקשר בין שם
התכשיט לצורתו?

גִּדְעוֹן סָרַב לְהַצָּעַת לוחָמָיו לְהִיּוֹת הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן בְּיִשְׂרָאֵל

קְרָאוּ בְּעֵיִן פְּסוּקִים 22–28

1. א. כִּיצַד אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת שְׂגִדְעוֹן הַצָּלִיחַ לְמִצָּא חֵן בְּעֵינֵי הַלּוֹחָמִים?
ב. רָאִינוּ שְׁעַד כֹּה הַקִּים ה' לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעִים, שֶׁהָצִילוּ אֶת
הָעָם בְּעֵתוֹת צָרָה. שְׁעָרו, מְדוּעַ "אִישׁ יִשְׂרָאֵל" אֵינָם רוֹצִים
לְהַמְשִׁיךְ בְּשִׁטָּה זוֹ?

"אִישׁ יִשְׂרָאֵל" הוּא צָבָא שֶׁהִרְכָּב מְשֻׁבָּטִים אַחָדִים וְלֹא מְכַל שְׁבִטֵי הָעָם.

- ג. אֵילוּ בְּעִיּוֹת יְכוּלוֹת לְהַפְתֵּר, אִם תִּתְקַבֵּל הַצָּעַת "אִישׁ
יִשְׂרָאֵל" עַל יְדֵי גִדְעוֹן?
ד. מָה הִיְתָה תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל גִּדְעוֹן עַל בְּקִשְׁתָּם? הֶעֱתִיקוּ אֶת
הַמִּשְׁפָּט הַמֵּתָאִים.

2. א. כִּיצַד הִנָּצִיחַ גִּדְעוֹן אֶת הַנָּצַחֵן עַל מִדְּיוֹ?
ב. מְדוּעַ הָיָה חָשׁוּב שְׁגָם הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים יִדְעוּ אֶת סִפּוֹר
הַנָּצַחֵן עַל מִדְּיוֹ?
ג. כִּיצַד הִתְיַחֵס הָעָם לְאִפּוֹד שֶׁהַקִּים גִּדְעוֹן?
ד. מָה דַּעַת הַמַּסְפֵּר עַל הָאִפּוֹד?
3. הֶעֱתִיקוּ אֶת הַבְּטוּי הַמִּלְמֵד שְׂגִדְעוֹן מֵת זָקֵן וּמְרָצָה מַחֲיִיו.
לְמָה מִתְכַּוְּנִים כְּשֶׁאוֹמְרִים: "שְׁעָר שִׁיבָה"?

4. א. מִבֵּין שְׁבָעִים בְּנֵי גִדְעוֹן, נִזְכָּר בְּשֵׁמוֹ רַק אַבְימֶלֶךְ. שְׁעָרו, מָה
רוֹמֵז בְּכָךְ הַמַּסְפֵּר לְקוֹרְאִים?
ב. מָה פִּרוּשׁ הַשֵּׁם אַבְימֶלֶךְ?

5. כִּיצַד הִתְנַהֲגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחַר מוֹת גִּדְעוֹן?

6. הָאֵם הַכוֹתֶרֶת לְפְסוּקִים 22–28 מֵתְאִימָה לְתַכְנֵם? נִמְקוּ.
תּוֹכְלוּ לְהַצִּיעַ גַּם כּוֹתֶרֶת אַחֶרֶת.

זָמֵר לְגִדְעוֹן / מְלִים וְלַחֹן: נַעֲמִי שָׁמַר

הָיָה אֶז קִיץ בַּגְּבוּלוֹת
הַבְּשִׁיל שָׁדָה אֶת יְבוּלוֹ
אָבֵל הַמְּדִינִי חָמֵס
מִחֲמַנִּית וְעַד תִּירָס –
הָיָה אֶז קִיץ בַּגְּבוּלוֹת
שְׁלוֹשָׁה רְבוּא אַנְשֵׁי הַגְּדוּד
לְמַעַן לְשִׁתּוֹת יִרְדּוּ
קָרָא גִדְעוֹן – יֵלֶךְ רַק מִי
שֶׁלֹּא כָרַע בְּרַכִּים מ־
שְׁלוֹשָׁה רְבוּא אַנְשֵׁי הַגְּדוּד

גִּדְעוֹן בַּגַּת חֲבֵט חֲטִים
בְּגֶרֶן כָּל צִמְרוֹ הַסְתִּיר
וּבְלִילוֹת בַּמָּאָרֵב
יֵצֵא לְשִׁמּוֹר עַל עֲדָרָיו –
גִּדְעוֹן בַּגַּת חֲבֵט חֲטִים
בְּרוּךְ גִּדְעוֹן בֶּן עִם עָנִי...
בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמֶרֶת תִּיכּוֹנָה
לְפֶתַע קוֹל שׁוֹפָר עָנָה
נִפְצוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כַּדִּים
וַיִּתְּלַקְחוּ הַלְפִידִים

בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמֶרֶת תִּיכּוֹנָה
מִכָּה רַבָּה בַּמְּדִינִי
הַכָּה גִּדְעוֹן בֶּן עִם עָנִי
כִּי אַנְשָׁיו בְּנֵי חֵיל הֵם
שֶׁלֹּא כָרְעוּ עַל בְּרַכִּיהֶם –
מִכָּה רַבָּה בַּמְּדִינִי
בְּרוּךְ גִּדְעוֹן בֶּן עִם עָנִי
אֲשֶׁר הִכָּה בַּמְּדִינִי
הַכָּה וְלֹא חָדַל
וַיִּרְדָּפֵם וַיַּפְחִידֵם
הִרְחִיק מֵעֶבֶר לִירְדֵן
בְּשִׁלֹשׁ מֵאוֹת חֵיל

כַּבְּדָה יָדָם שֶׁל מְדִינִים
כָּלוּ אֶז שָׁבַע הַשָּׁנִים
קָרָא גִדְעוֹן בְּשׁוֹפְרוֹת
נִרְדָּ אֶל מַעֲיֵן חֲרוּד –
כַּבְּדָה יָדָם שֶׁל מְדִינִים
בְּרוּךְ גִּדְעוֹן בֶּן עִם עָנִי...

6. א. הַקְּשִׁיבוּ לַשִּׁיר בְּאֵינְטֶרְנֵט בַּאתֵר "שִׁירוֹנוֹט".

ב. הָאֵם הַמִּנְגִּינָה מֵתְאַיֶּמָה לְתַכֵּן הַשִּׁיר? נִמְקוּ.

ג. הָאֵם הַשִּׁיר נֶאֱמָן לְמַסְפָּר בַּפָּרָק? הוֹכִיחוּ אֶת טַעֲנַתְכֶּם.

כַּאֲשֶׁר הוֹקְמָה מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, הַחֲלִיטָה וְעַדֵּת הַשְּׁמוֹת לְהַנְצִיחַ אֶת הַשׁוֹפֵט גִּדְעוֹן וְלִקְרֹא
עַל שְׁמוֹ יְשׁוּבִים חֲדָשִׁים, שֶׁהוֹקְמוּ בְּעֶמֶק יִזְרְעָאֵל: כָּפַר גִּדְעוֹן וְגִדְעוֹנָה. בְּנוֹסָף, הַחֲלִיטָה
הַנוֹעֲדָה לִקְרֹא לַשָּׁנִי הָרִים בְּרַכָּס הַגְּלִבֶּעַ בְּשֵׁם הַר יִצְחָר וְהַר לְפִידִים.

הַסְפּוֹר
עַל הַמְּלָכֶת
אַבִּימֶלֶךְ בֶּן גְּדֵעוֹן

אבימלך בנו של גדעון שואף למלך על שכם

קראו בעיון פסוקים 1-6

- 1 בית־אבי אִמּוֹ - קרובי משפחתו.
- 2 בעלי שכם - נכבדים בעלי אדמות בעיר.
- עצמכם ובשרכם אני - אנחנו קרובי משפחה.
- 4 ריקים ופחזים - אנשים שאין להם לא רכוש ולא אחריות.
- 5 על־אבן אחת - זה אחר זה במעשה רצח אחד.
- ויותר - יותר, נשאר.
- 6 בית מלוא - שם אזור בשכם שהיה מבצר.
- עם־אלון מצב - ליד עץ אלון, שלידו הייתה מצבה מקדשת.

1. א. באילו נמוקים נסה אבימלך לשכנע את אנשי שכם לבחר בו למלך. כתבו שני נמוקים.
- ב. האם נמוקי אבימלך נראים משכנעים בעיניכם? נמקו.
- ג. מדוע העדיפו בעלי שכם את אבימלך על פני אחד מבניו האחרים של גדעון?

2. א. במה שונה עלית אבימלך לשלטון, מבחירת גדעון אביו לתפקיד שופט? כתבו בשני טורים.
- ב. כיצד מגדיר המספר את סוג האנשים ששכר אבימלך לצבאו? הסבירו וצטטו.

3. א. מדוע רצח אבימלך את אחיו?
- ב. מי שרד את הטבח שערך אבימלך באחיו?

אנשי



- ג. האם אפשר להאשים גם את שכם באחריות לטבח אחי אבימלך? נמקו לפי מה קבעתם.

4. לאיזה סוג של מושל נבחר אבימלך?

5. אילו תכונות אפי של אבימלך, מציג המספר מיד בתחלת הספור?

6. מה אפשר ללמד על דעתו של

הַמַּסְפָּר עַל אַבִּימֶלֶךְ וְעַל רַעֲיוֹן הַמְּלוּכָה?

יֹתֵם מְאֲשִׁים אֶת אֲנָשֵׁי שָׂכֶם בְּבוֹגְדָנוֹת

פְּסוּקִים 7 – 21

1. א. לָשֶׁם מָה עָלָה יֹתֵם לְהָר גְּרִיזִים?

ב. מִדּוּעַ בָּחַר בְּמָקוֹם גְּבוּהָ? מָה הַשִּׁיג בְּכָךְ? כָּתְבוּ שְׁנֵי סְעִיפִים.

2. מִדּוּעַ הֶעֱדִיף יֹתֵם לְסַפֵּר מַשָּׁל בְּמָקוֹם לְהֶאֱשִׁים יִשְׁרָאוֹת אֶת אֲנָשֵׁי שָׂכֶם?

אחת הדרכים למשך את לב הקהל להאזין לדברי הנואם היא לספר משל. האנשים המקשיבים לספור המשל רוצים לדעת למה מתכנן המספר, כלומר מהו הנמשל, ולכן יקשיבו לדברים. המשלים לקוחים בדרך כלל מעולם בעלי החיים או מעולם הצומח. מספר המשל מיחס להם תכונות אפי והתנהגויות של בני אדם. גם כאשר רצו לומר לאנשים דברים לא נעימים לאזניהם היו פותחים לפעמים בספור משל.



תצלום העיר שָׂכֶם

7 הֶרֶר־גְּרִיזִים - נִמְצָא מִדְּרוֹם לְשָׂכֶם.

8 לְמִשַׁח עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ - לְבַחַר מֶלֶךְ.

בְּיָמִים קְדוּמִים נִהְגוּ לְמִשַׁח בְּשֶׁמֶן זֵית אֶת הַמֶּלֶךְ בְּשַׁעַת הַמְּלָכָתוֹ.

9 הַחֲדָלְתִּי אֶת־דִּשְׁנִי - הָאֵם הַפְּסָקְתִּי

לְהִנִּיב זֵיתִים שְׂמָהֶם עוֹשִׂים שָׁמֶן?

וְהִלַּכְתִּי לְנוֹעַ עַל־הַעֲצִים -

וְאֵלֶךְ לְשֹׁלֵט עַל הַעֲצִים?

11 מִתִּי - הַפְּרִי הַמֵּתוּק שָׁלִי.

תְּנוּבָתִי - פְּרוּתִי.

13 הַחֲדָלְתִּי אֶת־תִּירוּשִׁי -

הָאֵם הַפְּסָקְתִּי לְהִנִּיב עֲנָבִים

שְׂמָהֶם מִיִּצְרִים יֵין?

14 אֶטֶד - שִׁיחַ קוֹצָנִי שְׂאִין

מִמֶּנּוּ תוֹעֵלֶת.

15 בָּאוּ חֶסֶד בְּצִלִּי - בּוֹאוּ לְקַבֵּל

מַחְסָה וְהִגְנָה בְּצִל שְׂאִנִּי נוֹתֵן.

וְאִם־אֵין - וְאִם תִּסְרְבוּ

לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן הָאֶטֶד.

אֲרִזִּי הַלְּבָנוֹן - מִיֵּז עֵץ חִזָּק

וְגִבּוֹהַּ בְּמִיָּחָד.

16 כְּגִמּוֹל יִדְּיוֹ עֲשִׂיתֶם לוֹ -

וְאִם הִחֲזַרְתֶּם טוֹבָה תַּחַת

הַטּוֹבָה שַׁעֲשֶׂה לָכֶם.

17 וַיִּשְׁלַח אֶת־נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד -

סֵפֶן אֶת חַיּוֹ.

18 בּוֹ־אֲמַתּוֹ - בֶּן פִּילְגָּשׁוֹ שֶׁל גִּדְעוֹן.

21 מִפְּנֵי - מִפַּחַד.

3. מִיָּנֹה אֶת הָעֵצִים הַמְזֻכָּרִים בַּשָּׁמַם בַּמֶּשֶׁל יוֹתֵם לְשֵׁתֵי קְבוּצוֹת.
תָּנוּ שֵׁם לְכָל קְבוּצָה.



4. א. מָה הַמִּשְׁתָּף לְעֵצִים שֶׁקִּבְּלוּ פָּנִיהַ לַמֶּשֶׁל עַל הָעֵצִים?
ב. אֵיזָה סוּג שֶׁל בְּנֵי אָדָם הֵם מִיִּצְגִים בַּמֶּשֶׁל?



אֶטָד

5. א. בַּמָּה שׁוֹנָה הָאֶטָד מִשָּׂאֵר הָעֵצִים
שֶׁקִּבְּלוּ הֲצָעָה לַמֶּלֶךְ?
ב. אֵת מִי מִסְמֵל הָאֶטָד?
הַסְבִּירוּ לָפִי מָה קִבְּעָתֶם.
ג. מָה מִסְמֶלֶת הָאֵשׁ?

6. א. כִּיצַד נָסָה יוֹתֵם לַפְּנוֹת אֶל הַשָּׁכָל שֶׁל
אֲנָשֵׁי שָׁכֶם?

ב. כִּיצַד נָסָה יוֹתֵם לַעֲזֹרֵר אֶת מַצְפּוֹנָם שֶׁל אֲנָשֵׁי שָׁכֶם?
ג. יוֹתֵם אוֹמַר עַל גִּדְעוֹן אָבִיו: "אֲשֶׁר נָלַחַם אָבִי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁלַח אֶת
נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד" – לָמָּה הִתְכַּוֵּן יוֹתֵם בְּאִמְרָה זוֹ?
ד. גַּם בְּיָמֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים לְעֵתִים בִּבְטוּי: "הַשְּׁלִיךְ אֶת נַפְשׁוֹ
מִנֶּגֶד", כְּלוּמָר סִכָּן אֶת חַיָּיו. חֲבֵרוּ מִשְׁפָּט מִתָּאִים לַבְטוּי.

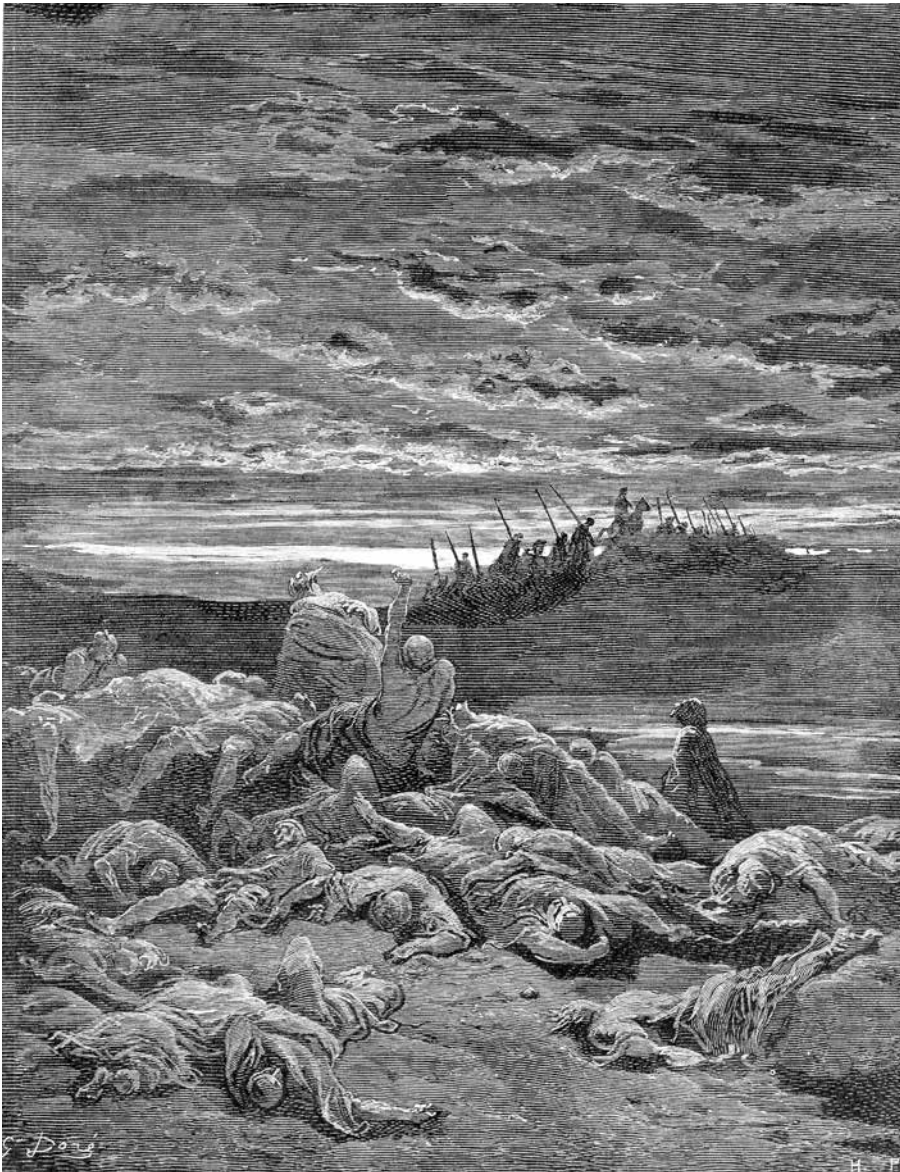
7. א. עֵינֵנו בְּפָסוּק 19 וְהַסְבִּירוּ אֶת הַבְטוּי: "בְּאֶמֶת וּבִתְמִים".
ב. גַּם בְּיָמֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים לְעֵתִים בִּבְטוּי: "בְּאֶמֶת וּבִתְמִים".
חֲבֵרוּ מִשְׁפָּט וְהַשְׁתַּמְשׁוּ בִּבְטוּי.

8. א. "טָבוֹר הָאָרֶץ" פִּירוּשׁוֹ: מְרֻכָּז הָאָרֶץ. הַסְבִּירוּ.
ב. מִדּוּעַ הַבְטוּי "טָבוֹר הָאָרֶץ" הוּא בְטוּי צִיּוֹרִי?
ג. לָמָּה מִתְכַּוְּנִים כְּאֲשֶׁר אוֹמְרִים שִׁירוּשָׁלַיִם הִיא "טָבוֹר הָעוֹלָם"?

9. מה נבא יותם על עתידם של אנשי שכם?

10. מה אפשר ללמד על יותם מכך שהטיח דברים קשים באזני אנשי שכם?

11. במהלך העבודה על משל יותם, שמתם לב בודאי למשפטים או לפסוקים מרשימים או יפים במיוחד בעיניכם. שננו אותם בעל פה, והסבירו מדוע בחרתם בהם.



אבימלך בן גדעון הרג את אחיו / ציר גוסטב דורה

קראו בעיון פסוקים 22-29

1. א. כיצד מסביר המספר את הסבה שבגללה בגדו אנשי שכם באבימלך?

ב. כיצד הצליחו בעלי שכם למנוע מאבימלך לגבות מסים משירות המסחר שהיו בדרךן לשכם?



2. מדוע הצליח געל בן עבד להשתלט על בעלי שכם?

3. כיצד הסית געל בן עבד נגד אבימלך?

4. שיערו, מה עשויות להיות הסבות להתנגדותו של זבל, שר העיר, לגעל בן עבד?

22 וישר - היה לשר, שלט על

אזורים אחדים בארץ.

23 רוח רעה - רוח מריבה ואי

שביעות רצון.

24 לבוא חכם - מעשה העול שנעשה

לבני גדעון, יגרם לענשו של

אבימלך ובעלי שכם.

25 מארבים - אורכים, צבא שהסתתר.

26 ויבטחו בו - האמינו לו.

27 הלולים - הלולה, חגיגה ומשתה.

28 עבדו את-אנשי חמור אבי שכם -

מנו לעצמכם מנהיג שהוא צאצא

חמור, מיסד העיר שכם.

29 אסירה את-אבימלך - אפסיק

את שלטונו.

רבה צבאך וצאח - אסף צבא

וצא להלחם.

33 כאשר תמצא ידך - עד כמה

שתצליח.

34 ארבעה ראשים - ארבעה גדודי

צבא, שיקיפו את העיר מכל

העברים.

37 מעם טבור הארץ - ממקום גבוה.

אלון מעוננים - שם מקום ליד

שכם.

38 איך אפוא פיד - בלעג: איפה

ההעזה שלך עכשו, לדבר נגד

אבימלך.

הלא זה העם אשר מאסתי בו -

זה צבא אבימלך, שבזת לו.



קראו בעין פסוקים 30-41

1. שֶׁעָרוּ, מָה עֲשׂוּיֹת לְהִיֹּת הַסְּבוֹת שֶׁזָּבַל שׁוֹר הָעִיר תָּמַךְ בְּאַבְיִמֶלֶךְ.
2. פִּיצַד הַצֶּלִיחַ אַבְיִמֶלֶךְ לְהַפְתִּיעַ אֶת גֶּעַל בֶּן עֶבֶד, שֶׁמָּרַד בּוֹ?
3. א. פִּיצַד הַטָּעָה זָבַל אֶת גֶּעַל בֶּן עֶבֶד? (ראו פסוקים 35-36).
 ב. "אֵת צֶל הַהָרִים אֶתָּה רֹאֶה כְּאַנְשִׁים", אָמַר זָבַל, שׁוֹר הָעִיר, לְגֶעַל. גַּם בְּיָמֵינוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּמִשְׁפָּט זֶה כְּאִשְׁרֵי רוֹצִים לֹאֹמַר לְמִישֵׁהוּ שֶׁאֵין סָבָה לְבַהֲלָתוֹ. חֲבָרוּ מִשְׁפָּט וְשִׁלְבוּ בּוֹ אֶת הַבְּטוּי.

ג. קראו את השיחה בין עבד בן געל לזבל, שר העיר, בקריאה מדיקת ומטעמת.

4. מה היו תוצאות המלחמה בין געל ואבימלך?

ניר דמין ואיר שיחות בין נכבדי שכם:



ניר דמין ואיר את השיחה בין געל לבין זבל שר העיר:



אַבִּימֶלֶךְ נֹקֵם בְּאֲנָשֵׁי שָׁכֶם וּמַשְׁמִיד אֶת מִגְדַּל שָׁכֶם

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 42-49

1. עֵינֵנו בְּפָסוּק 42. מָה הִיָּתָה טְעוּתָם שֶׁל אֲנָשֵׁי שָׁכֶם?
2. כִּיצַד הִתְקִימָה נְבוּאָת יוֹתָם: "וַתֵּצֵא אִשׁ מֵאַבְימֶלֶךְ וַתֹּאכַל אֶת בֶּעָלֵי שָׁכֶם"?
3. בְּאִזָּה תַּכְסִּיס מִשְׁתַּמֵּשׁ אַבְימֶלֶךְ לְהַשְׁמִיד מִגְדַּל שָׁכֶם?

אַבְימֶלֶךְ כָּבַשׁ אֶת הַיִּשׁוּב תִּבְצִי

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 50-57

1. א. כִּיצַד הִתְנַשְּׁמָה נְבוּאָת יוֹתָם: "וַתֵּצֵא אִשׁ... וַתֹּאכַל אֶת אַבְימֶלֶךְ"?
- ב. מָהוּ הַקֶּשֶׁר שֶׁבֵּין חֲטָאוֹ שֶׁל אַבְימֶלֶךְ בְּהַרְיַגַת אָחִיו לְאַפֹּן שָׁבוּ מִצָּא אֶת מוֹתוֹ?
2. "חֲמֵץ בֶּן יִזְרְעֵל" הוּא בְּטוֹי שְׁנוּהָגִים לוֹמַר עַל בֶּן הַמְּבִישׁ אֶת שְׁמוֹ הַטּוֹב שֶׁל אָבִיו, בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים. כִּיצַד הוֹלֵם כְּנוּי זֶה אֶת אַבְימֶלֶךְ?



רַחֲמִים שֶׁהִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם
בְּתַקִּיפַת הַשּׁוֹפְטִים לְטַחֲנֵת קֶמַח

45 וַיִּזְרַע מֶלֶךְ - כְּסֶמֶל
לְחִרְבָּנָה הַשָּׁלֵם.

46 אֶל-צִרְיָה בֵּית אֵל בְּרִית -
הַמִּגְדָּל שֶׁבְּבֵית בַּעַל בְּרִית.

48 הַקְרָדְמוֹת - כָּלִי הַמְּלֹאכָה
הַמְּשֻׁמָּשׁ לְחִטְיַת עֲצִים.
שׁוֹכֵת עֲצִים - עֲנָף גָּדוֹל
לְהִסּוּאָה.

51 מִגְדַּל-עֹץ - מִבְצָר חֲזָק.

53 פֶּלֶח רֶכֶב - הָאֶבֶן הָעֲלִיּוֹנָה
שֶׁל הָרִיחִים, שֶׁשְׁמֻשׁוֹ
לְטַחֲנֵת קֶמַח.



יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי
נִלְחַם בְּעַמּוֹן

פרק י

העמונים מכריזים מלחמה על הגלעד

קראו בעיון פסוקים 17-18

1. העזרו במפה בעמוד 128.

א. מדוע נאספו בני ישראל למלחמה?

ב. באיזה חלק של ארץ ישראל התקימו הסכסוך והמלחמה בין עמון ליפתח?

ג. מי היה האויב הפעם?

ד. דפדפו למפה בעמוד 71. בתחום איזה שבט נמצאת רמות גלעד?

2. שיערו מה אפשר ללמד מכך ששירי גלעד הציעו פרס למי שיקבל עליו לנהל את המלחמה מול עמון?

פרק יא

זקני גלעד בחרו ביפתח להושיע את בני ישראל מיד עמון

קראו בעיון פסוקים 1-11



בפרק זה נכיר את האיש שנמצא מתאים להושיע את בני ישראל מיד עמון.

1. א. במה שונה מקומו של יפתח במשפחה ממקומם של שאר אחיו?

1 הגלעדי - מארץ גלעד

שבט עבר הירדן המזרחי.

גבור חיל - אמיץ ורב כוח.

זונה - אשה השוכבת עם

גברים תמורת תשלום.

גלעד - בנו של אחד

מנכבדי הגלעד.

2 לא-תנחל - לא תקבל

נחלה בירושה, שיריש

אבינו לבניו.

ב. בַּיָּמֵינוּ טוֹעֲנִים שְׁמֻקוֹמוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד בַּמְשָׁפָּחָה מְשַׁפֵּיעַ עַל אָפִיו. שְׁעָרוֹ, כִּיצַד הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ מְקוֹמוֹ שֶׁל יִפְתָּח בַּמְשָׁפָּחָה עַל הַתְּנַהֲגוּתוֹ וְאָפִיו?

2. א. בַּמָּה הָיָה מַצְבּוֹ שֶׁל יִפְתָּח דּוֹמָה לְמַצָּבָם שֶׁל הָאֲנָשִׁים שֶׁהֶצְטָרְפוּ אֵלָיו בְּאֶרֶץ טוֹב?
- ב. בַּמָּה הָיָה שׁוֹנָה מַעֲמָדוֹ שֶׁל יִפְתָּח בְּאֶרֶץ טוֹב מִמַּעֲמָדוֹ בֵּין בְּנֵי מְשֻׁפָּחָתוֹ?

בימי השופטים חיו בני ישראל במסגרת שבטית. הקשר בין השבטים היה רופף ולא היה שלטון של מנהיג מאחד. כל שבט נהל את עניניו בנפרד. מנהיגי השבט היו "הזקנים", שאחד מתפקידיהם היה לשפט בסכסוכים שונים בתוך המשפחה ובין אנשי השבט. אפשר להניח שגם ענינו של יפתח הובא לפנייהם והם פסקו שיפתח צריך לעזוב את נחלת משפחתו. גרוש אדם מנחלתו ומשבטו היה כרוך בקשי לאיש המגרש. הוא אבד את מקור פרנסתו ואת תמיכת בני משפחתו במקרה מחלה, פציעה או בעיה בפרנסה. המגרשים התקבצו באזורים בלתי מישבים והתפרנסו ממעשי שד. הם כנו "ריקים", מפיון שלא היו להם אדמות, ולא רכוש כמו זהב, כסף ועדרים.

3. בין זקני גלעד ויפתח התנהל משא ומתן.
- א. בַּמָּה שׁוֹנָה הַצָּעָתָם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל זָקֵנֵי גֶלָעָד לִיִּפְתָּח: "וְהִיֵּיתָ לָנוּ לְקָצִין" מֵהַצָּעָתָם הַשְּׁנִיָּה: "וְהִיֵּיתָ לָנוּ לְרֹאשׁ לְכָל יִשְׂרָאֵל גֶּלָעָד"? ב. מָה אֲפָשָׁר לְלַמֵּד עַל תְּכוּנוֹת הָאָפִי שֶׁל יִפְתָּח מִדְּבָרָיו לְזָקֵנֵי גֶלָעָד?

4. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ לֹא הִסְתַּפֵּק יִפְתָּח בְּהַצָּעָת הַזִּקְנִים לְהִיּוֹת לְקָצִין?

- 3 וִיתְלַקְטוּ - הַתְּאֲסָפוּ.
אֲנָשִׁים רִיקִים - חֲסְרֵי רְכוּשׁ,
הַקֶּפֶךְ מִנְּכַבָּדִים.
וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ - יֵצְאוּ עִמּוֹ לְתַקִּיפוֹת
שֶׁד תְּמוֹרֶת שָׂכָר.
4 מִיָּמִים - כְּעֶבֶר זְמַן.
5 זָקֵנֵי גֶלָעָד - הַמְּנַהֲיִגִּים.
9 לְרֹאשׁ - לְמַנְהִיג.
10 יְהוָה יְהוָה שְׁמֵעַ בִּינוֹתֵינוּ - יְהוָה
עַד לְהִסָּכֵם שְׁעָשִׂינוּ.

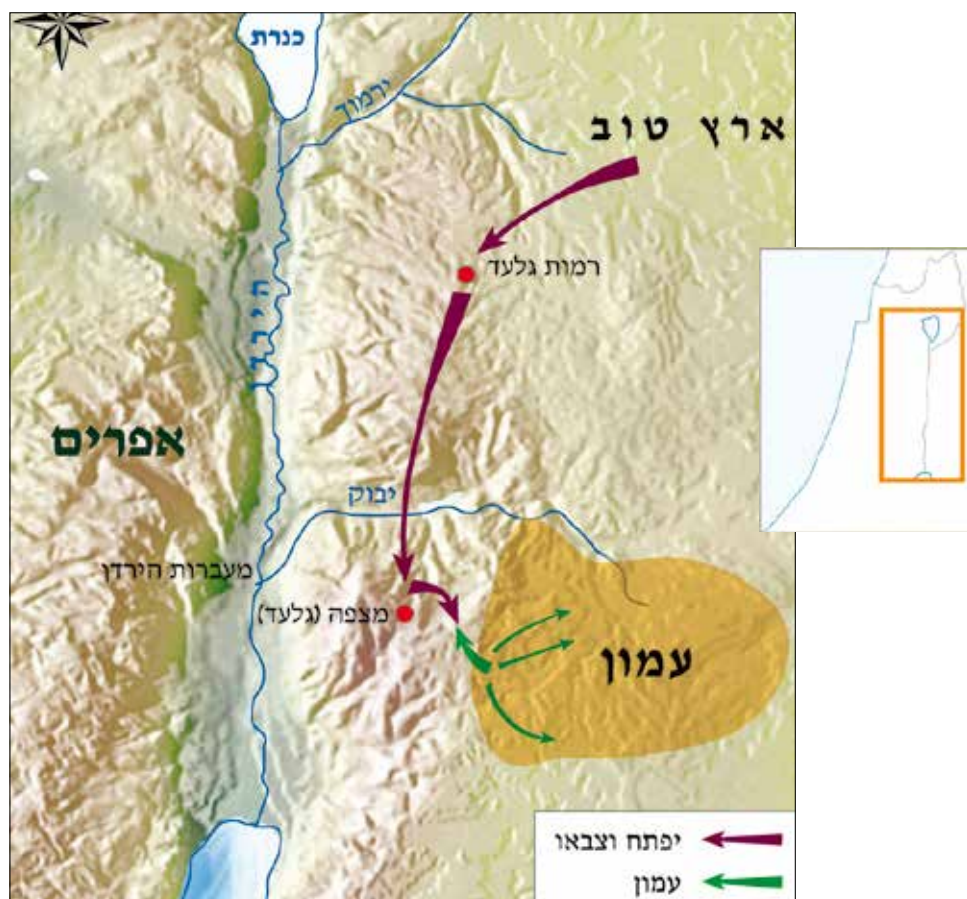
5. בַּמָּה שׁוֹנָה מְנוּיָו שֶׁל יִפְתָּח מִמְנוּיָו שֶׁל גְּדֵעוֹן?

6. הַשְּׂוּ אֶת מְנוּיָו אֲבִימֶלֶךְ לְמְנוּיָו יִפְתָּח. מָה הַדּוּמָה וּמָה הַשְּׁוֹנָה? כְּתֹבוּ בַּשָּׁנִי טוֹרִים.

בַּפְּסוּקִים 12 – 28 מְסַפֵּר

יִפְתָּח שָׁלַח שְׁלִיחִים לְמֶלֶךְ עַמּוֹן לְנִסּוֹת לְשַׁכְנְעוֹ שֶׁאֵין סִבָּה לְמִלְחָמָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמּוֹן. מֶלֶךְ עַמּוֹן טָעַן שֶׁבִימֵי מֹשֶׁה כָּבְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁטָחִים מִמַּמְלַכַּת עַמּוֹן. יִפְתָּח הִסְבִּיר שֶׁלֹּא כֵּן הִדְבֵּר וְשֶׁהַשְּׁטָחִים הָלְלוּ נִכְבְּשׁוּ מִיַּדֵּי הָאֲמֹרִי. שֶׁעָרֻ מַדּוּעַ לֹא פָתַח יִפְתָּח מִיָּד בְּמִלְחָמָה נֶגֶד עַמּוֹן?

מַפֵּת הַמִּלְחָמָה בְּעַמּוֹן



יִפְתָּח נֶדֶר נֶדֶר לְפָנַי צֵאתוֹ לַמִּלְחָמָה

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 29-40

1. א. מהו מבקשו של יפתח מאֱלֹהִים?

ב. מה מתחייב יפתח לעשות, אם אֱלֹהִים יתן לו את מבקשו?

כְּאִשֹּׁר אָדָם רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ עַל אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת אֶת בְּקִשְׁתּוֹ הוּא יָכוֹל לְנֹדֶר נֶדֶר. הַנֶּדֶר הוּא מַעֲיֵן הַסֵּכֶם מְלוּוֶה בְּשִׁבוּעָה, שֶׁהַנֹּדֵד עוֹרָךְ עִם אֱלֹהִים. בְּהִסָּכָם מִתְחַיֵּב הַנֶּדֶר לַעֲשׂוֹת מִשְׁלֹל לְאֱלֹהִים, בְּתִנְאֵי שְׁאֵלָה יִמְלֹא אֶת בְּקִשְׁתּוֹ. לְפִי הַנֶּהֱגָה וְהַחֲקִים הַמְקַבְּלִים אֶסוּר לְבַטֵּל נֶדֶר. בְּנִי הָאָדָם הָאֱמִינִי, וְעֵדִינוּ יֵשׁ הַמֵּאֱמִינִים, שְׁמִי שְׂאִינוּ מְקִים אֶת הַנֶּדֶר אֱלֹהִים מַעֲנִישׁוֹ.

ג. עֵינֵינוּ בִּסְפָר בְּרֵאשִׁית פָּרָק כב, פְּסוּק 12 וּפְסוּק 13. מָה הָיָה רָאוּי לְהַזְכִּיר לְיִפְתָּח לְפָנַי שֶׁנֶּדֶר אֶת הַנֶּדֶר?

2. כִּיצַד מְגִיבָה בַת יִפְתָּח כְּאִשֹּׁר נֹדֵעַ לָהּ שְׂאִיבָה נֶדֶר לְהַקְרִיב אוֹתָהּ לְאֱלֹהִים?

3. כִּיצַד הִפְכוּ בָנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת בַּת יִפְתָּח לְסִמֵּל וּלְזָכְרוֹן בְּעַם יִשְׂרָאֵל?

4. א. בְּדָקוּ כַּמָּה פְּסוּקִים מִקִּדְשׁ הַמִּסְפָּר לְנִצְחֹנוֹ שֶׁל יִפְתָּח עַל בְּנֵי עַמּוֹן וְכַמָּה פְּסוּקִים הוּא מִקִּדְשׁ לְסִפּוֹר קִיּוֹם הַנֶּדֶר?
ב. הָאֵם תּוֹכְלוּ לְשַׁעַר מְדוּעַ הַמִּסְפָּר אֵינוֹ מְפָרֵט אֶת סִפּוֹר הַנִּצְחָחוֹן עַל עַמּוֹן, אֲבָל מְפָרֵט אֶת סִפּוֹר הַנֶּדֶר שֶׁנֶּדֶר יִפְתָּח?

בְּיָמֵינוּ קְדוּמִים הָיוּ עַמִּים בְּאֶזְרוֹנוֹ שֶׁהִקְרִיבוּ קָרְבָּן אָדָם לְאֱלֹהִים שֶׁבָּהֶם הָאֱמִינִי. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִשְׁפִּיעוּ מַעֲמִים אֵלָה וְהִקְרִיבוּ אֹף הֵם קָרְבָּן אָדָם, אִם כִּי לְעֵתִים רְחוֹקוֹת.

29 רוח יהוה - רוח גבורה.

31 והנה היוצא אשר יצא מדלתו ביתי לקראתי - מי שיבוא לקבל את פני ראשון.

והעליתיהו עליה - אעלה אותו קרבן כתורה לה' על הנצחון.

35 הכרע הכרעתני - הפלת אותי, גרמת לי שברון לב.

ואת היית בעברי - הבאת עלי אסון.

פציתי פי אליהוה - פתחתי את פי ונדרתי.

ולא אוכל לשוב - לא אוכל להתחרט.

37 הרפה ממני - הנח לי לנפשי. וירדתי - אשוטט

ואבכה על-בתולי - אבכה על שלא אקים משפחה ולא יהיו לי ילדים.

מימים ימימה - אחת לשנה.

סכסוך בין בני אפרים ליפתח

קראו בעיון פסוקים 1-7

- 1 ולנו לא קראת - להשתתף במלחמה.
- 2 ואזעק אתכם - בקשתי מכם עזרה.
- 3 ואשימה נפשי בכפי - סכנתי את חיי.
- 4 ואעברה אל בני עמון - נלחמתי בהם.
- 5 וילכד גלעד - תפסו וסגרו מעברות הירדן - מקומות המעבר בירדן.
- 6 ולא יכין לדבר - לא היו מסגלים לבטא נכון את האות שיון.

1. א. מדוע התעורר סכסוך בין בני אפרים ליפתח.
ב. במה מזכיר סכסוך זה את הסכסוך שהיה לבני אפרים עם גדעון?
ג. כיצד התנהגו בני אפרים כלפי יפתח?
2. א. השוו את תשובת יפתח לתשובת גדעון. כתבו בשני טורים.
ב. "ואשימה נפשי בכפי", אומר יפתח לאנשי אפרים. מצאו והעתיקו בטוי נרדף לבטוי זה, מתוך דברי יותם על אביו בפרק ט, פסוק 17.
ג. מה אפשר ללמוד מההשוואה בין גדעון ליפתח על תכונות האפי השונות של שני המנהיגים?
3. א. יפתח לא מנע מלחמת אחים; כיצד היה יכול למנע מלחמה זו?
ב. מה רע במלחמת אחים?



4. האם הִיָּה רָאוּי יִפְתָּח לְשִׁמֶשׁ שׁוֹפֵט? כְּתֹבוּ טְעוֹנִים בְּעֵד וְנִגֵּד.



נִדְרוֹ הַפְּזוּי שֶׁל יִפְתָּח. אֶסְכּוּלָה אֲנָגְלִית. הַמָּאָה ה־20

**הַסְפּוּרִים
עַל
הַשּׁוֹפֵט שְׁמִשׁוֹן**

בני ישראל סובלים מעל הפלשתים, ואשת מנוח מתבשרת על הלדת בן שיושיע את ישראל

1. עם סיום הקריאה כתבו שאלות שעוררו מחשבה אצלכם. השתמשו במלות השאלה: מדוע? כיצד יתכן? מאיזו סבה? וכדומה.

2. א. אילו משלבי ההתנהגות החוזרים של העם, שכבר ראינו דגמתם בספר שופטים, אפשר למצא בפסוק 1?

ב. מהו פרק הזמן שבו השתעבדו בני ישראל לפלשתים?

ג. איזה מושיע לחם בעבר בפלשתים? (ראו פרק ג, פסוק 31).

ד. לאלו שבטים היה גבול משתף עם הפלשתים? ראו מפה בעמוד 71.

הפלשתים אינם שיכים לעמי כנען. הם הגיעו לכנען מאיי יוון ומקפריסין, בערך בתקופה שבה הגיעו בני ישראל לכנען בהנהגת יהושע. הם התישבו במישור החוף הדרומי באזור שבין נחל הירקון ובין נחל עזה. הפלשתים היו מארגנים בחמש ערים מרכזיות: אשדוד, אשקלון, עזה, גת ועקרון. בראש כל עיר עמד סרן. היתה קימת ברית צבאית בין חמשת סרני פלשתים. הפלשתים ידעו להשתמש בברזל להכנת חניתות, חרבות, ראשי חצים ומגנים ללוחמים. צבאם היה חזק ומציד במרכבות מלחמה. הם נלחמו בבני ישראל ושעבדו אזורים מיהודה ומדן.

לוחמים פלשתים ולראשם
כובע נוצות. תבליט מצרי
ממקדש במדינת האבו
שבמצרים



- 6 איש האלהים - נביא שמדבר בשם אלהים. אי-מזה - מאיפה?
- 8 ויעתר - התפלל ובקש. ויורנו - וילמדנו.
- 12 עתה יבא דבריד - אחרי שילד הילד, תגיד לנו איך עליו להתנהג. משפט - מנהג.
- 15 נעצרה-נא אותך - נעכב אותך. ונעשה לפניך - נכין לכבודך.
- 16 לא-אכל בלחמך - לא אטעם מן המאכלים שתכין לי.
- 17 מי שמך - מה שמך? כי-יבא דבריד (דברך) - כאשר תתקיים נבואתך. וכבדנוך - נדבר בשבחך ונתן לך מתנה.
- 18 פלאי - נסתר מהבנת בני אדם.
- 19 ויעל על-הצור - העלה עולה על הסלע. מפלא לעשות - המלאך עשה משהו מפלא.
- 20 בלהב המזבח - בלהבת האש של המזבח.
- 21 ולא-גסף - ולא הוסיף.
- 25 לפעמו - לעורר אותו לפעלה. אשתאל - ישוב סמוך לצרעה.

3. א. המספר מציג שתי דמויות חדשות. אילו פרטים ידועים עליהם מפסוק 2?

4. א. מהי הבשורה שמבשר מלאך ה' לאשה? כתבו בסעיפים.

ב. אמו של שמשון התבשרה שבנה יהיה נזיר אלהים מן הבטן. אילו אסורים מוטלים על האם? אילו אסורים יוטלו על הבן כאשר יולד? כתבו בשני טורים.

ג. שערן, מדוע מוטלים אסורים גם על האם לעתיד?

5. שערן, איך קבלה אשת מנוח את הבשורה. דמינו וכתבו את רגשותיה ומחשבותיה.

לפי התורה, נזיר אלוהים הוא אדם שהחליט להגביל את עצמו ולהמנע משתיית יין ואכילת ענבים וצמוקים. הנזירות היא לפרק זמן קצוב. המתנזר מקבל על עצמו הגבלות שונות: אסור לו לגלח את ראשו ואסור לו להמציא בקרבת מים (במדבר פרק ו, פסוקים 6-8). בימינו, תופעת הנזירות כמעט אינה קיימת אצל היהודים.

6. א. באיזה משפט משתמשת האשה כדי לתאר את מלאך ה'?

ב. בדקו במלון את הפרושים השונים למלה "נזיר", והעתיקו את הפרוש המתאים לאמירתה של אשת מנוח בפסוק 6.

7. א. כיצד התייחס מנוח לספור של אשתו?

ב. לפי מה אפשר לדעת שמנוח לא ידע שלפניו מלאך אלהים? העתיקו את המשפט המתאים מפסוק 16.

ג. במה שונה הבקור הראשון של המלאך מבקורו השני?

8. בַּמָּה מְזַכֵּיר בְּקוּרוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל מֶלֶאךָ ה' אֶצֶל הָאִשָּׁה וּמִנּוּחַ אֶת בְּקוּר מֶלֶאךָ ה' אֶצֶל גְּדֵעוֹן?

9. א. בַּמָּה שׁוֹנָה תְּגוּבַת הָאִשָּׁה מִתְּגוּבַת מִנּוּחַ לְבְּקוּר הַמֶּלֶאךָ?
ב. בַּמָּה שׁוֹנָה מִנּוּיָו שֶׁל שְׁמִשׁוֹן לְמוֹשִׁיעַ מִמְּנוּיָם שֶׁל הַשּׁוֹפְטִים שֶׁקָּדְמוּ לוֹ?

10. לְמַדְנוּ בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית עַל הַמִּיחָד בְּבָנִים שֶׁנּוֹלְדוּ לַעֲקָרוֹת. קְרְאוּ אֶת הַפְּסוּקִים הַבָּאִים:

ה' אָמַר לְיִצְחָק:

"וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאָרֶץ הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ."
(בְּרֵאשִׁית פָּרָק כו פְּסוּק 4.)

ה' אָמַר לְיַעֲקֹב:

וְקָהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ... וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלְיִצְחָק לָךְ אֶתְנַנֶּה וְלְזֶרְעֶךָ אֲחִירֶיהָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ.
(בְּרֵאשִׁית פָּרָק לה, פְּסוּקִים 11-12.)

יוֹסֵף מוֹדִיעַ לְיַעֲקֹב אָבִיו:

שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאֶדוֹן לְכָל־מִצְרָיִם.
(בְּרֵאשִׁית פָּרָק מה, פְּסוּק 9.)

א. מָה מְשַׁתֵּף לְבָנִים שֶׁנּוֹלְדוּ
לְאַחַר תְּקוּפַת הָעֲקָרוֹת,
לְיִצְחָק, לְיַעֲקֹב וּלְיוֹסֵף?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל שְׁמִשׁוֹן
מִכֶּךָ שְׁאִמּוֹ הִיְתָה עֲקָרָה?



שִׁמְשׁוֹן רוֹצֵה לִקְחַת לְאִשָּׁה אֶחָת מִבָּנוֹת פְּלִשְׁת

קְרְאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 1 – 9

- 1 תִּמְנְתָה - אֶל תִּמְנָה, יָשׁוּב פִּלְשֹׁתִי סָמוּךְ לְצָרְעָה.
- 3 הָעַרְלִים - שְׂאִינָם נוֹהֲגִים לְעֶרֶךְ בְּרִית מִיָּלָה. יִשְׂרָאֵל בְּעֵינַי - מִצָּאָה חֵן בְּעֵינַי. תִּאֲנָה - תְּרוּץ.
- 4 מִשְׁלִים - שׁוֹלְטִים.
- 5 כְּפִיר - אֲרִיָּה צָעִיר.
- 6 וַתַּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה - בָּאָה עָלָיו רוּחַ גְּבוּרָה. וַיִּשְׁפָּעֻהוּ - קָרַע אוֹתוֹ בִּידָיו.
- 8 מִיָּמִים - בְּעֶבֶר זְמַן-מָה.
- מִפֶּלֶת הָאֲרִיָּה - נִבְלַת הָאֲרִיָּה. עֲדַת דְּבוּרִים - לְהַקֵּת דְּבוּרִים.
- 9 וַיִּרְדְּהוּ - רָדָה, הוֹצִיא אֶת הַדְּבִשׁ.

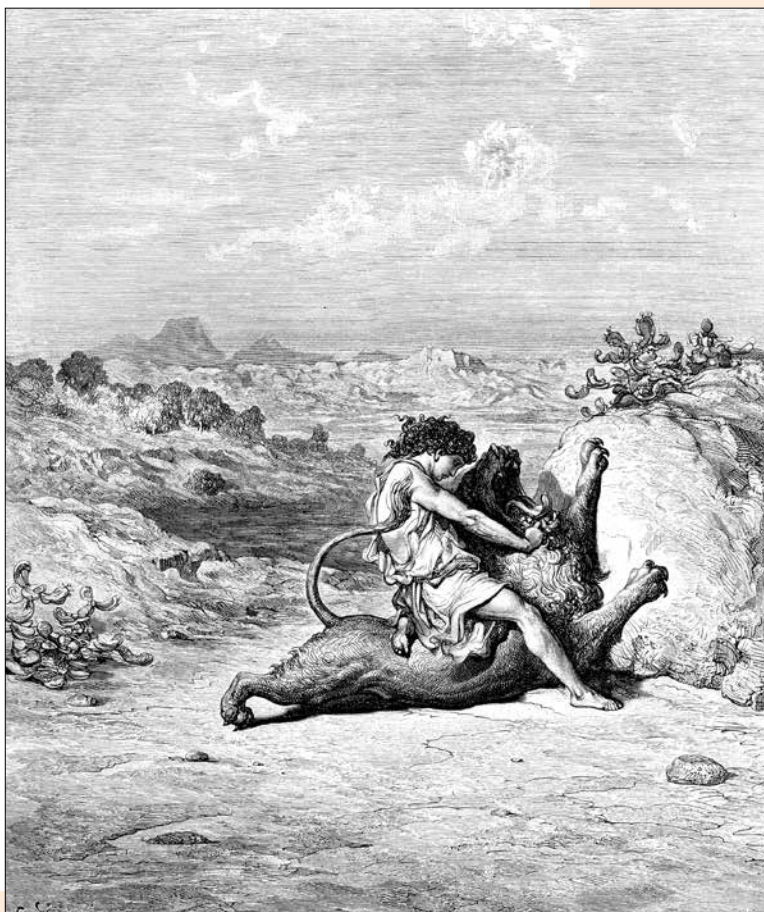
1. עַל מָה נָסַב הַכּוֹחַ בְּמִשְׁפַּחַת מְנוּחָ?

2. א. כִּיצַד מְסַבֵּיר הַמְּסַפֵּר אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן לְשֹׂאת דֹּקָא אִשָּׁה פְּלִשְׁתִּית?

ב. אִיזוֹ מְלָכָה בַּפְּסוּק 4 מְצִיגָה אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן בְּאִשָּׁה פְּלִשְׁתִּית, כְּחֶלֶק מִתְּכַנִּיתוֹ שֶׁל אֱלֹהִים?

3. לְפִי מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד שֶׁלְשִׁמְשׁוֹן הָיָה כּוֹחַ רַב, שְׂאִינוֹ מְצוּי אֲצֶל בְּנֵי אָדָם רְגִילִים? הֲעֵתִיקוּ אֶת הַמְּשָׁפֵט הַמֵּתְאִים.

4. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ לֹא סִפֵּר שִׁמְשׁוֹן לְהוֹרִיו עַל מְקוֹר הַדְּבִשׁ?



שִׁמְשׁוֹן מְשַׁסֵּעַ אֶת הָאֲרִי /
צִיר גּוֹסְטֵב דּוֹרָה



שִׁמְשׁוֹן מְשַׁשֵּׁעַ אֶת הָאֵרִי / צִיר אֶלְבֶּרְכֵט דִּירֶר, חֲתוּמָה עֶץ, 1498

4. הַתְּבוֹנָנוּ בַּתְּמוּנוֹת בְּעִמּוּדִים 126, 127

- א. הָשׁוּוּ בֵּין הַתְּמוּנוֹת. בַּמָּה שׁוֹנָה דְּמוּתוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן בְּצִיּוֹר שֶׁל דִּירֶר מִדְּמוּתוֹ אֶצֶל דוֹרָה?
- ב. שִׁעְרוֹ מָמָה נוֹבֵעַ הַהִבְדֵּל בֵּין הַדְּמוּיוֹת?
- ג. הוֹפְעָתוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן וּבְמִיחָד רָגְלוֹ מִזְכִּירִים אֶת מְרֹאֵהוּ שֶׁל הָאֲרִיָּה בְּצִיּוֹרוֹ שֶׁל דִּירֶר. שִׁעְרוֹ מְדוּעַ בָּחַר הָאָמֶן לְצִיר כָּךְ אֶת שִׁמְשׁוֹן?

שְׁמִשׁוֹן עֶרֶךְ מִשְׁתֵּה חֲתָנָה בְּבֵית אָבִי כִּלְתּוֹ הַפְּלִשְׁתִּית

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 10–20

1. א. מָה אֶפְשָׁר לִלְמַד מֵהַסְּפּוּר עַל מִנְהַגֵּי חֲתָנָה בַּיָּמִים קְדוּמִים?
(רְאוּ פְּסוּק 3 וּפְסוּק 10.)
ב. לְשִׁמְשׁוֹן הָיָה בָּרוּר שֶׁלֹּא יוּכַל לְשֹׂאת אֶת הָאִשָּׁה מִתְּמָנָה
לֹלֵא אֲשׁוּר הוֹרִיו וְהַסְכַּמַּת אָבִיהָ – הָאִם זֶה כֵּךְ גַּם בַּיָּמִינוּ?
הַסְּבִירוּ.
2. א. הָאִם הָיָה סְכוּי שֶׁהַמְּזֻמָּנִים יִדְעוּ אֶת פְּתָרוֹן הַחִידָה? נִמְקוּ.
ב. כִּיצַד, בְּכָל זֹאת, הִצְלִיחוּ הַמְּזֻמָּנִים לְגַלוֹת אֶת פְּתָרוֹן הַחִידָה?
3. כְּאֲשֶׁר רוֹצִים לוֹמַר שֶׁדָּבָר טוֹב צָמַח מִדָּבָר רָע, אֶפְשָׁר
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּבִּטּוּי: "מַעַז יֵצֵא מִתּוֹק". לְדַגְמָה: "רוֹן שָׁהָ בְּצִרְפָּת
זִמְן אֶרֶךְ מִשְׁהִתְכַּוֵּן אֵלָיו, אֲךָ מַעַז יֵצֵא מִתּוֹק: הוּא קָנָה לְעֶצְמוֹ
שִׁפָּה חֲדָשָׁה." חֲבֵרוּ מִשְׁפָּט וְהִשְׁתַּמְשׁוּ בַּבִּטּוּי.
4. מָה אַתֶּם חוֹשְׁבִים עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּהּ חִלְצָה אִשְׁתּוֹ שְׁמִשׁוֹן אֶת
פְּתָרוֹן הַחִידָה מִשְׁמִשׁוֹן? הַסְּבִירוּ.
5. כִּיצַד רָמַז שְׁמִשׁוֹן לְמַרְעִיו שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם הִכְרִיחוּ אֶת אִשְׁתּוֹ
לְגַלוֹת אֶת פְּתָרוֹן הַחִידָה? הַסְּבִירוּ וְצִטְטוּ.
6. א. מִהִי הַסְּבָה שֶׁשְׁמִשׁוֹן הִכָּה שְׁלוֹשִׁים פְּלִשְׁתִּים?
ב. כִּיצַד הִתְגַּשְׁמוּ דְּבָרֵי הַמְּסַפֵּר עַל שְׁמִשׁוֹן: "כִּי תֵאֵנָה הוּא מִבְּקֶשׁ
מִפְּלִשְׁתִּים"?

10 כִּי כֵן יַעֲשֶׂוּ – זֶה הָיָה הַנְּהַג.

11 מַרְעִים – חֲבָרִים.

12 מִשְׁתָּה – מִסְבָּה.

סְדִינִים – יָרִיעוֹת בַּד שֶׁשְׁמִשׁוֹ
לְעֵטָף אֶת הַגּוֹף כְּבִגְד.

14 מִהֶאֱכַל – מִזֶּה שֶׁאוֹכֵל וְטוֹרֵף.
וּמַעַז יֵצֵא מִתּוֹק – וּמַמִּי שֶׁהוּא
חֲזָק יֵצֵא מֵאֵכָל מִתּוֹק.

15 הַלִּירִשְׁנוּ קְרִאתֶם לָנוּ – הָאִם הַזְמַנָּה
אוֹתָנוּ לְקַבֵּל אֶת רְכוּשֵׁנוּ?

18 בְּשָׂרָם יָבֵא הַחֶרֶסָה –

לִפְנֵי שֶׁשְׁמִשׁ תִּשְׁקַע.

לֹלֵא חֲרִשְׁתֶּם בְּעִגְלָתִי – לֹלֵא

נַעֲזַרְתֶּם בְּעִגְלָה שֶׁשִׁיכַת לִי

כְּדִי לַחְרֹשׁ, וְהַנְמִשְׁלִ:

לֹלֵא נַעֲזַרְתֶּם בְּאִשְׁתִּי.

19 חֲלִיצוֹתֶם – חֲלִיפוֹתֵיהֶם.

20 לְמַרְעָהוּ אִשָּׁר רָעָה לוֹ –

לְאַחַד מִשְׁלוֹשִׁים הַמַּרְעִים

אֲשֶׁר הָיוּ חֲבָרָיו בַּמִּסְבָּה.

קראו בעיון את הפרק

1. כיצד מצדיק אביה של אשת שמשון את נתינתה לאחד ממרעי שמשון?

2. כיצד מציע האב לפצות את שמשון?

3. א. מדוע החליט שמשון לשרוף את שדות התבואה של הפלשתים?

ב. במה שונה המכה שהכה הפעם, מהמכה הראשונה שהכה שמשון בפלשתים?

4. במה מזעזע אפן שרפת שדות הפלשתים בידי שמשון?



השועל מתבליט בזנבו השעיר



1 מימים - כעבר זמן-מה.

ויפקד - בא לבקור.

גדי עזים - כמתנת פיוס.

2 תחתיה - במקומה.

3 נקיתי הפעם מפלשתים -

אהיה נקי מעוון, לא יאשימו

אותי אם אתנקם.

4 ויפן זנב אל-זנב - הפנה וקשר

זנב אל זנב.

בתוך - באמצע בין שני הזנבות.

5 בקמות פלשתים - בשדות

התבואה שלהם.

גדיש - ערמות התבואה שכבר

נקצרה.

8 שוק על-ירך - בהשאלה:

מכה קשה.

בסעיה סלע עיטם - בשקעורית

סלע ליד עיטם.

9 וינמישו - התפזרו בשטח

והקימו מחנה.

13 עבתיים - חבלים עבים.

4. מדוע נקמו הפלשתים במשפחת האשה, הרי שמשון הוא שפגע בהם? תוכלו להעזר בפרושו של אברבנאל:

"כי לא היו חפצים (לא רצו) להתנקם בו (במשון), כי אם לפיסו מיראתם אותו. וגם שראו שמשון עשה מה שעשה בדין (בצדק)."

5. כנראה רצו בני שבט יהודה להסגיר את שמשון לפלשתים. יש המצדיקים אותם ויש המגנים אותם. כתבו נמוקים בעד ההחלטה ונגדה.

6. ניר דמין ואיר וכוך בין בני יהודה. הציעו פותרת לאיור.



7. א. מה הבטיחו בני יהודה לשמשון?

ב. כיצד נסה שמשון להושיע את ישראל הפעם?

ג. איזו דגמה נוספת לכוחו העצום של שמשון מתארת בפרק?

14 הריעו - קראו קריאות שמחה

בקול רם.

פשתים - חוטים מצמח הפשתן.

וימסו אסוריו - כאלו נמסו החבלים

שהיה אסור בהם.

15 טריה - לחה, עדין לא התיבשה.

16 בלחי החמור חמור חמרתים -

בעזרת עצם לחי החמור הכיתי

ועשיתי חמורתים, ערמות של

הרוגים.

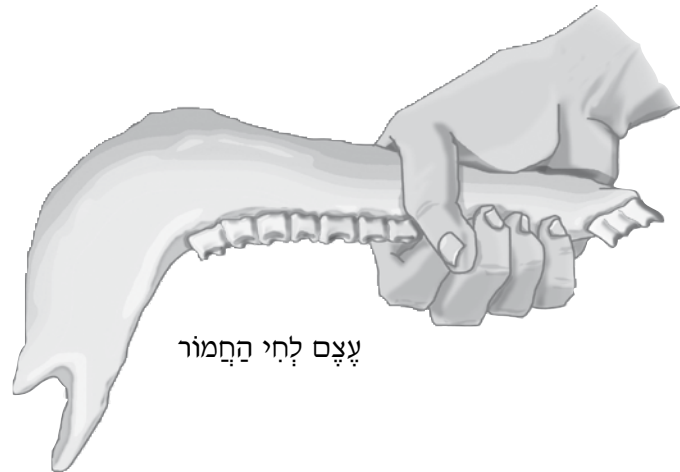
19 ויבקע - גרם לסדק.

עין הקורא - שם המעין שנבקע

מקריאת שמשון לאלהים.

שמשון ממשיך לחפש סבה להכות

בפלשתים.



8. א. כיצד נוכח שמשון לדעת שהוא עצמו חלש ללא עזרת אלהים?

ב. באיזה נמוק פונה שמשון ומבקש מה' שיעזור לו?

9. א. מה המשתף לכל המקרים שבהם נסה שמשון להושיע את ישראל?

ב. האם הצליח בכך עד כה? נמקו.

10. א. מה הקשר בין השם "עין הקורא" לבין הארוע שקרה בו?

ב. בימינו קוראים לכניסה הדרומית-מערבית לעיר ראשון

לציון בשם: "מחלף עין הקורא" - מה מקור השם?

פרק טז

שמשון מעניש את תושבי עזה

קראו בעיון פסוקים 1-3

1. כיצד הצליח שמשון להדהים את תושבי עזה בכוחו?

2. במה שונה הפגיעה הפעם מהמכות הקודמות שהכה שמשון בפלשתים?

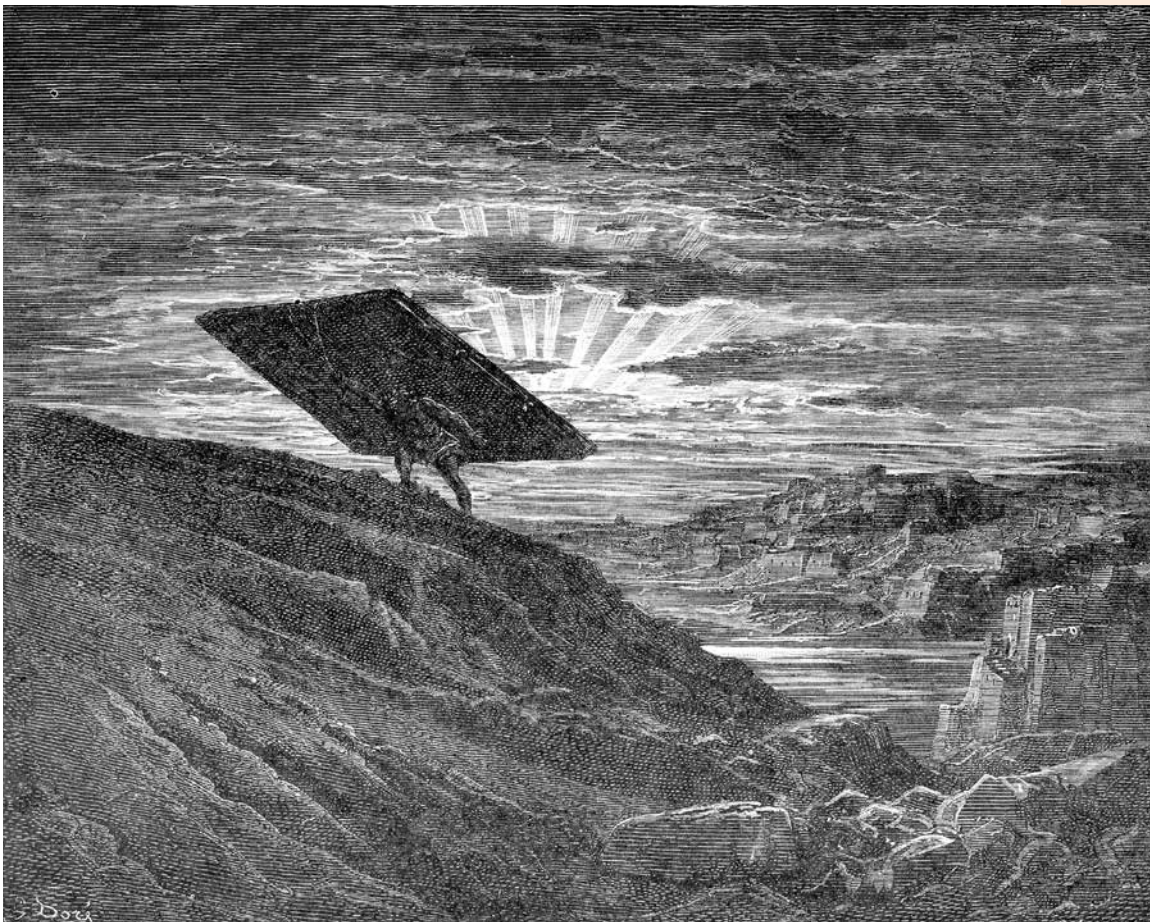
3. א. באילו אמצעים השתמש שמשון במאבק מול פלשתים?

ב. באילו אמצעים נלחמו הפלשתים?

1 עזתה - אל העיר עזה.

2 ויסבו ויארבו-לו - הסתובבו ונחפשו אחריו כדי לתפס אותו. ויתחרשו - דברו בלחש.

3 עד-חצי הלילה - עד אמצע הלילה. ובשתי המזוזות - שתי קורות העץ מצדי השער שאליהן מחברים צירי השער.



שמשון נושא על גבו את שער העיר עזה / ציר גוסטב דורה

הַפְּלִשְׁתִּים הַצְּלִיחוּ לַתַּפֵּס אֶת שְׁמִשׁוֹן

קְרָאוּ בְּעֵינַי פְּסוּקִים 4-20

1. כִּיצַד מִגְדִּיר הַמִּסְפָּר אֶת יַחְסוֹ שֶׁל שְׁמִשׁוֹן לְדִלִּילָה וְכִיצַד הוּא מִגְדִּיר אֶת יַחְסוֹ לְאַשְׁתּוֹ הָרְאוּשׁוֹנָה מִתְמַנָּה? (רְאוּ פְּסוּק 4 גַּם בְּפָרְקוֹ וְגַם בְּפָרְק יד).

2. א. כָּתְבוּ אֶת פְּרָטֵי הַהֶסְכֵּם שֶׁהָיָה בֵּין סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים לְבֵין דְּלִילָה.

אֲנִי דְּלִילָה מִתְחַיֶּבֶת	אֲנִי סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים מִתְחַיֶּבִים
_____	_____
_____	_____
_____	_____
בְּתַנְאֵי שְׁ _____	בְּתַנְאֵי שְׁ _____

ב. מַה אַתֶּם חוֹשְׁבִים עַל הַהֶסְכֵּם?

ג. יֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁבַּהֲתַמּוּדוֹת מוֹל הַלַּחֵץ שֶׁל דְּלִילָה מְגַלָּה שְׁמִשׁוֹן חֲלָשָׁה. הָאֵם אַתֶּם מְסַכְּיִמִים עִם אֲמִירָה זֹאת? הָאֵם אַתֶּם מִתְנַגְּדִים? כָּתְבוּ נִמּוּקֵיכֶם.

אֵף עַל פִּי שְׁשִׁמְשׁוֹן אָמַר לְדִלִּילָה שְׁמִקּוֹר כּוֹחוֹ הוּא שְׁעָרוֹ, מַצִּיעַ הַפְּרָשׁוֹן אֲבִרְבָּנָאֵל הַסִּבֵּר אַחֵר לְמִקּוֹר כּוֹחוֹ: "אֵין זֶה רְאוּי שְׁנַחֲשֹׁב שֶׁהָיָה כּוֹחַ שְׁמִשׁוֹן בְּשַׁעְרוֹת רִאשׁוֹ, אֲלָא הָיָה כּוֹחוֹ כּוֹחַ נֶס."

3. הַסִּבִּירוֹ לְמַה הִתְכַּוֵּן הַפְּרָשׁוֹן? תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר בְּפְסוּק 20.

- 4 נָחַל שָׂרָק - מִתְחִיל בְּהָרֵי יְהוּדָה וְזוֹרֵם דְּרֹךְ הַשְּׂפֵלָה עַד הַיָּם.
- 5 סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים - שְׁלִיטֵי הָעָרִים הַפְּלִשְׁתִּיּוֹת וְכַמָּה נוֹכַל לוֹ - אִיךָ יִהְיֶה אֲפָשָׁר לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו.
- 7 שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא-חָרְבוּ - שִׁבְעָה חֲבָלִים דְּקִים, עֲשׂוּיִים מִגִּידֵי חַיּוֹת, כְּשֶׁהֵם עֲדִין לַחִים וְחִלְתִּי - וְנָחַלְשִׁי.
- 8 וַיַּעֲלוּ-לָהּ - הִכִּיאוּ לָהּ. וַתִּאֲכַרְהוּ - קִשְׁרָה אוֹתוֹ.
- 9 וְהָאֲרִב - קְבוּצַת פְּלִשְׁתִּים שֶׁהִסְתַּתְּרוּ בְּבֵית דְּלִילָה. וַיִּנְתֵּן - קָרַע.
- פְּתִיל-הַנֶּעֱרַת בְּהָרִיחוֹ אֵשׁ - כָּאֵלוֹ הַחֲבָלִים הָיוּ חוֹט שֶׁנִּשְׂרַף מִקִּרְבָּתָהּ הָאֵשׁ.
- 11 בַּעֲבָתִים - חֲבָלִים עֲבִים. 13 מִחֲלָפוֹת רִאשֵׁי - הַצִּמּוֹת הַקְּלוּעוֹת שֶׁל שְׁעָרֵי.
- 14 וַתִּתְקַע בִּיתָר - תְּקֵעָה בְּאֶדְמָה אֶת הַמוֹט שֶׁבְּעֶזְרָתוֹ אוֹרְגִים. 15 וּלְכָד אֵין אֲתִי - אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אוֹתִי.
- 16 וַתִּאֲלָצְהוּ - הִכְרִיחָהּ אוֹתוֹ. וַתִּקְצֹר נֶפֶשׁ לָמוֹת - נִמָּאס עָלָיו עַד שֶׁהִעֲדִיף לָמוֹת.

4. עֵינֵנו בַּפְּסוּקִים: 7, 11, 17

- א. מָה פֶּרוֹשׁ הַבֵּטוּי "כָּאֶחָד הָאָדָם" בַּפְּסוּקִים אֵלֶּה?
- ב. שְׁעָרוֹ, מָה מַעֲנִין הַמַּסְפֵּר לְרִמָּז לְקוֹרְאִים כְּשֶׁהוּא חוֹזֵר עַל הַבֵּטוּי "כָּאֶחָד הָאָדָם" פְּעָמִים אַחְדוֹת?
- ג. לָמָּה הִתְכַּוְּנָה אִמּוֹ שֶׁל יוֹסִי כְּשֶׁאֶמְרָה:
הִגִּיעַ הַזְמַן שֶׁתִּפְסֵּיק לְהַחֲמִיץ פָּנִים וְתִתְנַהֵּג כְּאֶחָד הָאָדָם!

מַפֵּת הַמְּקוֹמוֹת הַנִּזְכָּרִים בַּסְּפֹרִי שְׁמִשׁוֹן



שמשון מת מות גבורים

קראו בעין פסוקים 21-31

21 בנחשתים - בשני אַזקים מנחשת.

23 ולשמחה - לכבוד תפיסת שמשון.

25 וישחק-לנו - ויצחק אותנו.

26 הנחה אותי והימשני (והמישני) -

תנחה ותדריך אותי, כדי שאוכל
למשש.

1. כיצד התעללו ובזו הפלשתים לשמשון? ענו בשני סעיפים.

2. במה מזכירה התנהגות שמשון במקדש דגון את התנהגותו במקרים אחרים שבהם הכה בפלשתים?

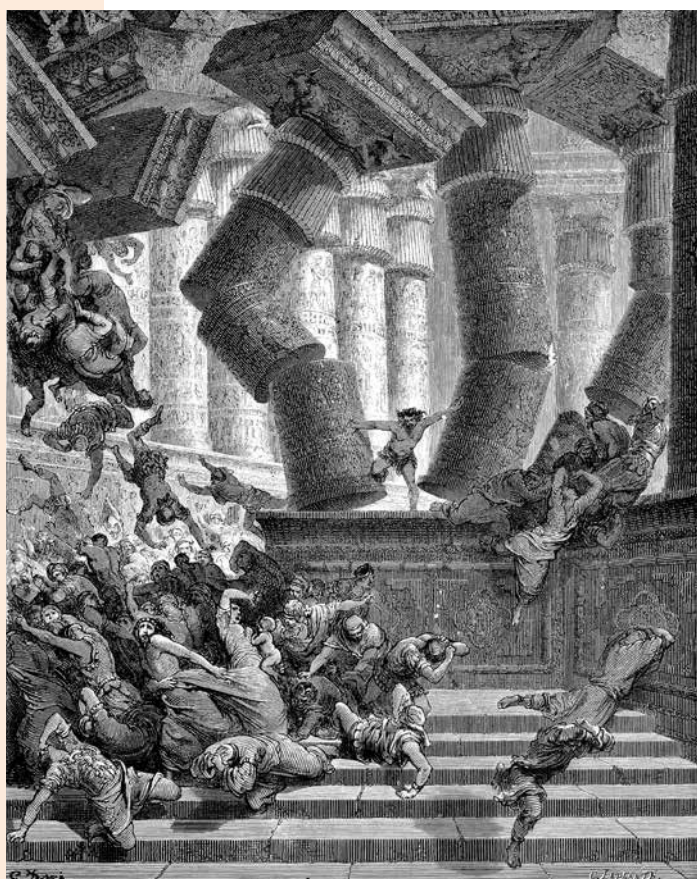
3. במה שונה תפלתו הראשונה של שמשון בעין הקורא (פרק טו, פסוק 18), מתפלתו במקדש דגון (פסוק 28 בפרקנו)?

4. במה שונה המכה האחרונה שהכה שמשון בפלשתים מהמכות הקודמות?

5. יש הטוענים ששמשון נכשל במשימתו להביא ישועה לעמו מידי הפלשתים.

א. מה תוכלו לומר להגנתו?

ב. במה שגה שמשון?



שמשון במקדש דגון /
ציר גוסטב דורה

פרק יז

מיכה גִּנֵּב כֶּסֶף מֵאִמּוֹ

קראו בעיון פסוקים 1-6

1. א. מה קרה לאִמּוֹ שֶׁל מִיכָה?
ב. כִּיצַד בִּטָּאָה אֶת כַּעֲסָה עַל הַגִּנֵּב?
ג. כִּיצַד נֹדַע לָהּ מִי הַגִּנֵּב?
2. א. מָמָה נִבְהֶלָה הָאִם?
ב. כִּיצַד נִסְתָּה הָאִם לְהַצִּיל אֶת בָּנָהּ?
3. מָה אֶפְשָׁר לִלְמַד עַל אֲמוֹנָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַמְּסָפָר
בַּפְּסוּק 3 וּבַפְּסוּק 5, כִּיצַד אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר זֹאת?

מיכה שָׁכַר כֹּוֶהַן כְּדִי שִׁישֶׁרֶת בְּבֵית הָאֱלֹהִים שְׁבִיבִיתוֹ

קראו בעיון פסוקים 7-13

1. נָעַר מִשְׁבֵּט לֵוִי פָקַד אֶת הַמִּקְדָּשׁ לַה' שֶׁהָיָה בְּבֵית מִיכָה.
א. אֵיזוֹ מִשְׁרָה הֵצִיעַ מִיכָה לְנָעַר?
ב. מָה הָיָה שְׁכָרוֹ?
2. לָמָּה צָפָה מִיכָה מִכֶּךָ שֶׁשְׁכָר אֶת הַנָּעַר הַלֵּוִי לַעֲבֹד בַּמִּקְדָּשׁ
שְׁבִינָה בְּבִיתוֹ?
3. א. מָצְאוּ מִשְׁפָּט שִׁיכּוֹל לְשִׁמֵּשׁ כְּכֹוֹתֶרֶת לַפָּרֶק.
נִמְקּוּ אֶת בְּחִירָתָכֶם.
ב. כִּיצַד מִסְבִּיר הַמְּסָפָר אֶת הַסִּבָּה לַמָּצָב הַגָּרוּעַ?

2. לִקְחֵה-לָךְ - גִּנְבוּ מִמֶּנּוּ.
אֵלִית - קָלַלְתָּ אֶת הַגִּנֵּב. אֵלֶּה הֵיּא
מִלָּה נִרְדַּפֶּת לְקַלְלָהּ.
וְגַם אִמְרַתְּ בְּאָזְנִי - סִפַּרְתָּ לִי עַל
שִׁקְלֵלְתָּ אֶת הַגִּנֵּב.
3. הַקֹּדֶשׁ הַקִּדְשָׁתִי - תִּרְמָתִי אֶת
הַכֶּסֶף.
מִיָּדִי לִבְנִי - אֲנִי מַחְזִירָה אֶת הַכֶּסֶף
לִבְנִי.
אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ - אֲחֻזִּיר לָךְ פֶּסֶל.
5. אֶפֹּד וְתִרְפִּים - פְּרִיטִים מִקִּדְשִׁים.
6. בְּיָמִים חֲחֵם אֲיוֹן מִלֶּדֶד בְּיִשְׂרָאֵל -
כְּאִשֶּׁר הִוָּכֵן הַפֶּסֶל לֹא הָיָה מִנְהִיג
מִרְכָּזִי, שִׁישְׁמַר עַל סֹדֶר וְחֶק בָּעָם.
אִישׁ חִישָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה - כָּל אֶחָד
הַתְּנַהֵג כְּרָצוֹנוֹ וְהָיוּ מַעֲשֵׂי פֶשַׁע.

8. בְּאִשֶּׁר יִמְצָא - בַּמָּקוֹם שִׁימְצָא
מִשְׁרַת כֹּוֶהַן וְיֻכַּל לְהִתְפַּרְגֵּס.
לַעֲשׂוֹת דְּרָכּוֹ - לְהַמְשִׁיךְ בְּדִרְכּוֹ.
10. וְהָיָה-לִּי לְאֵב וּלְכַהֵן - תִּהְיֶה כֹוֶהַן
בַּחֹדֶר שֶׁהַקֹּדֶשׁ הֵי אֱלֹהִים אֲצִלִּי.
בְּגָדִים וּמַחֲתָךְ - מִשְׁכָּרְתְּךָ.
11. וְיֻאֵל - הַסִּבָּה.



נחל דן, אחד ממקורות נהר הירדן

פרק יח

נציגים משבט דן שבמרכז הארץ מחפשים לכבש נחלה בצפון ופוגשים בנער הכוהן

קראו בעיון פסוקים 1-10

1. במה דומים התכנים בפרק זה לתכנים בפרק יז?
2. בדקו את מקומה של נחלת שבט דן במפה בעמוד 61. לאחר מכן בדקו במפה בעמוד 71 מי ישבו בנחלת דן? ענו: מדוע שלח שבט דן נציגים למצא עוד נחלה לשבטם? כיצד אפשר להסביר זאת?
3. מה היתה הסבה שבגללה נכנסו הנציגים לבית מיכה?
4. א. מה הציעו הנציגים לזקני שבט דן?
ב. מה היתה תשובת הזקנים להצעתם?

המשלחת משבט דן גוזלת ממיקה את הנער הכוהן ואת הפסל.

קראו בעיון פסוקים 11-31

1. מה עשו לוחמי שבט דן לפני שעלו למלחמה על ליש?



אזור העיר ליש בגליל העליון

- 1 מבקש-לו נחלה לשיבת - חפש עוד מקום להתישב בו.
- 2 ממשפחתם - משבטם. מקצותם - מבין כל משפחות השבט.
- 3 חמא עס-בית מיכה - הם עברו ליד בית מיכה. מיר-הביאך הלם - איך הגעת לכאן?
- 4 וישכרני - שכר אותי לעבד.
- 5 שאל-נא באלהים - בנראה בעזרת האפוד. התצלח דרכנו - האם נצליח למצא מקום לשבט דן.
- 6 נכח יהוה דרככם - אלהים שומר עליכם.
- 7 ליש - אל העיר ליש. ואין-מכלים - אין אצלם מחסור. יורש עזר - אין בעירם שליט. כמשפט צדנים - תושביה חיים בבטחון ואינם משתתפים במלחמות, כמו הצידונים.
- 9 ואתם מחשים - אינכם עושים דבר.
- 10 והארץ רחבת ידים - האזור גדול.

- 19 חרש - שתק.
- הטוב | היותך - האם טוב יותר.
- 20 ויישב לב הכהן - היה מרצה.
- 21 הכבוד - הרכוש.
- 22 גזקו - באו לעזרת מיכה למרדף אחרי בני דן. וידביקו - השיגו אותם.

25 אל-תשמע קולך עמנו - אל תעז להגיד לנו.

מרי נפש - ממרמרים.

ואספתח נפשך - תגרם לך שתספה, יבוא סופך ותמות.

2. מדוע הצליחו אנשי דן לשכנע את הנער לשתף אתם בפעלה?

3. א. מיכה נסה להחזיר את הפסל ואת הנער, אך ותר. שערן, מדוע לא פנה לשופט?

ב. מה מלמד מקרה זה על החיים בארץ בימי השופטים?



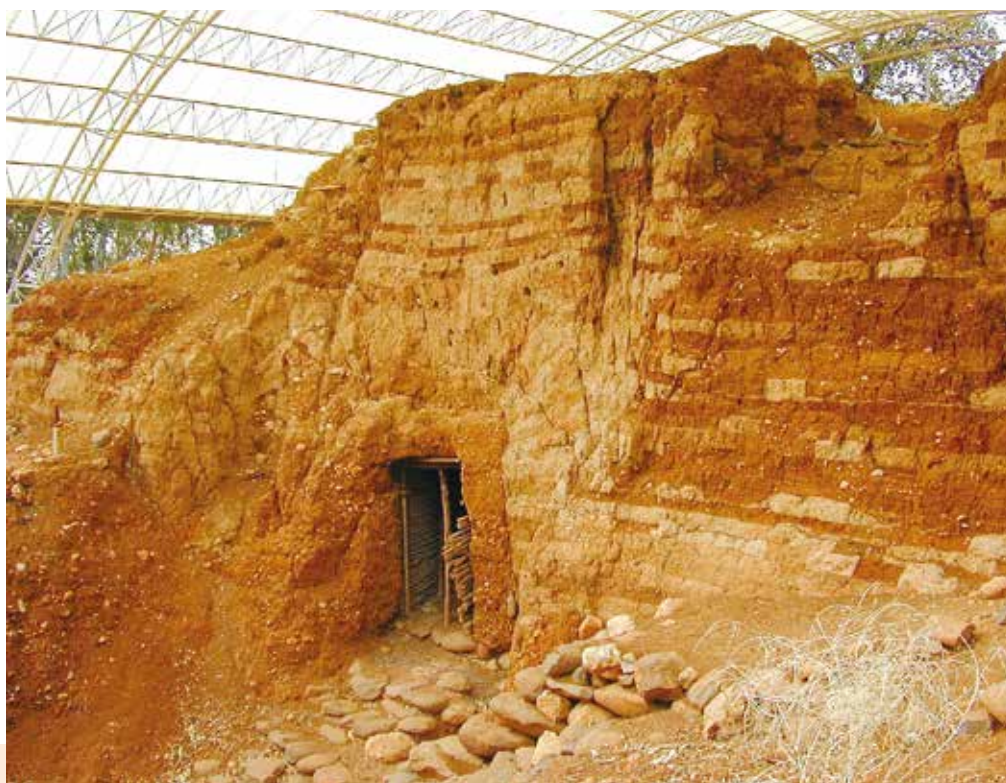
4. א. כיצד הצליחו בני דן לכבוש את ליש?

ב. מה השם שנתנו לעיר ליש לאחר שנכבשה?

5. האם אתם מכירים שמות של מקומות בצפון הארץ שנקראים על שם שבט דן?

הבמה בדרן.

הבמה והשער נחשפו בחפירות ארכאולוגיות





שְׂרִידֵי יִשׁוּב יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְנָה בְּתֵל דָּן לְאַחַר חֲרָבָה הָעִיר לִישׁ

לְסָכּוֹם

1. הִתְכַּוְּנָנוּ לְמִסְבַּת סִיּוֹם לְסִפּוֹר שׁוֹפְטִים.
כָּל קְבוּצָה תִּבְחַר שׁוֹפֵט שֶׁהוּא בְּעִינֵיהָ הַחֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר וְתִכֵּן
נְמוּקִים לְהַצְדִּיקָתָהּ. הִכִּינוּ חִידוֹת, מִשְׁחָקִי רְבִיעִיָּה, קְלָפִי
מִשְׁחָק זְכָרוֹן לְמַלִּים וּבִטּוּיִים בְּסִפּוֹר שׁוֹפְטִים.
2. מָה מֵאַפִּין אֶת חַיֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַקּוּפַת הַשׁוֹפְטִים?
3. אֵיזָה תַּכְסִּיס מֵהַתַּכְסִּיסִים שֶׁבָּהֶם נִקְטוּ הַשׁוֹפְטִים
בְּמִלְחָמוֹתֵיהֶם מָצָא חֵן בְּעִינֵיכֶם בְּמִיָּחָד? הַסְבִּירוּ.
4. לְפָנֵיכֶם רְשִׁימַת מִשְׁגִּים. כִּיצַד קָשׁוּר כָּל מִשְׁגַּל לְמִסְפָּר בְּסִפּוֹר
שׁוֹפְטִים:

אִמָּץ	אֶכְזָרִיּוֹת	שְׁעָבוֹד	קְפוּחַ	נְבִיאִים
מִשְׁלַל	שִׁירָה	חִידָה	חֻקֵּי הַתּוֹרָה	מוֹשִׁיעִים
"אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה"		"וְתִשְׁקֹט הָאָרֶץ"		